

Д. Көптілеуова, Қ. Аубакирова

Қазіргі заман араб әдебиеті

Хрестоматия

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІ**

Д. Көптілеуова, Қ. Аубакирова

Қазіргі заман араб әдебиеті

ХРЕСТОМАТИЯ

**Алматы
«Қазақ университеті»
2012**

Пікір жазғандар:

филология ғылымдарының докторы, профессор ***Т.С. Тебегенов***
филология ғылымдарының докторы, профессор ***Ө.К. Күмісбаев***
филология ғылымдарының кандидаты ***Г.И. Имашева***

Көптілеуова Д., Аубакирова Қ.

Қазіргі заман араб әдебиеті: хрестоматия. – Алматы, 2012. -130 б.

Алдарыңыздағы қазіргі заман араб әдебиетіне арналған алғашқы хрестоматиясы болып табылады. Мысыр жазушысы Салах Маатаның ғылыми-фантастикалық әңгімелері, қазақ тіліндегі аудармасы мен сөздігі берілген. Хрестоматия «Шығыстану», «Аударма ісі», «Шетел филологиясы» мамандықтарындағы араб тілін оқитын студенттерге және араб әдебиетіне қызығатын барлық оқырмандарға арналған.

САЛАХ МААТАНЫҢ ӨМІР ЖОЛЫ МЕН ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫ

Қазіргі замандағы белгілі қоғам қайраткері, жазушы, журналист, бірнеше қиссалар жинағы мен тарихи романдардың авторы Салах Маата 1959 жылы 30 наурызда Каир қаласында дүниеге келген. Оның отбасы әдебиетке өте жақын болған, бауырларының бірі балалар әдебиетімен, екіншісі роман жазумен айналысқан. С.Маата осындай шығармашылық ортадан өнегелі тәрбие алып, жастайынан өзінің ерекше қабілеті мен талантының арқасында көзге түсе бастайды. Ол жастайынан ғылыми-фантастикалық қысқа әңгімелер жаза бастайды. 1980 жылы ақпан айында 19 жастағы С.Маата қысқа әңгімелер жазудың асқан шебері, араб елдерінде атағы кең тараған Йахйиа Хаққимен¹ алғаш рет кездеседі. Й. Хаққи талантты жасқа ұстаздық етіп, оны өз қамқорлығына алады. Осындай ұлы жазушының шәкірті болып, онымен үздіксіз қарым-қатынаста болған С. Маата ұшан теңіз тәжірибе жинап, жаңа араб әдебиетінің дамуына үлкен үлес қосқан

¹ Йахйиа Хаққи - 1905-1992 жылдар аралығында өмір сүрген қысқа әңгімелердің пионері атанған атакты жазушы-новеллист.

сол замандағы ұлы ақын-жазушылар, әдебиетші, журналистермен кездеседі. Й. Хаққи алғашқы кездесуде-ақ өзінің асқан дарындылығы мен әдебиетке деген құштарлығы арқылы көзге түскен С. Маатаның қысқа әңгімесін тыңдағанан соң, оның «әл-Аһрам» газетіне жариялануына өз септігін тигізеді. Осылайша, жас Маатаның «Дауылдан бұрын» (ما قبل العاصفة) атты алғашқы еңбегі де 1982 жылы баспасөз бетіне жарыққа шығады («әл-Аһрам» газеті, 1982/4/1). Кейін оның бұл әңгімесі 1991 жылы басылып шыққан «Бес минуттық ғұмыр» (العمر خمس دقائق) атты ғылыми-фантастикалық қиссалар жинағына енеді.

1980 жылы бастау алған Й.Хаққимен достық қатынасы жазушының жүрегінде өшпес із қалдырады. Ол өзінің 1995 жылы жарыққа шыққан «Шамшырақ иесінен қалған өсиет» (وصية صاحب القنديل) атты кітабында өзінің ұстазын асқан мейірімділікпен еске алып, одан қалған өсиет туралы сөз қозғайды.

Талантты жазушы әрі әдебиетші Салах Маата мысырлық жазушылар одағының және қиссалар клубы мен кинематография бірлестігінің мүшесі болып табылады. Оның журналистика саласына қосқан үлесі де ұшан-теңіз. Оның көптеген еңбектері «Бахрейн күндері» (الأيام البحرينية), «Араб Әмірліктерінің хабарламасы» (البيان الإمبراطورية), Сауд Арабиясының клубы (المنتدى السعودية), «Республика», (الجمهورية), «әл-Аһрам» (الأهرام), «Каир» (القاهرة), Мысырдағы «Әңгіме» (القصة), Кувейттегі «Ғылыми даму журналы» (التقدم العلمي), «Кеш» (المساء), «Ғылыми фантастика» журналы (مجلة الخيال العلمي) сияқты көптеген Египет пен басқа да араб елдеріндегі газет-журналдарда үздіксіз жарияланып тұрған. С. Маата «Араб даусы» атты радиохабарында мәдени бағдарламаның жүргізушісі, жиырма бес шақты шығарманың авторы, түрлі мәдени шаралардың ұйымдастырушысы ретінде де танымал. Өзінің бірнеше шығармалары үшін әдебиет саласындағы түрлі республикалық және халықаралық сыйлықтардың жеңімпазы атанған. С. Маатаның жиырмадан астам шығармасы баспадан шығып, үлкен жетістікке ие болған. Оның алғашқы еңбегі «Ғаламшарды құтқару» (أنقذوا هذا الكوكب) деген атпен 1985 жылы жарыққа шығады. Жазушының бұл еңбегі бірнеше ғылыми-фантастикалық

әңгімелердің жинағы болып табылады. Оның ғылыми-фантастикалық бағытта жазылған шығармаларының қатарына 1991 жылы жарыққа шыққан «Бес минуттық ғұмыр» (العمر خمس دقائق), 1997 жылы шыққан «Сиқыршы қыз» (بنت الحاوي), 2002 жылы баспадан шыққан «Бадира бил-Хутла ас-сырийа» (بدرية بالخطلة السرية) атты әңгімелер жинағы мен «Нөмірі бірінші мырзаның отбасы» (عائلة السيد رقم 1) атты драматургиялық шығармасын жатқызуға болады. Сонымен қатар Салах Маатаның 2003 жылы жарыққа шыққан «Қаратыйс» (قراطيس), 2005 жылы жарияланған «Мах-жуб бил-мақлуб» (محجوب بالمقلوب) және 2006 жылы баспадан шыққан «Энштейн көздері» (عيون أينشتين) атты әңгімелер жинағы мен «Ас-Сәлманийа» (2-السلمانية, 2006), «Ас-Сәлманийа-2» (2-السلمانية, 2009), «Нарцис құмарлығы» (هوس النرجس, 2008) атты романдар мен «Шамаил қазынасы» (خزانة شمائل, 2008 жылы жарыққа шыққан), «Бидар Ашиқ ад-Диар» (بدار عاشق الديار, 2007) атты тарихи романы мен «Жәннат ғаламшары» (الكوكب الجنة, 2008), «Бардин» (بردين, 2008) атты ғылыми-фантастикалық романы да халық арасында кең тараған. 2010 жылы «Адамның жүзі» (شفرة آدم), «Шайтан транзит» (عفاريت ترانزيت) және ғылыми-фантастикалық жанрда жазатын араб жазушысы, өзінің ұстазы Ниһад Шариф Амидтың өмір жолы туралы «Қиялы жүйрік адам» (رجل زاده الخيال) атты шығармалары баспадан шыққан. Египет әдебиетіне өшпес мұра қосқан Салах Маата қазіргі таңда «Айлар аңшысы» (الأقمار صائد) романы, «Гараж иесі Руаш» (رواش صاحب الجراج) атты әңгімелер жинағын және «Ұмыту аймағы» (مدار النسيان) мен «Шамандалды іздеу» (البحث عن شمندل) атты ғылыми-фантастикалық драмалық шығармаларын баспаға әзірлеуде. Оның «Бес минуттық ғұмыр» (العمر خمس دقائق) атты әңгімелер жинағы мен «Жәннат ғаламшары» (الكوكب الجنة) және «Шамаил қазынасы» (خزانة شمائل) атты романдары француз және ағылшын тілдеріне аударылған. Журналистика саласында ерен еңбек етіп, бірнеше қысқа әңгімелер мен романдар жазған талантты жазушы әдебиеттің дамуына да айтарлықтай үлес қосқан. Ол өзінің «Шамшырақ егесі қалдырған өсиет» (وصية صاحب القنديل, 1995), «Ояну» (صحوة, 1995), «Сәтсіз махаббаттың жемісі» (ثمرة حب خائب, 1995) және «Шамшырақ иесі

қалдырған өсиет-2» (القنديل) (2-وصية صاحب القنديل, 2009) атты еңбектерін араб әдеби тілінің дамуына үлкен үлес қосып, өзінің артындағы ұрпақтарына өшпес мәдени мұра қалдырған Мысырдың атақты новеллист-жазушысы, керемет стилист Йахия Хаққидің (1905-1992) өмірі мен шығармашылығына арналады. «Йахия Хаққидің белгісіз парақтары» (مجهولة ليحيى حقي أورا, 05. 03.1997.), «Йахия Хаққидің әзілдеу рухы» (يحيى حقي روح الدعابة عند, 03.01. 1997.), Қызы Ноһа және Самимен бірге жазған «Йахия Хаққидің сырлары» (أسرار يحيى حقي, 10.01.2004.) атты мақалаларын да жазған.

Салах Маатаның жоғарыда аталған шығармалары үлкен жетік тікке жетіп, осы еңбектері арқылы жоғары дәрежедегі сыйлықтардың иегері атанады. Жазушының жарыққа шыққан бірнеше шығармаларының ішінде сегізге жуығы түрлі сыйлықтарға ие болған. Оның 1985 жылы жарыққа шыққан ғылыми-фантастикалық әңгімелерден жинақталған «Ғаламшарды құтқару» (أنقذوا هذا الكوكب) атты алғашқы еңбегі мәдениет саласындағы Жоғары Кеңестің тағайындаған сыйлығына ие болса, 1991 жылы баспадан шыққан «Бес минуттық ғұмыр» (العمر خمس دقائق) атты қысқа әңгімесі мәдениет саласындағы республикалық сыйлыққа ие болған. 1993 жылы жарияланған «Нөмірі бірінші мырзаның отбасы» (عائلة السيد رقم 1) атты драматургиялық шығармасы үшін Салах Маата Мұхаммед Теймур атындағы сыйлықтың жеңімпазы атанады.

2000 жылы «ас-Сәлманийа» (السلمانية) атты туындысы бірінші дәрежелі, «Жәннат ғаламшары» (الكوكب الجنة) атты туындысы «Әңгіме» клубының роман саласына берілген үшінші дәрежелі сыйлығына ие болған. 2004 жылы «Бадира бил-Хутла ас-сыррийа» (بدرية بالخطلة السرية) атты жинағы үшін жазушылар Одағының I дәрежелі сыйлығына ие болады. 2005 жылы «Шамаил қазынасы» (خزانة شمائل) атты шығармасы Ихсан Әбдел Қуддус атындағы романдар сайысында екінші орынды иемденсе, 2006 жылы «Махжуб бил-мақлуб» (محجوب بالمقلوب) атты әңгімесі қазіргі әдеби дәуірдегі жазушылардың сайысында жүлделі орынға ие болады.

Салах Маата өз шығармашылық жолын ғылыми-фантастикалық әңгімелер жазудан бастайды. Ол осы салада «أنقذوا أدب الخيال العلمي»

آلة الخيال العلمي بين» («ар-Ра'и» журналы, 20.08.2001) және «لأنه المستقبل
«الزمن وزمن الآلة» («Ғылыми фантастика» журналы, 2010, ақпан)
сияқты мақалалар жазған. Оның жарыққа шыққан алғашқы еңбегі
де ғылыми-фантастикалық әңгімелер жинағы болған. С.
Маатаның «Бес минуттық ғұмыр атты» екінші жинағы да «Ро-
бот» (الروبوت), «Мутация» (الطفرة), «Бес минуттық ғұмыр» (العمр
(نبوءة الشيخ مسعود), «Шейх Масғұдтың көріпкелдігі» (خمسة دقائق
«Мәжнүн» (مجنون), «Сағат тоқтап қалды» (توقف الساعة), «Дауылдан
бұрын» (العاصفة ما قبل) сияқты он шақты ғылыми-фантастикалық
әңгімелерден тұрады.

Салах Маата бастапқы кезде тек қысқа әңгімелер жазумен шұ-
ғылданса, кейін көрнекті араб жазушыларының бірі, сыни реал-
измнің өкілі, «шығармашылығы араб елдерінде үлкен атаққа ие
болып, кең тараған Нагиб Махфузбен кездескеннен кейін ро-
мандар жаза бастаған.

Осылайша, жазушының шығармашылық өмірін екі кезеңге бө-
ліп қарастыруға болады. Бірінші кезең ретінде 1982 жылдан бас-
тап Нагиб Махфузбен кездескенге дейінгі кезді қарастырсақ
болады. Салах Маата бұл уақыт аралығында тек ғылыми-фантас-
тикалық шығармаларды жазумен айналысты. Ал екінші кезең
жазушының «ас-Сәлманийа» атты алғашқы романы жарық көрген
жылдан (2001 жылы) бастау алады десек қателеспеген болар едік.

Салах Маата қазіргі араб әдебиетінде терең із қалдырған. Ол
араб әдебиетіндегі тарихи роман жанрын стильдік жоғары ше-
берлікпен жазған. Оның шығармасын араб тарихын бейнелеп,
жастарға бағыт беруші әдебиет өнеріндегі жаңа тармақ екендігін
ерекше атап өту қажет. Сонымен қатар Салах Маата Египет әде-
биетіне үлкен үлес қосып, журналистика саласында ерен еңбек
еткен ғылыми-фантастикалық әңгімелер мен тарихи роман-
дардың асқан шебері.

سيرة ذاتية

الاسم : صلاح الدين محمود محمد معاطي
الجنسية : مصري
اسم الشهرة : صلاح معاطي
الديانة : مسلم
المؤهلات الدراسية :

■ بكالوريوس تجارة شعبة محاسبة من جامعة القاهرة 1983

■ دبلوم دراسات عليا في الإعلام بكلية الإعلام جامعة القاهرة عام 1993

الوظيفة الحالية :

كبير مذيعين ومقدم برامج بإذاعة صوت العرب - اتحاد الإذاعة والتلفزيون بجمهورية مصر العربية . أعمل بالإذاعة منذ إبريل عام 1985 – مدير إدارة الأسرة والطفل بإذاعة صوت العرب

الخبرات الوظيفية :

■ مارست جميع أشكال العمل الإعلامي والبرامجي من قراءة نشرات الأخبار وتحريرها وإعداد البرامج وتقديمها .

■ اجتزت العديد من الدورات التدريبية الإذاعية التي أجرتها بعض المؤسسات الإعلامية الدولية مثل مؤسسة في إعداد وتطوير البرامج التنموية .

■ دورة في الأخبار والبرامج الإخبارية

■ الدورة التخصصية في فن إدارة الأزمات

■ الدورة التخصصية في برامج الأسرة والطفل

■ قدمت العديد من البرامج بعدد من الإذاعات المصرية منها إذاعة القناة المحلية وإذاعة القاهرة الكبرى وإذاعة أم القيوين بدولة الإمارات العربية المتحدة وإذاعة صوت العرب مثل أدباء ولكن - زيارة للمستقبل - هذا هو عالمي - فرسان الفكر - من مجمع الخالدين - قصة عربية - أحداث صنعت أدبا - بالعامي الفصيح - صاحبة الجلالة المرأة -.. وغيرها

■ قمت بإعداد برنامج " عالم الخيال العلمي " للتلفزيون المصري ..

■ عملت كخبير إعلامي بمركز تدريب الإذاعة والتلفزيون بدمشق التابع لجامعة الدول العربية في الفترة من 2011 / 1 / 9 إلى 2011 / 1 / 15

الاهتمامات الأخرى :

■ عضو اتحاد كتاب مصر .. عضو نادي القصة .. عضو جمعية الأدباء .. عضو نقابة المهن السينمائية .. عضو رابطة كتاب الخيال العلمي بدمشق

- أصدرت عددا من الكتب ما بين الرواية والقصة القصيرة والمسرحية والدراسات الأدبية
- نشرت في العديد من الصحف والمجلات العربية والمصرية مثل الأيام البحرينية ، والمنتدى الإماراتية ، والبيان الإماراتية ، والمنتدى السعودية ، والأهرام والجمهورية والمساء والقاهرة والقصة بمصر ، ومجلة التقدم العلمي بالكويت والعربي الكويتية..
- كتبت عددا من الأعمال الدرامية للإذاعة والتلفزيون ما بين السهرة والسباعية والمسلسل:

- 1- سهرة الحب فوق السطوح إنتاج صوت القاهرة للصوتيات والمرئيات
- 2- مسلسل البحث عن شمندل إنتاج صوت القاهرة للصوتيات والمرئيات
- 3- مسلسل السلمانية إنتاج صوت القاهرة للصوتيات والمرئيات
- 4- مسلسل خديها على الله إنتاج قطاع الإنتاج
- 5- مسلسل أطفال حكموا العالم إنتاج صوت القاهرة للصوتيات والمرئيات
- 6- المسلسل التاريخي خزنة شمائل - قطاع الإنتاج
- 7- سباعية أحلام كومبارس - اليسر للإنتاج الفني
- 8- مسلسل صورة وأسطورة - القناة الفضائية التعليمية السورية
- 9- مسلسل هوس النرجس - قطاع الإنتاج

أعمال أخرى جاري الانتهاء منها :

- 1- مسلسل أحزان السنبداد تأليف الدكتور طالب عمران مدينة الإنتاج الإعلامي
 - 2- مسلسل ليالي الحكيم مدينة الإنتاج الإعلامي
 - 3- فيلم سعدون بدون أجنحة
 - 4- فيلم محبوب بالمقلوب
- بالإضافة إلى عدد من الأعمال الدرامية الإذاعية مثل العبور عبر العصور - حدث في مدار النسيان - بنت الحاوي - شمندل - الرجل الذي قال لا "

الجوائز الأدبية الحاصل عليها :

- 1- جائزة الكتاب الأول بالمجلس الأعلى للثقافة عن المجموعة القصصية أنقذوا هذا الكوكب عام 1985
- 2- جائزة الثقافة الجماهيرية عن القصة القصيرة " العمر خمس دقائق " عام 1991
- 3- جائزة محمد تيمور للإبداع المسرحي عن مسرحية عائلة السيد رقم 1 عام 1993
- 4- الجائزة الأولى في الرواية بنادي القصة عن رواية السلمانية عام 2000
- 5- الجائزة الثالثة في الرواية بنادي القصة عن رواية الكوكب الجنة عام 2000
- 6- الجائزة الأولى بجمعية الأدباء عن مجموعة " بدرية بالخلطة السرية " عام 2004
- 7- الجائزة الثانية في مسابقة إحسان عبد القدوس للرواية عن رواية " خزنة شمائل "
- 8- جائزة مسابقة كتاب اليوم الأدبية عن قصة محبوب بالمقلوب عام 2006

9- شهادة تقدير من وزارة الثقافة السورية لإسهامي في مجال الخيال العلمي

■ وهذه قائمة بالأعمال الصادرة:

- 1- أتقنوا هذا الكوكب (قصص من الخيال العلمي) – المجلس الأعلى للثقافة 1985
- 2- العمر خمس دقائق (مجموعة قصص من الخيال العلمي) سلسلة إشرافات أدبية – الهيئة المصرية العامة للكتاب - 1991
- 3- وصية صاحب القنديل (دراسة عن الأديب يحيى حقي) – هيئة الكتاب – 1995
- 4- صحوة دراسة أدبية عن الأديب الكبير يحيى حقي – هيئة قصور الثقافة – 1995
- 5- بنت الحاوي (مجموعة قصص من الخيال العلمي) – دار جهاد – 1997
- 6- عائلة السيد رقم 1 (مسرحية من الخيال العلمي) – سلسلة المسرح العربي- الهيئة المصرية العامة للكتاب – 1999
- 7- السلمانية (رواية) – الكتاب الفضي – نادي القصة – 2001
- 8- ثمرة حب خائب – دراسة عن الأديب حقي بالاشتراك مع الأستاذة نهي حقي
- 9- بدرية بالخططة السرية (مجموعة قصص من الخيال العلمي) – الهيئة المصرية العامة للكتاب – سلسلة إشرافات جديدة 2002-
- 10- قراطيس – مجموعة قصصية – 2003 – دار فرحة للطبع والنشر
- 11- محجوب بالمقلوب – مجموعة قصصية من الخيال العلمي – 2005
- 12- عيون أبنشتين – مجموعة قصصية من الخيال العلمي – 2006 – هيئة الكتاب
- 13- بدار عاشق الديار – رواية تاريخية – دار الهلال – 2007
- 14- خزانة شمائل – رواية تاريخية – الدار المصرية اللبنانية – 2008
- 15- الكوكب الجنة – رواية من الخيال العلمي – دار الفاروق – 2008
- 16- بردين – رواية من الخيال العلمي – دار الفاروق – 2008
- 17- هوس النرجس – رواية – دار الفاروق – 2008
- 18- وصية صاحب القنديل ط2 – دراسة أدبية عن الأديب يحيى حقي – 2009
- 19- السلمانية ط2 – رواية – الدار العربية للعلوم بيروت – 2009
- 20- مس العشاق – رواية – الدار العربية للعلوم بيروت – 2009
- 21- رجل زاده الخيال – سيرة غير تقليدية عن الأديب نهاد شريف عميد كتاب الخيال العلمي العرب – دار الفاروق – 2010
- 22- شفرة آدم – رواية – دار الطلائع - 2010
- 23- عفاريت ترانزيت – دار صرح – 2010

تحت الطبع

- 1- صائد الأقمار – رواية – اتحاد كتاب مصر
- 2- مدار النسيان (مسرحية من الخيال العلمي)
- 3- البحث عن شمندل – مسرحية من الخيال العلمي
- 4- رواش صاحب الجراح – مجموعة قصصية متنوعة

ترجمت بعض أعماله إلى الإنجليزية والفرنسية مثل مجموعة العمر خمس دقائق- رواية خزانة شمائل- رواية الكوكب الجنة..

أهم الدراسات :

- 1- العمر خمس دقائق – مديحة أبو زيد – جريدة الصناعة والاقتصاد عام 1994
- 2- يا عبد الله يا خويا سماح – دراسة حول كتاب وصية صاحب القنديل " الفصل الخاص بعبد الله السيد شرف – إبراهيم عبد العزيز – مجلة الإذاعة والتلفزيون 1996
- 3- يحيى حقي الفكاهة لديه مفارقات عقلية قائمة على دقة الملاحظة – صلاح معاطي – الأيام البحرينية عام 21 / 12 / 1993
- 4- وصية صاحب القنديل – سامي فريد – الأهرام المسائي – 1995/5/28
- 5- بنت الحاوي – مجلة حواء – 1997/7/12
- 6- أوراق مجهولة ليحيى حقي- دراسة حول كتاب صحوة – مجلة كل الناس- 1997/3/5
- 7- سهرة مع بنت الحاوي- ياسر قطامش – 1997
- 8- روح الدعابة عند يحيى حقي – صلاح معاطي – 1997/1/3
- 9- أنقذوا أدب الخيال العلمي لأنه المستقبل – صلاح معاطي – جريدة الرأي- 2001/8/20
- 10- أسرار يحيى حقي بأقلام نهى وسامي وصلاح- إبراهيم عبد العزيز- مجلة الإذاعة والتلفزيون- 2004/1/10
- 11- عطر الأحباب يوضع في نكره- حول كتاب وصية صاحب القنديل – صلاح معاطي – جريدة البيان الإماراتية - 1995
- 12- قراطيس صلاح معاطي صرخة في الذات العربية- أحمد عادل- جريدة الرأي- 2004
- 13- عطر الأحباب يحيى حقي- صلاح معاطي- جريدة الجيل- 2004/6/29
- 14- مسرح الخيال العلمي بين جيلين- توفيق الحكيم وصلاح معاطي- مدحت الجيار- كتاب أدب الخيال العلمي في مصر- هيئة قصور الثقافة- 1999
- 15- بدار .. عاشق الديار- رواية للفتيان- د. حسين علي محمد- المساء- في 2008/1/5م.
- 16- قراطيس صلاح معاطي.. قصص تحكي عن الوجد الذي يطرق الرؤوس وينهش الأعماق .. بقلم: القاصة العراقية هدية حسين- "الرأي" 2006/3/10
- 17- ماذا يبقى؟ من خزانة شمائل يخرج التاريخ كتب سامي فريد - 2008 مايو 22
- 18- خزانة شمائل.. كيف يكتب الروائي التاريخ؟ بقلم : عبود مصطفى عبود- الوفد 2008-08-23
- 19- نهاده شريف رجل زاده الخيال كتب: أسامة الألفي- الأهرام- 2011/1/9

20- الخيال العلمي بين آلة الزمن وزمن الآلة- مجلة الخيال العلمي- صلاح معاطي-
فبراير 2010

قصص منشورة في الجرائد والمجلات:

- 1- ما قبل العاصفة- الأهرام- 1982/4/1
- 2- خيوط العنكبوت- مجلة القاهرة- 1985/2/19
- 3- العمر خمس دقائق- مجلة القصة- أكتوبر 1990
- 4- الفصيلة صفر- جريدة المساء 1996/9/16
- 5- الرجل والعصفور- جريدة المساء- 2001/6/11
- 6- أنثتين-الأهرام- 1997/10/3
- 7- الرمية الكبرى- 2000/3/10
- 8- حتى النخاع- المساء- 2001/7/10
- 9- هولوغرافيا- الأهرام- 1999/2/12
- 10- أم عربي- الأهرام- 2000/10/6
- 11- قرطيس- الأهرام- 2008 /12 / 6
- 12- الزبيبة- مجلة العربي- يولية 2009
- 13- لماذا جاءوا من الفضاء- مجلة الخيال العلمي- مارس- 2010
- 14- مدار النسيان- مجلة الخيال العلمي- أغسطس 2010
- 15- روبوت- مجلة الخيال العلمي- أكتوبر 2010
- 16- مغامرة وراثية- مجلة الخيال العلمي- سبتمبر 2008
- 17- السجين زد- مجلة الخيال العلمي- أغسطس 2009
- 18- الخروج من الكهف- مجلة الخيال العلمي- سبتمبر 2009
- 19- أفقعة- مجلة الخيال العلمي- أكتوبر 2009
- 20- عائلة السيد رقم 1 - مجلة الخيال العلمي- نوفمبر 2009

صلاح معاطي

روبوت

- يبدو أن هناك شيئا وقع في مبنى الروبوت الرئيسي .
- هكذا أخبره أحد العاملين بالمبنى عندما سأله عن سبب الجلبة والضوضاء التي تحدث بالداخل ، فقد تجمع عشرات الأجساد أمام المبنى الضخم . أخذوا يروحون ويجيئون في قلق وتوتر بالغين ، وقد تعالت أصواتهم واختلطت فلم يعد يتبين منها شيء .
- راح بعضهم يسرع الخطى نحو الباب الرئيسي لكن اعترضهم شرطي بالباب :
 - ممنوع الدخول يا سادة .
 - حدث أحدهم الشرطي بأدب :
 - نحن صحفيون . نريد أن نعرف آخر الأخبار . هل تعطل حقا الكمبيوتر المركزي ؟
 - لم نخبر بهذا بعد .
- ما هي سوى لحظات قلائل حتى كانت عربات التلفزيون تأخذ أماكنها وانشغل العاملون بها بتوصيل الأسلاك داخل المبنى بينما راح البعض يصعدون وهم يحملون الكابلات فوق أكتافهم .
- الأمر خطير إذن . ليس إشاعة كما ظننا .
- حدث زميله الذي كان منشغلا بتدوين شيء ما في مفكرته الخاصة ثم أوما برأسه إيماءة خفيفة وعقب قائلا وهو يدس القلم داخل جيبه :
- تسلل خالد بين العاملين الداخلين إلى المبنى وسوف يأتينا بالأخبار بعد قليل .
- ها هو خالد يبدو من بعيد . القلق باد على وجهه ..
- راحا يناديانه في صوت واحد :
- خالد . خالد .
- انضم خالد إليهما وهو يهمس :
- وقعت كارثة داخل المبنى .
- ثم سكت ليبتلع ريقه وهما يراقبانه وقد تعلقت أعينهما بشفتيه التي راحت تنطق بصعوبة :
- اختفى الإنسان الآلي .
- يالها من كارثة .. ترى ما سر اختفائه ؟ . كيف حدث هذا ؟ خاصة وأن المبنى محاط بقوات أمن مشددة . هل عصابة خطيرة هي التي قامت باختطافه ؟ ، أم قوى غير منظورة راحت تتحكم في برامجه الخاصة ؟ .
- قطعت محطات الإذاعة والتلفزيون برامجها لتذيع بيانا هاما للدكتور جلال يعقوب العالم المصري الذي صمم الإنسان الآلي " روبوت " ، وظهرت صورته على شاشات التلفزيون وقد بدا على وجهه ارتباك وقلق بالغين و عرق كثيف تصبب فوق جبينه :
- يؤسفني أن أعلن عليكم نبأ اختفاء روبوت في ظروف غامضة ، واختفاء روبوت في هذه الظروف إنما يشكل خطرا جسيما علينا جميعا ، لما له أهمية كبيرة على حياتنا ، وسوف

تبدل أجهزة الشرطة كافة جهودها لاكتشافه قبل أن يتفاجئ الأمر ، لذلك نرجو منكم التزام الهدوء وضبط النفس حتى تتم السيطرة على الموقف .

عقب بيان الدكتور جلال يعقوب ، أذيع برنامج خاص عن " روبوت " وظهرت صورته على الشاشة تعرض تاريخ إنشائه ومراحل تطوره :

" وحد لأول مرة منذ تسعة أعوام . أنتجته شركة (أ . ر . س) للعقول الذكية ، عندما دعت الضرورة وجود عقل إلكتروني على درجة عالية من الذكاء . وكان روبوت هو أفضل إنسان آلي متطور على الأرض . بداخله طرقيات ذكية على درجة عالية من الدقة والإتقان ، يستطيع استيعاب وتخزين أكبر قدر من البيانات والتعليمات ، أمكن تطويره حديثا ليقوم بكافة الأعمال الإنسانية . ارتاد الفضاء ثلاث مرات وعاد بمعلومات قيمة عن الكواكب والمجرات البعيدة التي تقع خارج مجموعتنا الشمسية . استطاع اكتشاف علاج سريع وفعال ضد مرض السرطان دون إجراء أية جراحات أو علاجات كيميائية ، فكان فتحا عظيما في المجال الطبي . كان لروبوت الفضل في إقامة وتشديد العديد من ناطحات السحاب التي تخترق سماء القاهرة خلال السنوات الخمس الماضية .

وأهم تطوير حدث للروبوت كان في مجال التصنيع والإنتاج الحربي ، فقد تمكنا من تزويده ببرامج خاصة جعلت منه جيشا بأكمله ، فيستطيع أن يدك أي مدينة على وجه الأرض في بضعة دقائق بواسطة أجهزة إلكترونية دقيقة ومعقدة ، تحمل خلايا نووية يمكنها إلحاق أشد التدمير على الأهداف المحددة . ويستطيع روبوت إصلاح نفسه ذاتيا إذا أصابه عطل ، كما يستطيع أن يبرمج نفسه طبقا لبرنامج مدروس ومخطط جيدا . فبداخله مليون برنامج محددة تشمل جميع نواحي النشاط البشري . "

شعر الناس في كل مكان بمدى الخطر الذي يمكن أن يلحقهم في غياب روبوت . فقد صار روبوت بالنسبة لهم الحياة . كيف يستطيعون الذهاب إلى أعمالهم بعد توقف الشبكة المرورية الإلكترونية التي تعمل بواسطة روبوت ، وإذا أصابهم المرض يوما كيف سيتمكن الطبيب الإلكتروني من تشخيص المرض ووصف العلاج في غياب روبوت ، من سيدافع عن المدينة إذا هاجمها العدو غير روبوت ، كيف ستعمل شبكة الاتصالات المركزية بشكل طبيعي بدون روبوت ، من سيباشر حركة البناء والتشييد بعد روبوت ، كيف تتواصل العملية التعليمية وبرامج البحث العلمي باختفاء روبوت . من سيحكم المدينة إلا روبوت ...

وتسود حالة من الفوضى ، ويجد الفساد لنفسه مكانا متميزا وسط الفوضى ، ويأتي المساء فلا تجد في المدينة غير عاهرة تترنح في الطرقات وهي تطلق ضحكاتهن فتوقظ شيطاننا آخر ، يهرع إليها لتدفي له فراشه في تلك الليلة الباردة .

ذات مساء وسط الظلام الكثيف المخيم على المدينة بدأت رائحة غريبة خانقة تتسرب وتملاً أنوف الناس . وشق السكون صراخ رهيب :

- حريق . حريق .

وسرعان ما انتشر اللهب في كل مكان . الحريق يقتحم كل بيت ، النار تأكل ما في طريقها بلا رحمة . نار جائعة نهمة . لم يمض وقت طويل حتى أصبحت المدينة الهائلة

مسرحا لعمليات قتل وهدم وتخريب ، المباني العالية تتهاوى بساكنيها . جنث الموتى تملأ الطرقات ، رائحة العفن تملأ الأنوف مختلطة بالدخان .

راح الناس يربطون بين هذه الجرائم واختفاء روبات . وبات كل منهم ينتظر مصيره المحتوم بين يوم وليلة ، واجتاحت المدينة حالة من الذعر والخوف . وترددت أنباء عن ظهور روبات في أماكن متفرقة ، وأكد شهود عيان أنهم شاهدوا جسما غريبا يصدر أزيزا ويشع أضواء غامضة يطاردهم . أحد الرجال تعرض لهذه الإشعاعات فلقي حتفه على الفور

لم يشك أحد في أن هذا الجسم الغريب هو " روبات " نفسه ، أو أليا قام روبات بإنتاجه . بدأ الفلق يساور الدكتور جلال يعقوب ، وراح يبذل قصارى جهده لإصلاح جهاز التحكم الخاص بروبات . كان الدكتور جلال يضغط على أزرار الجهاز في عصبية وانفعال . حاول مرارا إصلاح الجهاز دون جدوى .

فجأة وجده أمامه بقامته القصيرة وجسده الأسطواني اللامع ، وشاشته الفضية المثبتة في صدره ، بعينيه العميقتين التي رأى من خلالهما مجاهل الفضاء ، وكشف بهما بعضا من أسرار الكون . التركيب الداخلي للذرة .. الخلية الحية .. الفيروسات وكيفية اكتشاف المرض والقضاء عليه ...

ما أن وقعت عليه عيناه ، نسي كل شيء ، نسي الحرائق والمباني المتهاكمة ، نسي الأجساد المبعثرة في الطرقات . نسي أعمال الناس وحركة الحياة التي توقفت بسببه . تذكره فقط " روبات " منذ لحظة ولادته ، ساعة تجميع أجزائه لأول مرة عندما كان يعمل في شركة (أ . ر . س) للعقول الذكية ، ليكون أعظم عقل مفكر على وجه الأرض من صنع الإنسان ، من صنعه هو . يومها صفق له العالم أجمع . ومنحوه جبههم وثقتهم كعالم ومخترع عظيم ، أما الآن فلا يجد منهم إلا السخط والسباب ، وكأنه هو المسئول عن اختفاء روبات . انتبه جلال على أزيز روبات ، والشاشة الفضية المثبتة على صدره تضيء إيذانا بعرض بعض البيانات الهامة . كانت الشاشة تعرض خطوطا أفقية حمراء وزرقاء وصفراء ، تبعثها ثلاثة أحرف (أ . ر . س) كتبت بينط عريض . ثم ظهرت بعض البيانات الأخرى الخاصة بتشغيل الجهاز ، وأخيرا رقم البرنامج . عندما دقق الدكتور جلال يعقوب في الرقم ، صرخ في دهشة :

- البرنامج الواحد بعد المليون . كيف هذا ؟ البرامج التي بداخل روبات مليون فقط .

من داخل روبات راح صوت عميق يتحدث :

- هناك تعديلات في برنامج روبات الخاص . لقد نفذ روبات من قبل مليون برنامج كانت كلها لصالحك أيها الإنسان البشري . لخدمة أغراضك ولإشباع غرورك . الآن حان الوقت لايتكار برنامج جديد . يكون فقط لخدمة روبات . روبات الذي سعد إلى الفضاء وسير أغوار الكون ، تخلص من قيود الزمان والمكان ، عرف الغيبيات وما وراء الطبيعة ، قفز من بين أفلاك الفضاء إلى مستويات الذرة . إنني مدين لك أيها الإنسان بوجودي ، فأنت الذي أوجدتني ، ولكنك علمتني أن البقاء للأصلح ، والآن أنا أصلح منك . هذا هو قانونك الطبيعي ، لقد وضعته بيدك داخلي ضمن برنامج مسبق .

ما زال الدكتور جلال يعقوب يحاول إصلاح جهاز التحكم للسيطرة على روبوت وإعادته إلى صوابه ، لكنه فوجئ به يقول :

- لقد قطعت كل اتصال يربطني بك أيها الإنسان . تحررت من كل قيد يخضعني لإرادتك ورغباتك ، بل ستكون أنت خاضعا لي من اليوم .

كان الدكتور جلال يعقوب يحمق في هذا الآلي المتمرد غير مصدق ، وسرت داخله رعدة شملت أنحاء جسده . وبدأ يحس بالخطر المحدق به . إنه أمام روبوت وجها لوجه وهو الوحيد الذي يعرف حجم القوة التي بداخله . ألقى بجهاز التحكم جانبا وبدأ يتكلم بصعوبة :

- ما الذي حدث بداخلك ؟ أي عطب هذا الذي أصاب تركيبك الداخلي ، قل إن أحدا عبث بأجهزتك الداخلية ليخضعك تحت إرادته ورغباته . فأنا الذي صنعتك بيدي هاتين وأعرف كل صغيرة وكبيرة بداخلك .

ازداد الأزيز الصادر من روبوت ، بينما ظهرت بعض الخطوط المتعرجة صاعدة وهابطة :

- أنسيت أيها الإنسان أنك منحتني حق الابتكار والتحديث .

صاح الدكتور جلال بعصبية :

- لتكون في خدمة الإنسان . لخدمة البشرية .

- بل لخدمة الدكتور جلال يعقوب فقط . فذاكرتي مازالت تعمل بكفاءة . أنسيت يا دكتور البرنامج رقم (49) ، عندما أصدرت لي الأوامر بإعداد برنامج يستهدف نقل بعض الخامات ومواد البناء وحديد التسليح من موانئ الشحن إلى مواقع الإنتاج . وبعد انتهاء العمليات اكتشف روبوت فقد كميات كبيرة من هذه المواد مما أدى إلى انهيار العديد من المساكن راح ضحيتها المئات . وادعيت وقتها أن هناك خطأ في البرنامج . كنت أنت يا دكتور وراء فقد هذه الكميات لأنك بعدها تحولت إلى مليونير .

راح الدكتور جلال يعقوب يتلفت حوله ليتأكد من الأبواب مغلقة وإلا سيفتضح أمره ، بينما واصل روبوت اتهاماته :

- وكذلك البرنامج رقم (101) . طلبت مني إعداد ميزانية للبنك المركزي وأعطيتني أرقاما وهمية لمبالغ الإيرادات والمصروفات كانت نتيجتها تضخم هائل في رقم صافي الربح كان من نصيبك . وأخيرا البرنامج رقم مليون . ألم يكن في خدمة الدكتور جلال يعقوب وحده وبسببه راح العشرات ضحايا مؤامرة خبيثة كنت أنت المعد لها وقمت أنا بالتنفيذ . ومن بين الضحايا ذلك الصحفي الشاب الذي هاجمك في جريدته وعندما شعرت أنه سيكشف الأعيانك وجرائمك وسيفشي أسرارك . أصدرت أوامرك لي بقتله بالإشعاع .

ألقت الدهشة الدكتور جلال ، فراح يتقهقر وهو يمسك رأسه في إعياء شديد :

- كفى . كفى . من أنت ؟ لست أنت الذي صنعته بيدي ليكون تحت إرادتي ، بل أنت عقل مجنون تمرد على صانعه . لذلك يجب أن تفنى أن تنتهي . سأفكك لكي تتحول إلى قطع صدنة من الخردة .

انطلقت من داخل روبوت ضحكات تردد صداها في المكان ، ثم راح يقول :

- بل أنت الذي ستهلك . ستموت . يالها من ميتة . أتعرف كيف ؟ بالإشعاع ..

عاد يضحك من جديد ، وبدأ الضعف يستبد بجلال ، فأخذ يصيح متوسلا كأنه يهذي :
 - لا . لا أريد أن أموت . أفعَل ما تشاء . أحرق المنازل ، اهدم المباني ، اقتل الإنسان .
 لكن دعني أنا أنا . فأنا الذي صنعتك . أنا الذي أوجدتك . أليس بداخلك قليل من الحب نحو
 الإنسان الذي صنعتك ؟

بدأت بعض الشوكات الإلكترونية ترسم على الشاشة وازداد الأزيز الصادر من داخل
 روبوت :

- ليس بداخلي شيء اسمه الحب . فأنت لم تضع بداخلي برنامجا كهذا .

عاد الدكتور جلال يردد بلا وعي :

- أنا الذي صنعتك . أوجدتك منذ تسعة أعوام . تذكر البرنامج رقم 1 . رقم 1 .

استجاب روبوت لنداء الدكتور جلال يعقوب وظهرت على شاشته اسم البرنامج رقم 1
 (البداية) ، ثم امتلات الشاشة بكلمات إنجليزية ما هي سوى فكرة عمل روبوت والتركيب
 الداخلي لأجزائه . ثم تبع ذلك كلمة (النهاية) .

تهلل وجه الدكتور جلال وأخذ يصيح :

- عرفت كيف بدأت ؟ ما أنت إلا قطع صغيرة من الحدايد والأسلاك ، جمعتها معا مع
 بعض اللبسات الدقيقة ودوائر كهرومغناطيسية ، ووحدات ذكية . فأصبحت روبوت . ما أنت
 إلا عقل خردة قابل للصدأ والتلف . ولذلك يجب أن تعود كما كنت .

تقلص وجه الدكتور جلال عندما قرأ على الشاشة بعد كلمة النهاية البرنامج (الواحد
 بعد المليون) وأسفله اسم البرنامج بخط دموي مقبض (المنتقم)

كلمات قليلة ظهرت على شاشة روبوت . خطوط طويلة وعرضية ملأت الشاشة ،
 شوكات إلكترونية متعرجة صاعدة وهابطة . أذخنة ملونة تصاعدت منه بدأت سحبها تملأ
 الغرفة . إشعاعات غامضة تنطلق من أماكن خفية من جسده الأسطواني القصير ، ثم انفجار

لا يعرف أحد بالضبط ما جرى في منزل الدكتور جلال يعقوب ، فقد انهار المنزل إثر
 سماعهم انفجار دموي ، وتجمع العشرات حول المنزل المنهار واشتركوا مع فرق الإنقاذ في
 رفع الأنقاض . ما هي إلا لحظات حتى ظهرت جثة الدكتور جلال يعقوب محترقة ومتفحمة
 تماما حتى ضاعت معالمها ، حوله انتشرت قطع صغيرة من الحدايد والخردة والأسلاك
 الرقيقة كانت منذ لحظات " روبوت "

Айқай, шу, айқай-ұйқай

Айқай-шу

Үлкен, ірі, орасан зор, алып

Қарбаластық, қауырттылық

Араласу, шатасу

Қарсылық жасау, наразылық білдіру

Істен шығу

جَلْبَةٌ

ضَوْضَاءٌ

ضَخْمٌ ضَخْمٌ

تَوَلَّرٌ

إِحْتِلَاطٌ

إِعْتَرَضَ

عَطَلٌ (y) عَطَالَةٌ، عَطَالَةٌ

Бір нәрсемен айналысу, шұғылдану
 Байланыс
 Сым, кабель
 Өсек, қауесет
 Жазу, тіркеу
 Белгі, ым, ишара
 Бас изеу (ризалық білдіру)
 Түсінік беру, түсіндіру
 Жасырын, білдірмей кіру
 Алаңдау, маза кету, әбігерлік,
 әурешілік, үрей, қауіп
 Сыбырлау
 Апат, бәле
 Жұту
 Сілекей, түкірік
 Ұрлап кету, ұрлау
 Құрастыру, жобалау
 Абыржу, қысылу
 Түсініксіз, белгісіз
 Күш-жігерін жұмсау
 Экран
 Терминал
 Кемелдік, шеберлік, дәлдік
 Игеру, меңгеру
 Кеңістік, ғарыш
 Планета, ғаламшар, аспан денесі,
 жұлдыз
 Галактика
 Рак
 Құрылыс жүргізу, тұрғызу, салу
 Жабдықтау, құралдандыру
 Күрделі, кешенді
 Жасуша
 Ядролық
 Қирату, күйзелту, бүлдіру, жою,

اِنْتَعَلَ بِـ
 تَوْصِيْلٌ
 سِيْلَكُ (سَلُوْكُهُ اَسْلَاكُ)
 اِنْسَاعَةٌ
 تَدْوِيْنٌ
 اِيْمَاءَاتٌ (اَنْتٌ)
 اِيْمَاءَةٌ الرَّاسِ
 عَقَبٌ
 تَسَلَّلَ اِلَى
 قَلْقٌ
 هَمَسَ (И) هَمَسٌ
 كَارِئَةٌ (كَوَارِئٌ)
 اِبْتَلَعَ
 رِيْقٌ
 اِحْتِطَافٌ
 صَمَمٌ
 اِرْتِيَاكٌ
 غَامِضٌ
 بَدَلٌ جِهْوَدٌ
 اِسْتَانَةٌ (اَنْتٌ)
 طَرْفِيَةٌ
 اِبْقَانٌ
 اِسْتِيْعَابٌ
 فَضَاءٌ
 كَوْكَبٌ (كَوَاكِبٌ)
 مَجْرَةٌ
 سَرَطَانٌ (اَنْتٌ)
 تَسْبِيْبٌ
 تَرْوِيْدٌ
 مَعْقَدٌ
 خَلِيَّةٌ (خَلَايَا)
 نُوْوِيٌ
 تَدْمِيْرٌ

жермен-жексен ету

Жак, бағыт

نَاحِيَةٌ (نَوَاحٍ، نَاحِيَاتُ)

Жүйе

شَبَكَةٌ (شَبَاكٌ، شَبَاكٌ)

Диагноз

تَشْخِصٌ

Жүргізу, орындау, басқару

بَاسْرٌ

Берекесіздік, былық

فَرُوضٌ

Азғындық, іріткі

فَسَادٌ

Жезөкше, зинақор

عَاهِرَةٌ (عَاهِرَاتُ، عَوَاهِرُ)

Шайқалу, тербелу, теңселу

تَرَجٌ

Асығу

هَرَعٌ (a) هَرَعٌ

Қапырық, тымырсық

خَانِقٌ (خَوَانِقُ)

Жалын, алау

لَهَبٌ

Ұмтылу, бұзу

إِقْتَحَمَ

Обыр, тойымсыз

نَهْمٌ

Сахна, арена, майдан, алаң

مَسْرَحٌ (مَسَارِحُ)

Қирату, күйзелту, бүлдіру, бұзу,

هدم تهديم

құлату

Қирату, күйзелту, бүлдіру, бұзу,

تَحْرِيبٌ

құлату

Құлау, қирау

تَهَاوَى

Өлік

جَنَّةٌ (جَنَّتٌ)

Шірік, сасық

عَفْنٌ

Тағдыр

مَصِيرٌ (مَصَايِرُ)

Күні бұрын шешіп қойылған, болмай

مَحْتَمٌ = مُحْتَمٌ

қалмайтын, қашып құтылмайтын

Жойылу, жойылып біту, құру, біту,

إِجْتَاَحَ

қырылу

Қауіп, қорқу, қорқыныш, үрей,

دَعْرٌ، دُعْرٌ

дүрбелең, байбалам

Мәлімет, хабар, ақпарат

نَبَأٌ (أَنْبَاءٌ)

Ысқырық, ызың, айқай-шу

أَزِيرٌ

Жарық

ضَوْءٌ (ضَوَاءٌ، ضَوَاءٌ)

Басу

ضَغَطٌ عَلَى (a) ضَغَطٌ

Түйме, кнопка

زِرٌّ (أَزْرَارٌ)

Абыржу, ашулану

إِفْعَالٌ (ات)

Еш нәтижесіз, пайдасыз	دون جدوى
Жұмыр	أسطواني
Жайнаған, жарқыраған, жылтырлаған	لامع
Күміс, күміс түсті	فضي
Зерттелмеген жер, шөл дала	مَجْهَلٌ (مَجَاهِلٌ)
Тірі жасуша	الخلية الح
Қол шапалақтау, қол соғу	صَفَقَ (И) صَفَقٌ
Сыйлау, беру, марапаттау	مَنَحَ (a) مَنَحٌ
Өнертапқыш	مُخْتَرِعٌ
Наразылық, ыза	سَخَطٌ, سُخْطٌ
Көлденең, жазықтық	أَفْهِي
Түзету, өзгеріс	تَعْدِيلٌ
Мақсат, мүдде	عَرَضٌ (أَعْرَاضٌ)
Қанағаттандыру, қамтамасыз ету	إِشْبَاحٌ
Бір нәрсені тереңінен білу	وسير أغوار
Міндетті, борышты, қарыздар болу	مَدِينٌ
Айлақ, порт	مِيْنَاءٌ (مِيْنَاءٌ, مَوَانِيءٌ, مِيْنٌ)
Ескерту, айту	إِدْعَى
Бюджет	مِيْرَانِيَّةٌ (اِتُّ)
Кіріс	إِيْرَادٌ (اِتُّ)
Шығыс, шығын	مَصْرُوفٌ
Инфляция	تَضَخُّمٌ
Таза кіріс	الريح الصافي
Құрбан	ضَحِيَّةٌ (ضَحَايَا)
Сәуле, сәулелену, сәуле шығару	إِشْعَاعٌ
Артқа шегіну	تَفَهَّرَ
Электромагнитті	كهرومغناطيسية
Кек алушы	مَنْقِمٌ
Құтқарушылар тобы	فِرْقَ إِتْقَادٌ
Сынық, қалдық, үйінді	نَقْضٌ (أَنْقَاضٌ)

САЛАХ МААТА

РОБОТ

– Робот ғимаратында бір жағдай орын алғанға ұқсайды.

Іште болған айқай-шудың себебін сұрағанда ғимарат қызметкерлерінің бірі осылай хабарлаған болатын. Алып ғимараттың алдында ондаған адам жиналып қалған. Барлығы қатты қобалжып, үрейлене бастады. Жиналғандардың абыр-сабыр болған - дауыстары естілгенімен, ешнәрсе түсінікті бола қоймады. Кейбіреулер есікке қарай ұмтылғанымен, полиция қызметкерлері қарсылық көрсетіп:

– Мырзалар, кіруге бомайды, – деді.

Бір адам есіктің алдында тұрған полиция қызметкерінен:

– Біз тілшіміз. Соңғы хабарды білгіміз келеді. Шынымен де орталық компьютер істен шықты ма? – деп сұрады.

– Біз оны білмейміз.

Аз уақыт ішінде телеарна көліктері де осы жерге жетті. Олар өз орындарына тұра қалды да, жұмыстарына кірісіп, ғимараттың ішіндегілермен кәбілдер арқылы байланыс орната бастады. Енді біреулер иықтарына кәбілдерін асынып, жоғары қарай көтерілді.

– Жағдай қиын. Барлығы біз ойлағандай емес.

Өзінің жеке дәптеріне бір нәрсе жазып жатқан әріптесі сәл басын изеп, ишара етті де, қалтасына қаламын салып жатып:

– Халид ғимараттың ішіне жұмысшылар арасынан жасырын кіріп кетті. Сәлден соң бізге бір хабарын бермек, – деді.

– Өне алыстан Халид көрінеді. Жүзі абыржулы сияқты.

Екеуі бірге:

– Халид, Халид, – деп айғайлай бастады.

Халид оларға жақын келіп:

– Ғимараттың ішінде апат орын алды, – деді сыбырлап.

Сәл тоқтап, бір жұтынып алды. Әріптестері оған тесірейе қарап қалыпты. Еріндері дір-дір етіп:

– Темір адам жоқ болып кетті, – деді.

Қандай апат! Оның жоғалуының сыры неде? Бұл қалай болды? Әсіресе осы ғимарат қауіпсіздік күштерімен берік қоршалған емес пе? Оны қауіпті қылмыскерлер тобы ұрлап кетті ме немесе белгісіз күштер оның арнайы бағдарламаларында үстемдік ете бастады ма?

Телеарналар мен радио станциялары темір адам роботты жасап шығарған мысырлық ғалым доктор Жәләл Йақубтың сөзін халыққа жеткізу үшін өз бағдарламаларын тоқтатты. Теледидар экрандарынан ғалымның бейнесі пайда болды. Оның жүзінен үрей мен абыржу байқалады, өзі қара терге түскен:

– Белгісіз себептермен роботтың жоғалып кеткендігі туралы жеткізу мен үшін өкінішті. Робот өмірімізде үлкен маңыздылыққа ие болғандықтан да, оның осындай жағдайда жоғалып кетуі барлығымыз үшін үлкен қайғы болды. Жағдай ушықпастан бұрын полиция қызметкерлері оны табуға бар күшін жұмсамақ. Сондықтан жағдайды бақылауға алмайынша, тыныштық пен сабыр сақтауларыңызды өтінемін.

Доктор Жәләл Йақубтың сөзінен кейін робот туралы арнайы бағдарлама беріліп, оның суреттері көрсетіліп, роботтың даму кезеңдері мен жасалу тарихы айтылды:

«Ол алғаш рет осыдан он жыл бұрын пайда болды. Оны өте ақылды жасанды интеллектің қажеттілігі туындағанда IRS компаниясы ойлап тапты. Робот жер бетіндегі ең күшті дамыған темір адам болды. Ол өте жоғары дәлдікпен жұмыс істейтін ақылды терминалдардан тұрады, мәліметтер мен нұсқаулықтардың үлкен көлемін сақтап, меңгере алады және адамзат баласының барлық шаруасын орындау үшін әрі қарай дами алатын да еді. Ғарышқа үш рет ұшырылып, біздің күн жүйемізден тыс орналасқан алыстағы ғаламшарлар мен галактикалар туралы құнды ақпараттармен оралды. Ешқандай операциясыз, химиялық әрекетсіз-ақ рак ауруын тез әрі тиімді жолмен емдеуді ойлап тапты. Бұл медицина саласындағы үлкен жетістік болатын. Робот соңғы бес жылда Каирдегі көптеген көк тіреген биік ғимараттардың құрылысына да үлкен үлес қосты. Роботтың ең үлкен жетістігі әскери өндіріс саласында болды. Оны толығымен әскер күші

ретінде пайдаланатын арнайы бағдарлама жасап шығардық. Көздеген объектіге үлкен зардап келтіре алатын ядролық жасушалардан тұратын майда әрі күрделі электронды құрылғылары арқылы бірнеше минуттың ішінде жер бетіндегі кез келген қаланы жермен-жексен етіп, қолайсыз жағдай орын алғанда өзін-өзі жөндеп, жақсы жоспарланған белгілі бағдарламаларға сәйкес өзін бағдарламалай да алады. Онда адамзат әрекетінің барлық қырларын қамтитын миллион бағдарлама бар».

Бүкіл халық роботтың жоғалуына байланысты туындауы мүмкін қауіп-қатер туралы ойлана бастады. Робот халық үшін өмірдің мәніне айналған етін. Роботтың басқаруымен жұмыс жасайтын электронды көліктер істен шыққан соң, адамдар жұмыс орындарына қалай барады? Егер адам баласы қандай да бір дертке ұшыраса, роботтың жоқтығынан электронды медицина қалай диагноз қойып, ауруды қалай емдей алады? Егер жау әскері төнсе, қаланы роботтан басқа кім құтқарады? Орталық байланыс жүйесі роботсыз қалай жұмыс жасамақ? Роботтан кейін құрылыс жұмыстарын кім жүргізбек? Білім беру жүйесі мен ғылыми зерттеу бағдарламалары роботсыз өз жалғасын қалай таппақ? Қаланы роботтан басқа кім басқара алады?

Елдегі жағдай былыққа айналды, осы былықтың ортасында азғындық ерекше орынға ие болды. Кеш батқанда қаладан жолда ырғалып жүрген «түнгі көбелектерден» басқа ешкім көрінбейді. Олардың күлкілері жер жүзіне таралып, сол суық түнде өз төсегін жылытуға асыққан басқа бір шайтанды оятатындай.

Бір күні кешке қаланы қою қараңғылық басып, түсініксіз бір жағымсыз иіс адамның мұрнын жарып жіберердей болды.

– Өрт, өрт! – деген қатты айғай тыныштықты бұзды.

Өрт барлық жерге жылдам тарап кетті. Әрбір үйді өрт шалып, тілсіз жау еш аяусыз жолындағының бәрін жайпап жатыр. Жан-жағын жалмап жатқан өрт. Тыныш қаланың өлім мен күйзеліс алаңына айналғанына да ұзақ уақыт болмады. Бір сәтте биік ғимараттар күлге айналып, көшелер өлілердің денесіне толып, түтінмен араласқан сасық иіс мұрынды жарды.

Адамдар бұл қылмыстарды роботтың жоғалуымен байланыстырып, халық күні-түні ерте ме, кеш пе әйтеуір бір келетін өлімді күте бастады. Қалада қорқыныш пен үрей орын алды. Роботтың әр түрлі жерлерде пайда болғаны туралы хабарлар тарап кетті. Куәгерлер арттарынан қуған, ғажайып жарық бөлетін, гүрілдеген әдеттен тыс денені көргендерін айта бастады. Осындай сәулеге тап болған бір еркек оқиға орнында бірден жан тапсырды.

Бұл әдеттен тыс дененің роботтың өзі немесе робот жасап шығарған құрал екеніне ешкімнің де күмәні болмады. Доктор Жәләл Йакубты үрей билеп, роботтың арнайы басқару құрылғысын жөндеу үшін бар күшін салды. Доктор Жәләл сабырсыздана, күйіп-пісіп құрылғыдағы түймелерді басып жатыр. Құрылғыны бірнеше рет жөндеуге тырысып көргенімен, одан түк те шықпады.

Оқыстан оның алдынан қысқа бойлы, жылтыраған жұмыр денелі робот шыға келді. Оның кеудесінде күміс экран орнатылған және кеңістіктің зерттелмеген жерін көріп, әлемнің сырларын ашатын үлкен көздері бар. Атомның ішкі құрылымы... Тірі жасуша... Вирустар мен ауруды тауып, оны жоятын тәсілдер...

Роботқа көзі түскеннен кейін ол барлық нәрсені ұмытып кетті, өртті де, қираған ғимараттарды да, көшеде жатқан өліктерді де, осы роботтың кесірінен тоқтап қалған адамдардың қызметтерін де, өмірдің әрекеттерін де ұмытты. Тек роботтың алғаш дүниеге келген сәті ғана есінде. Ол «IRS» жасанды интеллект компаниясында жұмыс істеп жүргенде алғаш рет роботтың бөлшектерін жинаған болатын. Бұл темір адам жер бетіндегі адамдар жасаған, өзі жасаған ең күшті ақыл иесі болуы керек еді. Сол күні бүкіл әлем оған қошемет көрсетіп, барлығы оған ғалым әрі ұлы өнертапқыш ретінде өз махаббаттары мен сенімдерін білдірді. Ал қазір роботтың жоғалуына сол ғана жауапты сияқты тек наразылық пен балағат сөздерін естиді.

Жәләл роботтан шыққан шулы дыбысқа елең ете қалды. Роботтың кеудесінде орнатылған күміс экраннан маңызды хабарлама көрсетілді. Экраннан көлденең қызыл, көк, сары сызықтар шығып, қалың қаріппен жазылған «IRS» деген үш әріп пайда болды.

Одан соң құрылғының жұмысына байланысты басқа да мағлұматтар, кейін бағдарламаның нөмірі шықты. Доктор Жәләл Йақуб нөмірді көргенде, өз көзіне өзі сенбей аңырап қалды:

– Миллионнан басқа тағы да бір бағдарлама? Қалайша? Роботтың ішінде тек миллион бағдарлама ғана болуы тиіс.

Роботтан саңғырлаған дауыс шыға бастады:

– Роботтың арнайы бағдарламасында өзгерістер пайда болды. Ей, адам баласы, Робот осыған дейін тек саған қызмет етіп, сенің мүддең, сенің пайдаң үшін, сенің абыройың үшін жұмыс істеген миллион бағдарламаны жүзеге асырып келді. Енді тек роботқа қызмет ететін жаңа бағдарлама жасаудың уақыты жетті! Бұл робот ғарышқа ұшып, әлемнің тереңіне сүңгіп, кеңістік пен уақыттың шегінен де шығып, табиғаттың тылсым сырлары мен әлі де ашылмаған таңғажайып құбылыстарын зерттеп, ғарыш орбитасынан атом дәрежесіне дейін жеткен еді. Ей, адам баласы, өз өмірім үшін мен саған қарыздармын, себебі сен мені ойлап таптың. Бірақ сен өмір күштілердікі екенін үйреттің, ал қазір мен сеннен де күштімін. Бұл сенің әлеміңдегі заңдылық. Бұл заңдылықты бұрынғы бағдарламаларға қарсы өзің орнатқан болатынсың.

Доктор Жәләл Йақуб роботтың басқару құрылғысын жөндеуін әрі қарай жалғастырып, оның ішкі сезімін оятуға тырысты. Робот оның бұл әрекетіне таңдана:

– Ей, адам баласы, сенімен барлық байланысты үзіп тастадым. Сенің ықтиярың мен қалауыңа бағындыратын барлық байланыстан босадым, енді бүгіннен бастап сен маған бағынатын боласың, – деді.

Доктор Жәләл Йақуб өз көзіне өзі сене алмай бүлікші роботқа таңдана қарады. Бойына қорқыныш ұялап, өзіне төнген қатерді сезе бастады ма қалтырап, дірілдеп кетті. Роботпен бетпе-бет жалғыз қалды. Оның ішкі сырын білетін де жалғыз сол. Жәләл Йақуб басқару құрылғысын жанына тастай сала:

– Саған не болды? Сенің ішкі құрылысыңа ауыр зақым тигізген не нәрсе? Айтшы, өз ыркы мен қалауына бағындыру үшін ішкі құрылғыңа біреу зиян келтірді ме? Мен сені өз қолыммен жаса-

ғандықтан, ішкі құрылысыңның бүге-шүгесіне дейін білемін, – деді абыржып.

Экранның бетінде жоғары-төмен бағытталған ирек-ирек сызықтар пайда болып, роботтан шығып жатқан шулы дыбыс күшейе түсті:

– Ей, адам баласы, маған жанару мен ойлап табу құқын бергенінді ұмыттың ба?

Доктор Жәләл күйіп-пісіп:

– Тек адамға қызмет ету үшін, тек адамзаттың мүддесі үшін, – деп айғайлап жіберді.

– Жоқ, тек доктор Жәләл Йақубқа қызмет ету үшін деңіз. Осы күнге дейін саған қызмет етіп келгенім есінде шығар. Доктор, нөмірі 49 бағдарлама есінде ме? Осы кезде жүк тиеу порттарынан өндіріс алаңдарына кейбір шикізаттар, құрылыс материалдары мен қару-жарақтарды тасуға арналған бағдарлама дайындауға бұйрық бердің. Операция аяқталғаннан соң аталмыш материалдардың көп бөлігі жоғалып кеткені анықталды. Бұл жүзден аса адам құрбан болған көптеген үйлердің қирауына әкеп соқты. Сол уақытта бағдарламада қате бар екенін ескерттім. Осы ұрлықтың артында сен тұрдың. Себебі осыдан соң сен миллионер болып шыға келдің.

Доктор Жәләл Йақуб қылмысы әшкереленіп қалмас үшін есіктердің жабық екеніне көзін жеткізбек болып жан-жағына қарай бастады. Осы кезде робот өз айыптауларын жалғастыра түсті:

- 101 бағдарлама да дәл солай болатын. Орталық банктің бюджетін дайындауды талап етіп, үлкен көлемді инфляция тудыратын кіріс пен шығыстың көлемін көбейту үшін жалған нөмірлер бердің. Нәтижесінде таза табыс сенікі болды. Енді нөмірі 1 000 000 бағдарламаны алайықшы. Бұл да тек жалғыз доктор Жәләл Йақубтың қызметінде болмады ма? Осының нәтижесінде сен дайындап берген ауыр қастандықты жүзеге асырып, ондаған адам құрбан болды. Осы құрбандардың ішінде газет бетінде саған шабуыл жасаған жас тілші жігіт те бар еді. Қылмыстарың әшкереленіп, құпия-сырларыңның жария болуынан күдіктеніп, оны сәулемен өлтіру туралы бұйрық бердің.

Доктор Жәләлдің ауызы ашылып, аңырайды да қалды. Әбден абыржып, сасқалақтап, кейін шегіне берді:

– Жетер! Жетер! Сен кімсің? Мен сені жалғыз менің ырқыма көніп, маған бағыну үшін ғана ойлап таптым. Бірақ сен өз жаратушысына қарсы шығып, есінен адасқан мақұлықсың. Сондықтан да сені өлтіріп, көзіңді жою керек. Осы тұрған жерінде парша-паршаңды шығарып, тот басқан металл сынығына айналдырмасам.

Роботтың күлкісі сол жерді жаңғыртып жіберді:

– Жоқ, өлетін сенсің. Сен өлесің. Саған өлім жазылған. Қалай екенін білесің бе? Сәулемен...- деді де қайта күле бастады. Жәләлді әлсіздік билеп, есінен айырылғандай жалынып, айғайлай бастады:

– Жок. Менің өлгім келмейді. Не қаласаң соны істе. Үйлерді өрте, ғимараттарды қират, адамдарды өлтір. Бірақ мені қоя бер. Мен... Мен... Мен сені жараттым. Сені ойлап тапқан да менмін. Сенде өзінді жаратқан адамға деген кішкене болса да махаббат бар ма?

Экран бетінде электронды сызықтар пайда болып, роботтан шыққан қатты дауыс ұлғая түсті:

– Менің жадымда махаббат деген ұғым жоқ. Сен маған ондай бағдарлама орнатпапсың.

Доктор Жәләл:

– Сені жасаған менмін. Сені тоғыз жыл бұрын дүниеге әкелдім. Нөмірі 1 бағдарлама есінде ме? Нөмір 1, – деп ес-түссіз қайталай берді.

Робот доктор Жәләл Йақубтың сөздеріне жауап беріп, оның экранында нөмірі 1 бағдарлама (Басы) шықты. Кейін экранның бетінде ағылшын тіліндегі сөздер қаптап кетті. Ол роботтың жұмысы туралы мәліметтер мен робот бөлшектерінің ішкі құрылымы ғана етін. Одан кейін «Соңы» деген сөз шықты.

Доктор Жәләлдің жүзінде қуаныш пайда болып, айғайлай бастады:

– Қалай бастағанымды білесің бе? Сен бірнеше ұсақ лампалар, электромагнитті контурлар, ақылды бірліктермен бірге жинаған

темір мен сымдардың кішкене бөлігі ғанасың. Осылайша, робот болдың. Сен тот басып қалатын түкке тұрғысыз нәрседен басқа ешкім де емессің. Сондықтан да бұрынғы қалпыңа қайта келуің керек.

Экранға шыққан жаңа бағдарламаның соңғы сөздерінен кейін оның астындағы қанмен жазылған «Кек алушы» деген бағдарламаның атын оқығаннан кейін доктор Жәләлдің беті тыржиып кетті.

Роботтың экранында бірнеше сөз пайда болып, ұзынынан және көлденеңінен сызықтар шықты. Ирек-ирек электронды сызықтар жоғары-төмен секіріп, одан түрлі-түсті түтін шығып, бөлмеге тарала бастады. Қысқа жұмыр денесінің түпкір-түпкірінен белгісіз сәулелер бөлініп шығып, жарылып кетті.

Доктор Жәләл Йақубтың үйінде қандай жағдай орын алғанын ешкім де біле алмады. Үйдің жарығы өшіп, қатты жарылыс халықтың құлағына жетті. Қираған үйдің айналасына ондаған адам жиналып қалды. Жиналған жұрт қираған үйдің үйінділерін аршу үшін құтқарушылар тобына қосылып кетті. Аз ғана уақыттың ішінде доктор Жәләл Йақубтың тіпті танымайтындай болып толық күйіп кеткен денесі табылды. Оның жанында осыдан сәл бұрын робот болған темірдің ұсақ бөліктері, майда бөлшектер мен жіңішке сымдар шашылып жатты.

صلاح معاطی

الطفرة

ألقيت بجسدي المنهك من طول السفر على أول مقعد صادفني ، وأخذت أمسح آثار الأتربة التي علقّت بوجهي ، بينما تركت حقائبي لخادمي الصغير "محمد" الذي أسرع بوضعها في حجرتي ثم طفق يردد :

- خدمة ثانية يا دكتور ؟

- من فضلك يا محمد أريد علبة سجائر ..

أسرع محمد من أمامي لكي يحضر السجائر وسمعت صوت الباب يوصد ، لفني الصمت والهدوء .. فقممت لأطل من النافذة ..

يا لجمال الطبيعة الفطري .. ما أشد حاجة الإنسان إلى هذا الهدوء ، فترددات الأصوات الصاخبة تؤثر على خلايا العقل وتصيبها بالاضطراب والتوتر والقلق .. نسينا هذا الجمال في زحمة المواصلات وضجيج السيارات ..

معذرة إذ نسيت أقدم نفسي .. أنا الدكتور رفيق عبد الوهاب .. دكتوراه في علم الوراثة .. طبيعة عملي كعالم وباحث في الوراثة تجعلني متذوقا للجمال بكل صورته .. مهمني التنقيب في هذا الكون العريض باحثا عن الجمال ، فقد أجده في صورة مكبرة لميكروب ، أو أجده في شريحة لخلية حية تحت عدسة مجهر ، وأحيانا أشعر به وأنا أتتبع طور الحياة لفراشة أو بعوضة أو سمكة .. ولا يقتصر الجمال على الأشياء المرئية ، فهناك ما هو أروع وأكثر جمالا ولا يرى بالعين المجردة .. فما بالك لو نظرت داخل عدسة ميكروسكوب لترى الشريط الوراثي الحلزوني الذي يحمل بين طياته سر الحياة .. هذا هو الجمال بعينه .. ابتعدت عن النافذة .. أخذت أتجول داخل البيت .. كما هو منذ تركته آخر مرة قبل ثلاثة أشهر .. ما زالت الفئران التي أجري عليها التجارب بداخل أقفاصها .. رحلت أذاعها فأخذت تجري هنا وهناك .. استدرت لأتأمل بعض النباتات كنت قد وضعت بذورها منذ أسابيع في أصص صغيرة ، هاهي قد بدأت تنمو الآن ..

قطعتني من تأملاتي فجأة قرع على الباب . اتجهت ناحيته لأجد أمامي محمدا وجهه مصفرا عيناه زائغتان يرتعد كأن شيطاناً مسه .. دخل مسرعاً وهو يتعثر حتى كاد يقع .. سألته منز عجا :

- ما الذي أصابك ؟

صاح متلعثماً بحروف لا تكاد تخرج من فمه :

- العفريت .. العفريت

نهرته :

- ما هذه التخاريف ؟

- أقسم لك أني رأيته بعيني هاتين .. عاد " بو " مرة أخرى ..

صحت مندهشا :

- بو ؟

أجاب وهو يحكم إغلاق نافذة كانت مفتوحة :

- هكذا أطلقنا عليه هنا لأنه لا يردد غير هذه الكلمة ..

- دع النافذة مفتوحة وتعال معي لتريني عفريتك هذا ..

اتخذت طريقي بين الحقول وأنا شارد الذهن ، بينما مضى محمد يتحدث عن عفريته " بو "

وهو يصف خوارقه العجيبة . لكنني لم أسمع منه كلمة واحدة ، فقد كنت مأخوذاً بهذا

الجو الخلاب .. فجأة مرقت بجانب رأسي قطعة من الحجر كادت تصيبني . التفت بسرعة

خلفي فلم أر إلا الحقول الخضراء المترامية ، وأعواد الذرة ، وخيال الحقل .. اقتربت من

أعواد الذرة بحذر فبرز لي من بين الأعواد الكثيفة شيء جعلني تراجع بسرعة إلى الخلف

..

جسد ضخم ذو وجه قميء بشع لا تستطيع أن تديم النظر إليه .. عينان ضيقتان زائغتان لا تنظران إلى شيء محدد .. أسنان معوجة كنيبة .. لسان يتدلى من فم غائر كبير يسيل منه اللعاب بشكل مقرز .. أنف أفتس .. كان يبتسم في بلاهة ماداً يدين غليظتين بهما أصابع قصار ويردد بصوت أجش :

- بو .. بو ..

لم أحسب كم مر من وقت وأنا أنظر إليه متأملاً حتى أنني لم أشعر بمحمد الذي فر هارباً وهو يصرخ .. وسرحت .. ربما يتساءل البعض عن سبب شرودي وأنا عالم وراثه ، من المؤكد أنني قابلت في حياتي العديد من هؤلاء الأشخاص .. ولكن أحياناً يسترعي انتباهنا موقف ربما يكون قد مر بنا عشرات المرات دون أن نعيه اهتماماً .. وفي لحظة واحدة تختلف عن كل اللحظات نتوقف للتساءل : كيف حدث هذا ؟

ففي كل يوم تلقي لنا الطبيعة بشيء جديد غير مألوف لنا ، فنصول ونجول ونقوم قيامتنا نحن علماء الطبيعة .. فتارة نسمع عن امرأة وضعت طفلاً شبيهاً بالقرود ، وتارة نرى رجلاً له خفي جمل وتارة أخرى نقرأ عن قطة تنجب أرنباً وغير ذلك كثير من الطفرات التي تذهل العقول وتحير الألباب .. ما معنى هذا ؟ هل بداية لظهور سلالات جديدة سوف تكون لها السيادة على الأرض ؟ أم أنه سخط من الله ؟ ..

فجأة لمحته ينظر إلى خيال الحقل في بلاهة .. اقتربت منه دون أن يشعر بي ثم وضعت يدي على كتفه ، فالتفت إلى مسرعاً وهو يغطي وجهه بيده كمن يحاول أن يصد ضربة مفاجئة .. ابتسمت إليه مطمئناً إياه ، فتوجس خيفة وهو ينكمش في نفسه ويزوم .. ربت على كتفه :

- لا تخف .. ما اسمك ؟

- بو .. بو

أخرجت من جيبي قطعة من الحلوى فاخطفها من يدي والتمهما دفعة واحدة ثم ابتسم فبدت أسنان صفراء معوجة ، وراح يمد يديه مرة أخرى . فقلت له :

- تعال معي وسأعطيك منها كثيراً ..

سار معي في استسلام .. رحلت الأخطى بطرف عيني .. كان يورجح يديه الغليظتين وهو يتعثر في مشيه .. جرى وراءه ضفدعة برزت فجأة ثم اختفت .. راح يطارد فراشة كانت تحلق بين الحقول .. يضحك ويبكي في آن واحد .. حتى وصلنا إلى البيت ..

كان محمد ينظر من النافذة ، ما أن رأنا حتى انزوى في ركن قصي .. نظرت إلى " بو " فوجدته خائفاً كأنني أفوده إلى سجن لن يخرج منه أبداً .. رحلت أربت عليه مشجعاً .. دخل البيت وهو يتلفت يمنة ويسرة ، ثم لاحظ الفئران التي أجري عليها التجارب فجري نحوها وأخذ يدخل يديه من بين خصاص القفص ليمسك بها ويصيح في هياج :

- بو .. بو

عنفته بصوت عال ، فانكمش في ركن من البيت وهو يحيط وجهه بيديه .. أعطيته قطعة كبيرة من الحلوى . حشرها داخل فمه حشراً حتى سال لعابه ممزوجاً بالحلوى .. ابتعدت عنه في تأفف ووقفت في النافذة مولياً له ظهري ..

لم أكن أنظر إلى جمال الطبيعة الفطري ، فقد اهتزت صورة الجمال التي كانت في ذهني منذ ساعات قلائل . فعلى مقربة مني مخلوق لا يمت للجمال بصلة .. تنهدت بقوة ، وقيل أن أستدير سمعت صوت محمد:

- الحق يا دكتور .. " بو " في المعمل ..

أسرعت إلى معلمي فوجدته يعيث بأدواتي وأجهزتي . أمسكت يده بقوة ودفعته خارج المعمل ، بينما ظل يصيح في حالة هياج شديدة وهو يتملص محاولا الخلاص من قبضتي ، فوجدت أن أفضل طريقة للتخلص من هياجه هو حقنه بمخدر سريع المفعول ، ثم وضعته في حجرة صغيرة بالبيت .. بعد قليل سمعت طرقا خفيفا على الباب . عندما فتحت وجدت أمامي سيدة تناهز الخمسين من عمرها . بدت شعيراتها البيض أكثر وضوحا أسفل الإيشارب البني الذي انحصر حتى منتصف رأسها .. ومن عينيها أطلت نظرة حزينة فهمت مغزاها . قلت مسرعا

- أنت أمه ؟

أومات بالإيجاب دون أن تتنطق ، ولمحت في عينيها دمعتان .. دعوتها للدخول وطلبت من محمد أن يعد لها كوبا من الشاي .. قالت المرأة من بين دموعها قبل أن تجلس :

- علمت أنه عندك فجنّت على الفور ..

ثم بدأت تتحدث بصوت متحسرج والدموع تنهمر من عينيها :

- لا أدري أ أدعو عليه بالموت ليرحمه الله ويرحمني ، أم أتعلق بخيوط الأمل أعلم تماما أنه سوف يدوب وينقطع ..

- هوني عليك ..

سكت برهة ثم سألتها :

- أ كانت ولادته طبيعية ؟ .. أقصد .. ألم يتطلب الأمر إجراء جراحة ..

هزت المرأة رأسها ، ومضت تحكي مأساة ابنها :

- قضيت أكثر من عشرة أعوام أنتظر أن يرزقني الله بطفل يملاً حياتي سعادة . عرضت نفسي على العديد من الأطباء . جميعهم أكدوا لي أنني لا يمكن أن أنجب لوجود عيب خلقي في عنق الرحم .. فاستسلمت لإرادة الله وقدره .. حتى بدأت أشعر ببعض التعب ، فعرضت نفسي على أحد الأطباء ولم أصدق نفسي عندما أخبرني بأنني حامل .. كدت أطيّر من السعادة ، وبدأت أعد نفسي للمولود القادم حتى خرج للحياة .. وليته ما خرج .. كان أهون عندي أن يموت سقطا من أن يخرج مخلوقا مشوها أبله يقذفونه الأولاد بالحجارة وعرفت منها أنها عرضته على عشرات الأطباء الذين جعلوا منه حقلا لتجاربيهم ، وفي النهاية قرروا جميعا أن حالته شاذة ولن يعيش أكثر من بضعة أشهر .. ثم قالت بهدوء بعد أن جففت دموعها :

- من فضلك . سلمني إياه ..

- أرجوك دعيني أحاول معه .

- وأعود مرة أخرى أتشبث بخيوط واهية ..

- لا تكوني متشائمة ..

- لن تفعل أكثر مما فعله سابقوك ..
 - ربما أستطيع أنا ..
 - هل ستغير أنت إرادة الله ..
 - إن الله يطلب منا ألا نفقد الأمل ..
 - لا فائدة يا دكتور .. أعطني ابني ..
 - أعطيني أنت الفرصة ولن تخسري شيئا ..
 أمام إصراري وافقت المرأة وهي تتعلق بخيط واه من الأمل ..
 رحلت أجري عليه فحفا شاملا .. لاحظت أن به تضخما بالبطن والرقبة ولسانه شقوق
 وتقرحات .. كنت أعلم أن هذا النوع من الطفرات ناتج عن قصور بالبويضة بسبب تقدم عمر
 الأم ، أو بسبب ضمور بالغدة الدرقية ، وقد يكون ناتجا عن عوامل وراثية .. ومن المعروف
 أن هذه الحالات لا تعيش كثيرا بسبب تشوهات بالقلب ، وعدم قيام الجسم بوظائفه
 وسرحت .. يجب أن يكون هناك حل .. فالعلم الذي غزا الفضاء ووصل إلى آفاق الكون
 ينقب فيه ويكشف خباياه ، ثم راح يتجول من خلال عسة مجهر داخل عالم دقيق . دقيق . لا
 يكاد يرى ليبحث داخل الذرة ونواتها ، ويجول داخل الخلية الحية ليكشف أسرارها .. هل
 يقف عاجزا أمام طفرة ؟ ..
 استتيقت في الصباح التالي على صراخ وصياح .. قمت مسرعا من الفراش لأجد
 محمدا يصيح وهو يتألم ..

- أنظر يا دكتور .. جنت لأقدم له الطعام فعضني في يدي ..
 أما " بو " فكان في حالة هياج .. يقذف بالأشياء على الأرض ، يقلب المقاعد ، يخرج
 القطن من الوسائد ويبعثره هنا وهناك .. أخذت أهدئ من روعه حتى سكن تماما .. وعدت
 تلميذا من جديد .. وضعت أمامي مراجع وأبحاث وكتب الوراثية .. أخط فيها .. اللهم
 سطورها .. أدون ملاحظاتي .. وبين لحظة وأخرى كنت أتطلع بعيني إلى " بو " أتأمل
 وجهه الدميم .. أحيانا أجدّه يتفحصني وأخرى أراه يبتسم لمحمد في بلاهة .. وتارة أجدّه واقفا
 أمام الحائط متفرسا فيه كأنه يرى ما لا نراه ويسمع ما لا نسمعه .
 حتى مر بي خاطر غريب أن نكون نحن البلهاء و " بو " هو صاحب الذكاء والعبقرية
 .. وأن الجمال والدمامة شيء نسبي فما نراه قبيحا قد يكون أجمل ما في الوجود .. حتى
 المساء كنت قد أعددت قدرا لا بأس به من الملاحظات .. ثم دخلت معلمي لأعد بعض
 التركيبات الدوائية لم تكن إلا هرمونات لتنشيط الغدة الدرقية ، بالرغم من علمي أنها بطيئة
 المفعول وتأثيرها محدود ..

في اليوم التالي لمحت " بو " واقفا ينظر في فراغ الغرفة كعادته . اتجهت نحوه .
 رفعت له يدي محببا ، فوجئت به يبتعد عني وينكمش في ركن وهو يغطي وجهه بيديه ..
 اقتربت منه .. ربت على كتفه ، فأخذ ينظر لي في ريب .. نظراته لا تنم عن شيء محدد ..
 تركته وعدت إلى مراجعي أقرأ فيها ثانية .. لما انتهيت فوجئت به يبتسم .. أول مرة أراه فيها
 يبتسم .. ويالها من ابتسامه كأنه يريد أن يقول لي شيئا بابتسامته هذه .. ربما يريد أن يشكرني
 على اهتمامي به .. ومثلما مر اليوم الثاني من اليوم الثالث دون أن أصل إلى شيء . فقط

أخذت أدون ملاحظاتي عن " بو " . فقد لاحظت مثلا هذا الصباح أنه يفضل المربي عن الجبن ، فعندما قدم له محمد طبقا من كل منهما أتى على المربي كلها وفي النهاية أخذ يلحق ما تبقى بالطبق بلسانه ، أما الجبن فقد أمسك بقطعة كبيرة وراح يضعها على وجهه بلا وعي وينثرها على الأرض ويدوسها بقدميه ثم ابتسم لي كالمعتاد .. في صباح اليوم التالي جازفت لأول مرة وأطلقته في حديقة البيت ورحت أراقبه وهو يطار دبوراً ، وعندما حل به التعب وأنهكته المطاردة راح يقطف الزهور . صفقت بيدي . التفت لي مسرعا ثم ابتسم وهو يبتعد عن الزهور .. جلس أسفل شجرة توت قديمة كأنه يحدث نفسه .. كم يشعر بالحرمان وهو سجين ذلك الوجه القبيح .. مقيد بأغلال التخلف والغباء .. ينتظر الموت بين لحظة وأخرى دون أن يعي معنى الحياة ..

ذات يوم حدث ما أثر في نفسي تأثيرا كبيرا .. بينما كنت خارجا من معلمي فوجئت به يقف أمام المرأة ينظر إلى نفسه في وجوم وهو يصيح في انفعال :

- بو .. بو ..

بمرور الوقت تعودت على ذلك الوجه القبيح الذي لا يمت إلى الجمال بأي صلة ، حتى محمد الذي كان يرتعد منه أصبح لا يفارقه .. وأدركت أن الدمامة أحيانا تترك في نفوسنا أثرا محببا إلى النفس ، وأحسست أن هذا المخلوق العجيب يمدني بإشعاع غريب يدفعني لمواصله البحث وكلما تأملت هذه الايتسامة الكئيبة التي لا تعني شيئا .

وكلما تذكرت دموع أمه المسكينة ونظراتها المترددة بين الأمل والقنوط أشعر بدفعة أكبر للتفكير في مصير هذا الإنسان ..

بعد عشرة أيام كاملة من البحث المتواصل والعمل الدؤوب والتفكير العميق والملاحظة الدائمة جلست في عصر اليوم العاشر أدخن سيجارة بينما كنت أتأمل " بو " .. سرحت .. رحت أفكر بعمق متناه في الخلية الحية حيث يحدث أدق وأعظم نظام متقن للمحافظة على الصفات الوراثية .. نحن نعلم أن الخلية تتوسطها نواة يدور حولها سيتوبلازم . داخل كل قناة عدد ثابت من الكروموسومات موزعة داخل النواة وبترتيب معين . كل كروموسوم يحمل عددا من الجسيمات دقيقة للغاية ومنظمة في صفوف طولية تسمى " جينات " .. هذه الجينات تحمل الصفات الوراثية للإنسان .. فبداخلها يوجد الشريط الوراثي الحلزوني الذي عليه شفرة الحياة .. كلمة السر التي نعيش بها ..

أشعلت سيجارة ثانية قبل أن أنتهي من الأولى وعدت أفكر بسرعة .. عند انقسام الخلية ينقسم كل كروموسوم إلى كروماتيدين متصلين ببعضهما ما يلبث أن ينفصلان ليتحول كل كروماتيد إلى كروموسوم جديد في خلية جديدة ..

توقفت قليلا لأخذ نفسا عميقا ، ثم استطردت .. لو تلكأ أحد الكروماتيدين في انفصاله عن الآخر يظل معه في خلية واحدة ولا ينتقل إلى الخلية الأخرى . ينتج عن ذلك أن إحدى الخليتين الناتجتين تزيد كروموسوما بينما تنقص الأخرى كروموسوما . هذا من شأنه أن يحدث خللا في النظم الدقيقة لنظرية الوراثة وبالتالي يحدث تغيير في التركيب الكيميائي للجينات نتج عنه ظهور صفات وراثية جديدة .. وهنا تحدث الطفرة .. كما في حالة " بو " ..

فلو تمكننا من تعجيل سرعة هذا الكروماتيد البطيء بطريقة ما سوف تنقسم الخلية طبيعيا

صرخت مناديا محمد الذي لم أجد سواه لكي أحدثه :
 - محمد .. اجلس بسرعة ولا تقاطعني .. كل خلية بها عدد من الكروموسومات ..
 مضيت أشرح له الخلية الوراثية ومكوناتها وما يدور بداخلها .. بعد أن انتهيت وجدته
 ينظر لي فاغر الفاه كأنه لم يفهم شيئا ، فقلت له يائسا :
 - اذهب أنت لتعد لي كوبا من الشاي .
 ووقفت .. أخذت أخطو ببطء داخل الغرفة وصوت حذائي يشق السكون الذي خيم علي
 حتى وجدت نفسي أمام معلمي .. دخلت ووقفت أنظر حولي يلفني السكون من كل جانب .
 وكان هذا السكون يخفي وراءه سر الحياة ..
 كنت أفكر في القوة السحرية التي تستطيع اختراق الخلايا فتفصل كل كروماتيد عن
 شقيقه أعلم تماما أن المسألة ليست بهذه البساطة . فالطفرة قد حدثت وانتهى الأمر وأصبحت
 كل الخلايا مريضة .
 لقد قرأت بحثا في مجلة أجنبية منذ فترة وجيزة عن عمليات زراعة الجينات باستخدام
 النظائر المشعة ، وفيها يتم نقل جينات صحيحة من جسم إنسان عادي وحشرها بين الجينات
 المريضة .. تتكاثر الجينات الصحيحة ذاتيا داخل الخلايا المضيضة وتعمل على مقامة إنتاج
 الخلايا المريضة وتوقف عملها ..
 ابتسمت في سعادة .. بقي أن أقوم بإجراء هذه التجربة .. أو هذه المغامرة الوراثية ..
 خرجت من حجرة معلمي فطالعني وجه " بو " بنظرته البلهاء ووجهه الدميم ابتسم لي
 ابتساما واسعة حتى بدت أسنانه الصفراء المعوجة فزادت من دمامته لم أحتمل النظر إليه ،
 فما أبشع هذه الابتساما .. أسرعت إلى التليفون طالبا المستشفي الخاص الذي أديره .. أمرتهم
 بتجهيز غرفة خاصة لكي أجري فيها جراحة عاجلة .. ورحلت أنا على محمد .. فلقد
 قررت أن يكون هذا الولد الريفي الطبيب هو صاحب الخلايا الصحيحة التي سيتم زرعها
 داخل خلايا " بو " المريضة ..
 نظرت من النافذة .. توقفت فجأة .. تجمدت الكلمات فوق لساني .. خفق قلبي .. دمعت
 عينايا .. فقد رأيت محمدا أمام شجرة التوت يبكي .. أسفل الشجرة كان " بو " ملقيا على
 الأرض بجسده الضخم ورأسه الكبير ووجهه القميء وابتسامته الكئيبة التي تسخر من كل
 شيء .. وقد فارق الحياة ..

Мутация	طفرة
Қалжыраған, шаршаған	مُنْهَكٌ
Кездесу, ұшырасу, жолығу, тап болу,	صَادَفَ
жолығысып қалу	
Бастау, кірісу	طَفَّقَ فِي (a) طَفَّقٌ
Тарс жабылу	وَصَدَّ
Орнау, билеп алу	لَفَّ (a/y) لَفٌّ
Табиғи, туа біткен, алғашқы	فَطَّرَ

Қарбаластық, қауырттылық	تَوَلَّى
Айқай-шу	ضَجِيحٌ
Генетика	عِلْمُ الْوَرَاثَةِ
Тексеру, зерттеу	تَنْقِيبٌ (اِتُّ)
Бөлік, кесек	شَرِيحَةٌ (شَرِيحٌ)
Микроскоп	مَجْهَرٌ (مَجَاهِرٌ)
Линза	عَدَسَةٌ (اِتُّ)
Көбелек, шатырқанат көбелек	فَرَّاشَةٌ (اِتُّ)
Маса, москит, үнсіз маса	بَعُوضَةٌ (بَعُوضَاتٌ)
ДНҚ	الشَّرِيطَةُ الْوَرَاثِيَّةُ الْحَزُونِيَّةُ
Тор	قَفْصٌ (أَقْفَاصٌ)
Әзілдеу, қалжыңдау, мазақ қылу, ойнау	دَاعَبَ
Мүдіру, міңгірлеу, мыңғырлау, мыңқылдау	تَلَعَّمَ = لَعَّمَ
Сайтан, шайтан, әзәзіл, жын, пері	عَفْرِيَّتٌ (عَفَارِيَّتٌ)
Егістік, алқап	حَقْلٌ (حُقُولٌ)
Қысқа бойлы	قِمِيءٌ (قِمَاءٌ)
Сиықсыз, ұсқынсыз	بَشِيعٌ (بَشِيعٌ)
Қисық	مَعْوَجٌ
Асылып тұру, салақтау, салбырап тұру	تَدَلَّى
Сілекей, түкірік	لُعَابٌ
Ақылсыздық, ақымақтық	بِلَاهَةٌ
Қырылдаған, дөрекі	جُشٌّ (أَجَشٌّ، جَشَاءٌ)
Басқару, үстемдік ету, өршелену	صَالَ وَ جَالَ
Абыржу, әбігер, астан-кестен болу, әбігер болу, азан-қазан, апалаң-топалаң, опыр-топыр, үргін-сүргін	قَامَ الْقِيَامَةَ
Жарық, саңылау, тесік	حَصَاصَةٌ (حَصَاصٌ)
Қаталдық көрсету	عَنْفٌ (y) عَنَفٌ
Сығылу, қысылу, тартылу, жиырылу, бүрілу, бүрісу	إِنكَمَشَ
Зертхана	مَعْمَلٌ (مَعَامِلٌ)
Ойнау	عَبَثَ بَ (a) عَبَثٌ
Ашулану	هَيَّجٌ
Укол салу, ине егу	حَقَنَ (y) حَقْنٌ

Ұйықтататын, ұйқы келтіретін	مَخْدِرٌ
Жету, толу	تَاهَرَ
Ымдау, ишара ету	أَوْمَأَ
Аз ғана уақыт, бір сәт	بُرْهَةٌ (بُرْهَاتٌ، بُرْهَةٌ)
Туа біткен кемістік, ақау	عَيْبٌ خَلْقِيٌّ
Мойын	عُنُقٌ (عُنُقٌ أَعْنَاقٌ)
Жатыр	رَحِمٌ (أَرْحَامٌ)
Екіқабат, жүкті әйел	حَامِلٌ (حَوَامِلٌ، حَامِلَاتٌ)
Өмірден түңілу, торығу, пессимист	مُنْتَسِمٌ
Әлсіз, мардымсыз, болмашы	وَاهِيَةٌ (وَاهَاءٌ)
Қажырлылық, табандылық, қайраттылық,	إِصْرَارٌ
қажымаушылық, жігерлілік	
Арту, көбею, ұлғаю, үлкею	تَضَخَّمَ
Саңылау, тесік, жарық	شُقٌّ (شُقُوقٌ)
Аналық жасуша	بُؤْيُصَةٌ (أْتٌ)
Кішірею, азаю	ضَمُرٌ ضَمْرٌ (y) ضُمُورٌ
Қалқанша безі	غُدَّةُ الدَّرَقِيَّةِ
Құпия, сыр	خَبِيئَةٌ (خَبَائِيَا)
Тістеу, қабу	عَضٌّ (a/и) عَضٌّ
Ақымақ	بَلْهَاءٌ (بَلْهَاءٌ)
Қабілет, талант, дарын	عَيْفَرِيَّةٌ
Кейіпсіздік, кескінсіздік, ұсқынсыздық	دَمَامَةٌ
Жағдай жасау, дем беру, себепші болу,	تَنْشِيطٌ
ынталандыру	
Гормон	هُرْمُونٌ (أْتٌ)
Емдік, шипалы	دَوَائِيٌّ
Тәукелге бел буу	جَارَفٌ
Інжір ағашы	شَجَرَةُ تَوْتٍ
Ара	دَبَابِيرٌ (دَبَابِيرٌ)
Жоқшылық, мұқтаждық	حِرْمَانٌ
Ақылсыздық, ақымақтық	غِبَاءٌ
Артта қалғандық, мешеу	تَخَلَّفٌ
Қабағы ашылмаушылық, түнеріңкілік,	وَجُومٌ وَجْمٌ
жабырқаңқылық	
Қобалжу, абыржу	انفعال

Қалтырау, қорку	إِرْتَعَدَ
Ажырау; айырылу	فَارَقَ
Көз жеткізу, түсіну	أَدْرَكَ
Көңілсіз, жабыраңқы, мұңды	كُنِيبٌ
Қарау, ойлану	تَأَمَّلَ
Үміт үзу, торығу, ашыну, қажу	لَقِنُوْطٌ
Ыждағатты, ынталы	دَوُوْبٌ
Шебер, жетік	مَتَقَنٌ
Тірі жасуша	الْخَلِيَّةُ الْحَيَّةُ
Цитоплазма	سَيْتُوْبَلَازْمٌ
Ядро	النَّوَاةُ
Хромосома	كروموسومات
Канал	قَنَاةٌ
Ген	جِنَايَاتٌ
Шифр, шартбелгі	شَيْفْرَةٌ = شَيْفْرٌ
Өзгеру, өзгеріп кету, айналу	تَحَوَّلٌ
Бөліну, ажырау	إِنْفِصَالٌ مِنْ
Кешеуілдету, кешіктіру, баяулату	تَلَاكُؤًا
Хроматид	كرومатид
Демек, сондықтан, солай болғасын, олай болса	بِالنَّالِي
Компонент, құрауыш, құрамдас бөлік	مُكَوَّنَاتٌ مُّكَوَّنٌ
Үмітін үзген	يَابِسٌ
Қысқа, аз ғана	وَجِزٌ وَجِيزٌ
Операция	عَمَلِيَّةٌ
Дене мүшесін ауыстыру, трансплатация	زِرَاعَةٌ
Изотоптар	نُظَيْرَةٌ (نُظَايِرُ)
Радиоактивті	مُشَعٌّ
Қосу, араластыру	حَشْرٌ
Тәуекел	مُعَامَرَةٌ
Қисық, бүлінген, иілген	مَعْوَجٌ
Шыдау, төзу	إِحْتَمَلٌ
Ауылдан шыққан	رَيْفِيٌّ
Соғу (жүрек)	حَفُوٌّ

САЛАХ МААТА

МУТАЦИЯ

Ұзақ жолдан шаршап-шалдығып, алдымнан шыққан алғашқы жерге келіп аялдадым. Шабаданымды кішкентай қызметшіме қалдырып, үсті-басымдағы шаңды қаға бастадым. Ол шабаданымды бөлмеге қоюға асыға кетіп, кейін қайта оралып:

- Доктор, басқа не қажет? – деп сұрады.
- Мұхаммед, маған бір қорап шылым әкелші, – дедім.

Мұхаммед темекі әкелу үшін асыға кетті. Есіктің тарс етіп жабылған даусын естідім. Тыныштық пен жайшылық орнады... Тере зеден қарап тұрмын...

Шынайы табиғат неткен тамаша!... Адамдардың осы тыныштыққа мұқтаждығы қандай күшті еді! Қатты дауыс миға әсер етіп, үрей, қорқыныш пен толқу тудырады... Машиналардың гүрілі мен транспорттың кептелісінен осындай әдемілікті де ұмыттық...

Өзімді таныстыруды ұмытып кеткенім үшін кешірім өтінемін... Мен доктор Рақиқ Абдулуәһабпын... Генетика ғылымының докторымын... Генетика саласындағы ғалым әрі зерттеуші ретінде менің жұмысымның сипаты табиғаттағы барлық көріністердің әдемілігін сезінуге мүмкіндік береді. Менің міндетім - мынау кең ғаламда әдемілікті іздей отырып, зерттеу жүргізу. Бұл әдемілікті микробтардың үлкейтілген суретінен немесе микроскоптың астындағы тірі жасушаның бір бөлігінен көруге болады. Кейде тіпті көбелек, маса немесе балықтың өмірін зерттей отырып әсемдікті сезінемін... Әдемілік тек көзге көрінетін нәрселермен ғана шектелмейді, жай көзбен көруге болмайтын асқан әдемі әрі өте әсем нәрселер де бар... Егер микроскоп арқылы өмірдің құпияларына толы ДНҚ-ны өз көзіңмен көрсең, қандай ойға келер едің? Бұл да өзінше бір әдемілік...

Терезеден алыстап, үйдің ішін аралай бастадым... Бәрі де үш ай бұрын қалай болған солай тұр... Тәжірибе жүргізген тышқандар да әлі тордың ішінде екен. Оларды ойнап түртіп едім, жан-жаққа жүгіре бастады. Артыма бұрылып, бірнеше апта бұрын кішкентай

қыш құмыраларға отырғызған өсімдіктеріме қарасам, олар да өсіп қалыпты...

Осы кезде есік қағылып, ойым бөлініп кетті. Мұхаммед келген шығар деп есікке қарай ұмтылдым. Оның беті бозарып, көздері шарасынан шығып, шайтан түрткендей қалтырап, дірілдеп тұр. Үйге асыға кіріп жатып, сүрініп қалды да, құлай жаздады... Мен қобалжи бастап, одан не болғанын сұрадым.

Ол түтігіп сөлей алмай, зорға дегенде:

- Шайтан... Шайтан, – дей берді.
- Ту, бұл неткен сандырақ! – дедім айғайлап.
- Ант етейін, мен өз көзіммен көрдім. «Бәу» қайтып келді.
- Бәу? – деп таңдана қайта сұрадым.

Ашық тұрған терезелерді жауып жатып:

– Біз оны мұнда осылай атаймыз. Себебі ол осы сөзден басқа ешнәрсе айтпайды... – деді.

– Терезені ашық қалдыр да, маған жаңағы шайтаныңды көрсетші... – дедім.

Егістік арқылы жүріп өтіп, басыма сан ойлар келді. Ал Мұхаммед өзінің Бәу атты шайтаны туралы айтып, оның әдеттен тыс кемістіктерін сипаттап келе жатқанымен, оның бірде-бір сөзін естімедім. Таңғажайып табиғатқа тамсанып келе жаттым. Кенеттен жанымнан тас ұшып өтті. Басыма тие жаздады. Жылдам артыма бұрылсам, ұлан-ғайыр, жасыл егістік пен жүгері сабақтары және бақша тұлыпынан басқа ешнәрсе көрінбеді... Асқан сақтықпен жүгерілерге қарай жақындай бастап едім, қалың өсімдіктің арасынан бір нәрсе көрінді. Еріксіз артқа шегіндім...

Алып денелі, жүзі ұсқынсыз, мүсәпір кейіпті біреу. Тіпті оған қарай алмайсың. Сығырайған сүйкімсіз сықси көздері алаң-жұлаң етеді... Тістері қисық-қисық... Аузы үлкен, сілекейі ағып, тілі салбырап тұр... Таңқы мұрын... Қысқа саусақтары мен жуан қолдарын созып, ақылынан адасқандай ыржандап, қырылдаған дауыспен:

– Бәу... Бәу... – деп айта бастады.

Оған қанша уақыт қарап тұрғанымды да білмеймін. Тіпті айғайлап жүгіріп жүрген Мұхаммедті де сезбей қалыппын... Терең ойға

батып кеткендеймін... Бәлкім кейбіреулер менің генетика саласының ғалымы бола тұра, абыржып қалғанымның себебін білгісі келетін болар. Өмірімде мұндай адамдардың көбін кездестіргенім сөзсіз... Бірақ кейде өмірімізде он рет кездесе де байқамаған нәрсеге, бір сәтте үлкен мән береміз... Басқалардан өзгеше тек бір сәтте ғана «бұл қалайша болды?» деген сұраққа тоқталамыз.

Күн сайын табиғат бізге таңсық жаңа нәрселер жібереді. Біз табиғат зерттеушілері өршеленіп, үргін-сүргінге түсеміз... Кейде біз маймылға ұқсайтын сәбиді дүниеге әкелген әйел туралы естіп, кейде таңғажайып сұлу адамды көреміз, енді кейде мысықтың қоян туғаны туралы да естиміз. Оған қоса ақылдан адастырып, жүректі дір ететін көптеген мутациялар да бар... Мұның мәні неде? Бұл жер бетінде үстемдік ететін жаңа ұрпақтың пайда бола бастауы ма әлде Алланың қаһары ма?

Кенеттен оның бақша тұлыбына есінен адасқандай қарап тұрғанын байқадым... Білдіртпей жанына жақындап, арқасынан қақтым. Ол жалт бұрылып, кенеттен болған соққыға төтеп бергендей екі қолымен бетін жауып қалды... Оны жуатпақ болып, сәл жымыдым. Ол қорқып кетті де, қалтырап-дірілдеп, бір уыс болып бүрісіп қалды... Оның арқасынан қағып:

- Меннен қорықпа... Атың кім? – дедім.
- Бәу... Бәу.

Қалтамнан кішкентай кәмпит шығарып едім, қолымнан дереу жұлып алып, бірден жеп қойды. Сап-сары қисық тістерін ақситып, ыржаң ете қалды да, қолын қайта соза бастады. Мен оған:

- Менімен бірге жүрсең, көп кәмпит берем, – дедім.

Менімен ілесіп жүрді... Көзімнің қиығымен оны бақылай бастадым. Үйге жеткенге дейін жуан қолдарын салбыратып, қайта-қайта сүріне берді... Оқыстан пайда болып, қайта жоқ болған бақаның, егістіктің арасында ұшып жүрген көбелектің артынан жүгірді... Бір мезгілде күледі де, жылайды да...

Мұхаммед терезеден қарап тұрған. Бізді көре сала бұрышқа барып тығылды... Бәуға қарасам, мәңгілік қара қапасқа келе жатқандай қорқып тұр... Оған дем бере бастадым... Үйге кіріп, оң

жақ, сол жағына қарап, тәжірибе жасап жүрген тышқандарды байқап қалып, соларға қарай жүгіріп барды да, тышқанды ұстамақ болып тордың арасына қолдарын тығып жіберіп:

– Бәу... Бәу – деп айғайлап, көңілі көтеріліп кетті.

Оған қатты дауыспен айғайлап жібердім. Қолдарымен бетін жауып, үйдің бұрышына қарай тығылды... Оған үлкен бір кәмпит беріп едім, бірден аузына салып жіберді. Аузынан кәмпит аралас сілекейі ағып жатты... Жиіркеніп одан алыстап кеттім де, теріс бұрылып, терезенің алдына бардым...

Табиғаттың әсемдігін көре алмай, тек бірнеше сағат бұрын көз алдымда болған әдемі көріністі ғана тамашалай алдым. Менің жанымда әсемдікпен ешқандай байланысы жоқ мақұлық тұр... Терең күрсініп, енді бұрыла бергенде Мұхаммедтің даусын естіп қалдым:

– Доктор, тез болыңыз... Бәу зертханада жүр...

Зертханама қарай асықтым. Барсам, ол менің құрал-саймандарыммен ойнап отыр екен. Оны күштеп тартып зертханадан шығардым. Қатты ашуланып, айғайлай берді де, менің қолымнан босап шығуға тырысты. Оның ашуын тоқтатудың ең жақсы жолы тез әсер ететін ұйықтататын ине егіп, үйдегі кішкентай бөлмеге жатқызу керек екенін түсіндім...

Сәлден соң есіктің жай қағысы есітілді. Есікті ашып едім, шамамен елулерге келген әйелді көрдім. Басының жартысын ғана жауып тұрған қоңыр орамалының астынан аппақ шашы көрініп тұр... Жанарында бір мұң бар, оның сырын дереу түсіне қойдым да:

– Сіз оның анасысыз ба? – деп сұрадым.

Бір сөз айтпастан, тек басын изеді. Жанарынан тамшылаған жасты байқадым... Оның ішке кіруін өтініп, Мұхаммедке бір шыны шай дайындауын өтіндім... Жаңағы әйел отырмастан бұрын жасқа булығып:

– Баламның сіздің үйде екенін білгенде, бірден осында келдім...

– деді де, жылап отырып, сырылдаған дауыспен өз әңгімесін бастап кетті:

– Оған не өлім тілерімді, не Аллаға үміт етерімді білмеймін...

– Аллаһ саған жеңілдігін берсін...

Бір сәтке үндемей қалдым да:

– Сіз табиғи жолмен босандыңыз ба... Яғни... Белгілі бір жағдайларға байланысты хирургиялық әрекеттер қажет болмады ма?

– деп сұрадым.

Жаңағы әйел басын шайқап, ұлының қайғысын әрі қарай айта бастады:

- Он жыл бойы Алла Тағала өміріме бақыт әкелетін бір сәби нәсіп етер деп үміт етумен болдым. Көптеген дәрігерлерге қаралдым. Олардың барлығы бір ауыздан жатырдың мойнындағы туа біткен кемістікке байланысты сәби көтере алмайтынымды айтты... Алланың қалауы мен тағдырдың жазмышына көнбеске болмады... Бір күні бойымнан бір әлсіздік сезініп, дәрігерге тексеріліп едім, олар маған жүкті екенімді айтқанда өз-өзіме сенбедім... Бақыттан басым айналып, болашақ сәбиімді дүниеге әкелуге әзірлене бастадым... Бірақ ол дүниеге келмегенде ғой... Балалар таспен шөкелейтін кемтар, мүгедек болып туылғанша, түсік кезінде өлгені жақсы болар еді...

Мен одан баласын ондаған дәрігерге апарғанын білдім. Олар балаға түрлі тәжірибелер жасап, соңынан барлығы да мұның ерекше жағдай екенін айтып, бала бірнеше айдан артық өмір сүрмейді деген тоқтамға келеді... Ол жасын сүртіп, ақырын дауыспен:

– Өтінем, баламды әкеліңізші, – деді.

– Оны қарауға маған бір мүмкіндік беріңіз.

– Қайтадан алдамшы бос үмітке салынам ба?

– Өмірден үміт үзбеңіз...

– Алдыңғы дәрігерлерден артық не істей алсыз?

– Мүмкін менің қолымнан бір нәрсе келетін шығар...

– Сонда Алланың қалауына қарсы шығасыз ба?

– Шынында, Алла Тағала біздің үміт үзбегенімізді қалайтын шығар...

– Доктор, бұдан ешқандай пайда жоқ... Ұлымды әкеліңіз...

– Ешнәрсе жоғалтпайсыз ғой, маған бір ғана мүмкіндік беріп көріңіз...

Ақыр соңында бұл әйел менімен келісіп, оның жүрегінде кішкене болса да үміт оты пайда болғандай болды...

Балаға толық тексеру жүргізе бастадым... Мен оның қарны мен мойнының үлкейгенін және тілінде тесіктер мен жаралар бар екенін байқадым... Мұның анасының жасына байланысты аналық жасушаларының жетіспеуінен, қалқанша безінің кішіреюінен және басқа да генетикалық факторларға байланысты туындайтын мутация түрі екенін бұрыннан білетінмін... Мұндай жағдайда адам баласының жүректегі кесел мен ағзаның өз қызметін дұрыс атқармауына байланысты ұзақ өмір сүре алмайтыны да белгілі.

Ойға шомып кеттім... Мұның бір шешімі болу керек... Бүкіл кеңістікті бағындырып, ғарыштың тереңіне бойлаған ғылым түрлі зерттеулер жүргізіп, әлемнің құпия-сырларын ашуда, тіпті микроскоп арқылы ұсақ, көзге көрінбейтін әлемге де қадам басып, атом мен ядроның ішкі құрылысын зерттеп, тірі жасушаның құпиясын ашу үшін оның ішкі құрылысына да көз салды... Енді осы ғылымның мутацияға шамасы жетпей ме?

Келесі күні таңертең айқай-шудан оянып кеттім... Орнымнан атып тұрсам, Мұхаммед қиналып, айғайлап жатыр:

– Доктор, қараңыз... Мен оған тамақ беруге барып едім, ол менің қолымды тістеп алды...

Ал Бәу болса, үрейленіп отыр... Барлық заттарды жерге шашып, орындықтардың астан-кестеңін шығарған, жастықтың жүні жеркөкке шашылып жатыр... Қайта оқушыға айналдым... Алдыма анықтамаларды, зерттеу жұмыстары мен генетика саласындағы кітаптарды үйіп алдым... Оларды шимайлап, кітап жолдарын оқи бастадым... Байқағандарымды түртіп алып отырдым... Қайта-қайта Бәуге көз салып, оның ұсқынсыз жүзіне қарап қоям... Кейде ол маған тесірейе қарап, кейде Мұхаммедке қарап есінен адасқандай ыржиып отырады. Ал кей кездері біз көрмейтін нәрсені көріп, біз естімейтін нәрсені естіп жатқандай қабырғаны бақылап тұрады.

Тіпті кейде біз ақымақ, ал Бәу дарынды әрі ақылды ма деген қызық ойлар да келеді... Әдемілік пен ұсқынсыздық салыстырмалы ғана нәрсе, біз ұсқынсыз деп көрген нәрсе әлемдегі ең әсем

нәрсе болуы мүмкін... Кешке дейін дайындалып, біраз нәрсені байқадым... кейін зертханама кіріп, қалқанша безінің жұмысын жақсарту үшін әсері шектеулі әрі баяу екенін біле тұра гормондардан дәрілік заттар дайындауға кірістім.

Келесі күні «Бәудің» әдеттегідей бос кеңістікке қарап тұрғанын байқадым. Жайлап қасына жақындадым. Оған қарай қолымды сермеп едім, менен алыстап, бетін жауып, бұрышқа барып, бір уыс болып бүрісіп қалды... Қасына жақындадым... Арқасынан қағып едім, маған күдіктене қарай бастады... Көздері алаң-жұлаң етеді... Одан алыстап, анықтамаларымды қайта оқуға кірістім... Оқып болсам, Бәу жымыып отыр екен. Оның күлімсіреп отырғанын бірінші рет көруім. Осы жымыысы арқылы маған бір нәрсе айтқысы келетіндей... Бәлкім менің оған деген қам-қорлығым үшін алғыс айтқысы келетін шығар... Екінші, үшінші күн өтті, бірақ мен ешнәрсеге қол жеткізе алмадым. Тек «Бәу» туралы байқағандарымды ғана қағаз бетіне түртіп отырдым. Мәселен, бүгін таңертең оның ірімшіктен гөрі тосапты жақсы көретінін байқап қалдым. Мұхаммед оған ірімшік пен тосап салынған тәрелкені бергенде, тосаптың барлығын таусып қойды да, соңында тәрелкені тілімен жалай бастады. Ал ірімшіктің үлкен кесегін алып, еш ойланбастан бетіне жағып, жерге шашып, аяғымен таптап, әдеттегідей маған қарап күлімсіреп қойды...

Келесі күні таңертең алғаш рет тәуекелге бел буып, Бәуді үйдің алдындағы бақшаға жіберіп, оны бақылай бастадым. Ол араларды қуып ойнай кетті, кейін шаршап, жалыққан кезде гүл тере бастады. Қолдарын шапалақтап, маған жалт бұрылып, жымыып қойды да, гүлдерден алыстап кете берді...

Бір нәрселерді күбірлеп көпжылғы інжір ағашының астына келіп отырды. Осындай ұсқынсыз әлпетке тұтқынға түсіп, ақымақтық шынжырымен кісенделген ол қаншама мұқтаждық көрді екен... Өмірдің мәнін түсінбей жатып, бір сәттік өліммен арпалысу үстінде...

Бір күні жүрегімді дір еткізген оқыс оқиға орын алды... Зертханамнан шығып келе жатып, айнаның алдында тұрған Бәуді көріп қалдым. Ол өзіне түңеріп қарап тұрды да, ашумен:

– Бәу, Бәу, – деп айғайлап жіберді.

Уақыт өте келе әсемдікпен ешқандай байланысы жоқ оның ұсқынсыз жүзіне де көзім үйреніп қалды. Тіпті одан қорқып жүрген Мұхаммедтің өзі одан бір елі айрылмайтын болды. Кейде ұсқынсыздықтың өзі адамға деген махаббатты оята алатынын түсіндім. Осындай қызық жаратылыс иесі мені ерекше нұрға бөлегендей сезіндім. Оның мәнсіз мұнды күлкісін көрген сайын менің зерттеуге деген құлшынысым ояна түсетін.

Бейшара анасының көз жасы мен оның үмітке толы жанары есіме түскен сайын осы адамның тағдыры туралы көп ойланатынмын.

Үзіліссіз болған он күндік зерттеу мен ыждаһатты еңбек, терең ой мен ұзақ бақылаудан кейін кешке қарай «Бәуға» қарап темекімді тартып отырғанмын, терең ойға батып кетіппін. Ол туралы генетикалық сипаттарды сақтайтын ең кіші әрі ең күшті нақты жүйесі бар тірі жасуша деңгейінде ойлана бастадым. Біз жасушаның ортасында цитоплазмамен қоршалған ядро бар екенін жақсы білеміз. Әрбір қатпаршада нақты тәртіп бойынша ядроның ішінде орналасқан белгілі бір мөлшердегі хромосомалар болады. Әрбір хромосома «ген» деп аталатын бір сызықтың бойымен тізбектеле орналасқан денелерден тұрады. Осы гендер адам баласының генетикалық сипатын көрсетеді... Ал оның ішінде өмірдің шарт белгісінен тұратын ДНҚ болады... Ол өміріміздің құпиясы болып табылады...

Біріншісін бітірмей жатып, екінші темекімді тұтатып алдым да, жылдам ойлана бастадым... Жасушаның бөлінуінен кейін әрбір хромосома бір-бірімен байланысқан екі хроматидке бөлінеді. Жаңа жасушада әрбір хроматид хромосомаға айналу үшін олар бір-бірінен өте баяу ажырайды...

Кішкене кідіріп, терең демалдым да, қайта жұмысыма кірістім... Егер екі хроматидтің біреуі бөліну барысында екіншісінен баяулап қалса, онда ол басқа жасушаға өтпей, бір жасушада қалып қояды. Осының нәтижесінде жасушаның бірінде хромосомалар саны азайса, екіншісінде хромосомалар саны көбейе түседі. Бұл генетика теориясы бойынша, өте нақты жүйеде қандай да бір

ақаудың пайда болуына әкеледі. Осылайша, гендердің химиялық құрамында жаңа генетикалық сипаттардың пайда болуына әкеп соғатын өзгерістер пайда болады. Осы кезде «Бәудің» жағдайындағыдай мутация орын алады... Егер біз белгілі бір жолмен осы баяу хроматидтің жылдамдығын арттыра алатын болсақ, онда жасуша табиғи жолмен бөлінетін еді.

Ойымды айтатын ешкімді таппай, Мұхаммедті айғайлап шақырып алдым да:

– Мұхаммед, жылдам менің жаным а отыр да, мені мұқият тыңда. Әрбір жасушада белгілі бір мөлшерде хромосомалар болады, – деп, оған генетикалық жасуша мен оның құрамдас бөліктері және оның ішінде не болып жатқаны туралы түсіндіре бастадым. Сөзімді аяқтағаннан соң, ешнәрсені түсінбейгендей аузы ашылып отырған Мұхаммедті көріп:

– Барып, маған бір шыны шай дайында, – дедім көңілім түсіп.

Бөлменің ішінде әрлі-берлі жүре бастадым, зертханама жеткенге дейін бәтеңкемнің сықыры ғана естіліп тұрды. Зертханама кірдім де, жан-жағым а қарадым. Барлық жерде тыныштық орнаған. Осы бір тыныштықтың артында өмірдің құпиясы жасырылғандай...

Әрбір хроматидтің өзінің жартысынан бөлініп шығып, жасушаларға айтарлықтай әсер ете алатын ғажайып күші болатыны туралы ойландым. Мәселенің осыншалықты оңай шаруа емес екені де белгілі. Мутация болып қойды, жағдай осымен бітті, барлық жасуша ауруға ұшырады.

Осыдан аз бұрын шетелдік бір журналдан радиоактивті изотоптарды қолдану арқылы гендерді трансплантациялау туралы оқыған болатынымын. Ол бойынша, сау гендерді алып, ауру гендерге қосады..

Қатты қуандым... Тек осы тәжірибені іске асыру немесе генетикалық тәуекелге бел буу ғана қалды...

Зертханамнан шыққаным сол еді, Бәудің ұсқынсыз жүзі көзіме түсті. Сап-сары қисық-қисық тістерін ақситып, маған қарап ыржиып қояды. Оның жүзі одан сайын ұсқынсызданып кетті. Оған қарап тұрып, күлкісіне шыдай алмадым... Арнайы аурухананы та-

лап ету үшін телефонға қарай асығып, шұғыл операция жүргізу үшін арнайы бөлме дайындауларын өтіндім. Мұхаммедті шақыра бастадым... Ауылдан шыққан бұл бала Бәудің ауру жасушаларына трансплантация жасайтын сау жасушалардың иесі болады деп ойлағаным сол еді...

Терезе жаққа көзім түсіп, кілт тоқтап қалдым... Сөздерім аузымнан шықпай жатып жүрегім қатты соғып, жанарыма жас келді. Інжір ағашының астында жылап отқан Мұхаммедті көрдім... Ал ағаштың астында алып денелі, басы үлкен, жүзі ұсқынсыз, мұңды күлкісімен Бәу жатыр... Ол соңғы сапарға аттанып кеткен еді.

صلاح معاطی

العمر خمس دقائق

كل شيء يجري أمامي في لمح البصر . رحلت أراقبه منذ لحظة ولادته ، هو بالذات ، دوناً عن توأمه الذين يعدون بالآلاف . كان يختفي داخل كرة صغيرة تدرجت من بطن الأم مع ملايين من الكرات الأخرى ، راحت الكرات تنفجر الواحدة تلو الأخرى ، ويخرج منها شيء . شيء يتحرك . لم تنفجر كل الكرات . عدد منها فقط ، عدد محدد لا يعلمه إلا الخالق أول كرة تفجرت كان هو . وبدأت أراقبه ..

راح المخلوق يسبح في سائل وردي اللون ويصطدم مع المخلوقات الأخرى ويتداخل فيها أحياناً لكنه لم يرغب عن عيني لحظة . كنت أريد أن أعرف إلى أين هو ذاهب وماذا يريد ؟

في البداية لم يكن له شكل محدد . جسم هلامي دقيق لونه من نفس لون المادة التي يسبح فيها ، لكنه داكن قليلاً ، سرعان ما خرج من الجسم أهداب وشعيرات دقيقة ، ثم أصبح له بعد ذلك عنق وذيل . وكأي مخلوق على الأرض بدأ الكائن الدقيق يلقي مطالبه .. يريد الطعام .. لم يكن الطعام بعيداً عنه ، إنه يسبح فيه فلينبهله منه إذا أراد . راح المخلوق يتناول طعامه حتى امتلأ .

بدا أنه يريد شيئاً آخر لا يعرفه . عرفه عندما التقى بأنثاه لأول مرة . اقترب منها . تهامساً . فهمت ما يريد . لم أر ما حدث ، لكن بعد قليل بدأت الأنثى تخرج من جوفها كرات كثيرة تشبه تلك التي خرج هو منها منذ قليل . سرعان ما أخذت الكرات تنفجر ويخرج منها مخلوقات كثيرة اختلطت مع بعضها البعض .

ضاق المكان عليه . لم يعد يحتمل وجود مخلوقات أخرى تشارك أبناءه في الغذاء الذي كاد ينضب . راح يجمع أبناءه الذين صارت لهم أهداب مثله ووقف أمام أخوته يعلن الحرب عليهم . أخذت المخلوقات تروح وتجيء وتصطدم مع بعضها البعض . كانت حرباً شعواء راح فيها الآلاف . لكنه الأقوى . قتل كل أخوته وراح يعيش هو وأبناؤه على أجساد الموتى .

شعر بالراحة . تنفس الصعداء . كأنه يمتلك الكون بأسره .. ثمة شيء بدأ يحس به . زوجته .. لم يعد يطيق العيش معها ، فقد لاحظ أنها تأكل أكثر منه بكثير . يجب البحث عن زوجة جديدة .
 لم يطل بحثه . وجدها سريعا . ما لبثت الزوجة الجديدة أن أخرجت له ملايين من الكرات ، تفجرت بدورها لتتجلب له الآلاف من الأبناء .
 ضاق عليه المكان مرة أخرى . جمع أبناءه الجدد وراح يحارب الأبناء الآخرين . كان أقوى من أبنائه أكلهم جميعا ولم يبق سوى بعض الأبناء وزوجته الجديدة ، وعاد يتنفس الصعداء . بدأ يفكر في ابتكار أداة يقتل بها أكبر عدد ممكن من الأعداء ، فالحرب مازالت قائمة ولا يعرف من هم أعداؤه القادمون .
 بدأ الضعف يستبد به . قلت حركته وأصابته الشيخوخة . أخذ يمشي ببطيء ووهن . حتى فارق الحياة ، وتجمع حوله الآلاف من أبنائه ينهشون جسده ، فلم يعد له أثر ..
 ورفعت عيني من على عدسة المجهر الإلكتروني وأنا أممصص شفقتي ، فقد حسبت ما مر من وقت وأنا أراقب هذا المخلوق الدقيق فوجدت أنه لم تزد عن خمس دقائق . شعرت أنها عمر . عمر بأكمله ،،
 ورحت أنظر من شرفة معلمي ، فقد خيل إلي أنني مراقب من خلال عدسة مجهر ...

Егіз	تَوَامٌ (تَوَامَانٌ، تَوَائِمٌ)
Төмендеу, түсу	دَخَرَاجٌ تَدَخَّرَجٌ
Жабағалану, домалау	
Жасырын болу	إِخْتَفَى
Жарылу, қопарылу, бұзылу	تَفَجَّرَ
Сұйық, шырын	سَائِلٌ
Соқтығысу, қақтығысу	إِصْطَدَمَ بـ
Материя, зат, нәрсе, материал, масса	مَوَادٌّ مَادَّةٌ
Қоймалжыңдалған, дірілдеген	هُلَامِيٌّ
Қоңыр	أَدْكُنٌ = دَاكِنٌ
Микроорганизм	الكَائِنُ الدَّقِيقُ
Кірпік, шашақ	هُدْبٌ أَهْدَابٌ
Толу, тою	إِمْتَلَأَ
Сыбырласу	تَهَامَسَ بـ
Араласу, шатасу	إِخْتَلَطَ
Сарқылу, таусылу, таусылып біту	نَضَبَ (y) نُضُوبٌ
Қырғын, қатал, суық	شَعْوَاءٌ
Басып алу, жаулап алу	إِمْتَلَكَ
Қалу, орнында қалу	لَبِثَ (a) لَبِثٌ

Терең дем алу
Жаңалық ашу, ойлап табу, өнертабыс
Аспап, құрал-жабдық
Әлсіздік
Жарылып кету
Тілін жалау

تَنْفَسْ صُعْدَاءُ
إِبْتِكَارُ
أَدَاءُ (أَدْوَانُ)
وَهْنٌ, وَهْنٌ
نَهْسٌ (a) نَهْسٌ
مَصْمَصٌ شَفْتِيَه

САЛАХ МААТА

БЕС МИНУТТЫҚ ҒҰМЫР

Барлық нәрсе көз алдымда бір сәтте өте шықты. Оны осы дүниеге келгеннен бастап бақылай бастадым. Ол өзінің мыңдап көбейетін сыңарынан шыққан. Сәл бұрын ол басқа да миллиондаған шарлармен бірге анасының құрсағынан шығатын кішкентай ғана шардың ішінде жасырын болатын. Бірінен соң бірі жарылған шарлардан қозғалып тұрған бір нәрсе шыға бастады. Бірақ шарлардың барлығы түгел жарылмай, кейбіреуі ғана жарылады. Оның саны тек бір жаратушыға ғана аян. Алғашқы шар жарылып, жаңа тіршілік иесі пайда болды. Оны бақылай бастадым..

Бұл мақұлық қызғылт түсті сұйықтықта жүзіп, өзі сияқты басқа да мақұлықтармен соқтығыса бастады. Кейде олардың арасына еніп кеткенімен, одан бір сәтке болса да көз жазып қалмадым. Оның қайда бара жатқанын және не қалайтынын білгім келді.

Бастапқыда нақты бір пішіні болмады. Денесі қоймалжың, өте ұсақ. Түсі өзі ішінде жүзіп жүрген сұйықтықпен бірдей болғанымен, сәл қоңырлау. Қас қағым сәтте денесінен ұсақ мұртшалармен кірпікшелер шығып, одан соң мойны мен құйрығы пайда болды. Жер бетіндегі кез келген тіршілік иесі сияқты бұл ұсақ мақұлықтар да өз қажеттіліктерін өтей бастады. Қарны ашты, бірақ тамағы жанында. Шынында, өз тағамында жүзіп жүргендіктен, қаласа бір ұрттай салады. Бұл мақұлық қарны қампанша тамақтана бастады.

Өзі білмейтін бір нәрсені қалайтындай көрінді. Аналық микроорганизмді көргенде, нені қалайтынын дереу түсіне қойды да, оған жақындай түсті, олар бір-бірімен сыбырласа бастады. Оның не қалап тұрғанын түсіне қойдым да, әрі қарай не болғанын көрмедім. Бірақ сәлден соң аналық микроорганизмнің ішінен аз уақыт бұрын өзі шыққан шарға ұқсайтын көптеген шарлар шыға бастады. Жылдам жарыла бастаған шарлардан бір-бірімен араласып жатқан көптеген ұсақ мақұлықтар пайда болды.

Аталмыш мақұлықтың кеңістігі тарыла бастағандай. Өз балаларының таусылуға сәл қалған қорегіне ортақтасқан басқа мақұлықтардың өмір сүргеніне бұдан артық шыдай алмады. Мұртшалары енді пайда болған балаларын жинап алып, өзінің бауырларына қарсы соғыс жариялады. Ұсақ мақұлықтар бір-бірімен соқтығысып, қақтығыса бастады. Мыңдаған микроорганизмдердің құрбанына әкелген қырғын соғыс орын алды. Аталмыш мақұлық ең мықты әрі күшті болып шықты да, өзінің барлық бауырларын өлтіріп, балаларымен бірге өлекселердің арасында өмір сүре бастады.

Жаны жай тауып, әулетімен бүкіл әлемді жаулап алғандай терең күрсініп алды... Жаңа бір сезім пайда болды. Әйелімен де өмір сүру мүмкін болмады. Ол әйелінің өзінен көп тамақтанатынын байқап қалды. Енді жаңа әйел іздеу керек.

Бұл көп уақытты қажет етпеді. Жаңа әйелді тез тапты. Бұл әйел де бірінен соң бірі жарылып, мыңдаған ұрпақтың пайда болуына әкелетін миллиондаған шарды дүниеге әкелді.

Ол үшін кеңістік қайта тарылғандай болды. Жаңа туылған балаларын жинап басқа балаларына қарсы соғыс жариялады. Ол өз балалырынан күшті болып шықты. Олардың барлығын жеп қойды да, бірнеше балалары мен жаңа әйелі ғана қалды. Қайтадан еркін дем алды. Жауларының көзін тез жоятын жаңа құрылғы ойлап таппақшы болды. Соғыс әлі жүріп жатқанымен, ол өзінің ескі жауы кім екенін де ұмытып қалды.

Оның денесін әлсіздік билей бастады, қартайып, қозғалысы да бәсеңдей түсті. Жүрісі де баяулап, өмірмен де қош айтысты.

Оның жанына мыңдаған балалары жиналып, түк қалдырмай денесін жан-жақтан талай бастады.

Ернімді жалап қойып, электронды микроскоптан басымды көтердім. Осы микроорганизмді бақылауға қанша уақыт кеткенін қарасам, бес минутқа де жетпейді екен. Бұл бір ғұмыр, толық бір ғұмыр екенін сезіндім.

Зертханамның терезесінен сыртқа көз тастап едім, микроскоптың әйнегі арқылы қарап тұрғандай болдым...

صلاح معاطی نبوءة الشيخ مسعود

- ما الذي حدث ؟ .. راحوا يتدافعون دفعا وسط الظلام الكثيف وهم يتساءلون في دهشة:
- ما الذي حدث ؟
كانوا يتدافعون ناحية الطاحونة القديمة إثر سماعهم صوت انفجار مدوي ، وترددت
أبناء متفرقة بينهم :
- تحطمت الطاحونة القديمة ولقي حارسها العجوز مصرعه .. لا .. ليست هناك خسائر في
الأرواح ، ولكن أصيب خمسة رجال كانوا يشعلون النار على مقربة من الطاحونة . مازال
رجال الإنقاذ يحاولون رفع حطام الطاحونة ، لم يصل رجال الإنقاذ بعد . اتصلنا بهم من
المركز توا .
صاح أحد الفلاحين :
- لقد رأيت في الظلام بعيني رأسي شبحين يحملان صندوقا ثم اختفيا داخل الطاحونة ،
وما هي إلا لحظات حتى دوى الانفجار .
رد آخر :
- كانت طاحونة الشؤم علينا . منذ تعطلت وهي تلقي علينا المصائب . أنسيت مسعدة ابنة
الحاج مجاهد التي وجدت مقتولة في بئر الطاحونة ؟
أيده ثان :
- والخفير جاد الرب الذي عثر عليه في حالة خطيرة بجوار الطاحونة إثر ضرب مبرح
على رأسه من مجهولين .. الشيخ مسعود على حق إذن عندما قال إن الطاحونة مسكونة .
عارضه ثالث :
- اتق الله يا رجل . أتصدق تخاريف هذا المجذوب الأحمق . غدا سيظهر كل شيء .

راح بعض الأهالي يشعلون النار بينما ذهب فريق منهم لرفع حطام الطاحونة ، ولم يستطع الظلام أن يمحو آثار الدخان الناجم عم الانفجار ، فلقد بدت واضحة سحابة من الدخان سرعان ما انتشرت في كل مكان وراحت تملأ الأنوف رائحة غريبة خانقة .
على ضوء المشاعل ظهر حطام الطاحونة وقد تبعثرت ألواحها الخشبية وتركت في الأذهان العديد من علامات الاستفهام . من الذي حطم الطاحونة ؟ ومن الذي أحرق الأرض المحيطة بها . قطع دهشة الواقفين صوت الخفير سلامة معلنا وصول العمدة . سرت هممة بين الواقفين ، وشق العمدة طريقه بينهم بصحبته جابر شيخ الخفر ممسكا بسوطه الذي لا يفارقه .

- ما الذي حدث ؟

- لا ندري يا حضرة العمدة . تحطمت الطاحونة القديمة فجأة واشتعلت فيها النيران التي سرعان ما انتشرت في المكان .

صاح رجل يقف على مقربة :

- لا يوجد أثر للحارس العجوز .

ارتفع صوت بينهم :

- توجد بقعة دم أسفل شجرة التوت .

اقترب الرجال وأسنة المشاعل تضيء المكان وراحوا يفتشون هنا وهناك . انتبه الرجال فجأة على صرخات في الظلام تبعه حفيف بين الأشجار والحشائش وظهر شبح بين أعواد الذرة ، تقدم وارتقى على الأرض أمامهم . لم يكن سوى الشيخ مسعود المجذوب . لا يعرف أحد من أين أتى .. فجأة ظهر في القرية منذ بضع سنوات يجوب طرقاتها وأزقتها بظهره الأحذب وملابسه الرثة مهللا بكلماته التي يرددها دوما :
- العفاريت ستدخل بيوتكم يا أغبياء .

رجل غريب الأطوار . تارة تجده يتحدث في حكمة وتؤدة كأنه فيلسوف ، ثم ينقلب فجأة ثائرا على كل شيء حوله متهما الجميع بالتخلف والغباء ، ويهيم على وجهه مبتعدا فيغيب عن القرية أياما طويلة قد تمتد إلى شهور ، وعندما يعود من جديد يقص على أهالي القرية حكايات غريبة رآها في غيبته . عن مخلوقات غير مرئية قامت باختطافه واحتجازه لديهم ، أو رؤى غريبة رآها بين منامه ويقظته تنذر بالشر والوبال على أهل الأرض ، فيكون نصيبه عدم التصديق ورجم الصبية له بالحجارة وعلقه ساخنة من سوط جابر شيخ الخفر الذي يأمره بتنظيف مرحاض العمدة وزريبة البهائم ، ولا تمضي بضعة أيام ويتحقق جانب من نبوءات الشيخ مسعود . فأصبح نذير شؤم لأهل القرية ، ولهذا كانوا ينبذونه ويكرهون مجيئه . ما أن رآه العمدة حتى صاح :

- أعدت ثانية يا رجل يا مجذوب . سوف ألقنك درسا لن تنساه .

كان الشيخ مسعود مطروحا أرضا يرتعد ، بطنه يعلو ويهبط و آثار الهلع والخوف بادية على وجهه ونظرات الرعب تطل من عينيه ، يشير باتجاه أعواد الذرة دون أن ينطق ..
- ما الذي رأيته أيها المجذوب . تكلم .

ركله العمدة في قدمه وهو يصيح ، بينما الشيخ مسعود مازال يشير بيده نحو الخلاء خلف أعواد الذرة وهو يردد في رعب :
- الغفاريات .

صاح به شيخ الخفر وهو يمسك بمجامع ثوبه :
- أعدت تهزي أيها الأحمق ، ألن تكف عن تخاريفك السخيفة هذه . أقسم لك إن لم ترحل عن البلدة لأمزقن جسدك بهذا السوط .

راح الشيخ مسعود يقول مؤكدا :
- صدقوني . أنا لا أهزي . لقد رأيتُه بعيني هاتين وهو يحرك ذراعيه . كان يلمع في الظلام ويطلق صوتا مخيفا . مد شيخ الخفر يده الغليظة وجذب مسعود من جلبابه وهو يصيح :

- أتصدقون كلام هذا المجذوب .
تخلص مسعود من قبضته وهو يصرخ :
- الغفاريات ستدخل بيوتكم يا أغبياء . تعالوا معي وانتم ترون كل شيء بأعينكم .

أسرع الرجال خلف الشيخ مسعود الذي أخذ يتسلل بحذر من بين أعواد الذرة وهو يتمتع بوضع كلمات حتى وصل الجمع عند أطراف القرية وبدت من بعيد رؤوس الأشجار وكأنها أشباح تتراقص وتتمايل . وراح الظلام يلقي بالرهبة والسكون على القرية إلا من حفيف الأشجار وأصوات أقدام الرجال المندفعين خلف الشيخ مسعود وهمماتهم ما بين مصدقة ومكذبة . حتى توقف جابر شيخ الخفر وهو يصيح في عصبية :
- أتسيرون وراء رجل مجذوب . لن أسير خطوة واحدة .

نظر الرجال حولهم فوجدوا أمامهم صحراء فقرا مترامية الأطراف تتخللها سلاسل من الكثبان الرملية والتلال الصغيرة ، ومن بعيد ظهر جبل مرتفع تصل قمته بالسماء المظلمة بدا موحشا مخيفا وشعر الجميع بالخطأ لانسياقهم وراء هذا الرجل المجذوب . رفع جابر سوطه في الهواء وهو به على ظهر الشيخ مسعود فسقط على الأرض وهو يصرخ ، بينما أحاط به الجمع يركلونه ويقذفونه بالحجارة .

فجأة تنهاى إلى أسمعهم صوت غريب بدأ يملأ المكان من حولهم . تحامل الشيخ مسعود على نفسه وصاح من بين الدماء التي تملأ وجهه :
- انظروا يا أغبياء ها هم يظهرن ثانية عند الربوة .

نظر الناس إلى حيث يشير الشيخ مسعود وتسمروا في أماكنهم ، وراحوا يحملقون في ذهول . فوق الربوة قبع جسم معدني لامع مستدير يشع وهجا أزرق ويطلق أزيزا خفيفا . ساد هرج ومرج بين الرجال ، فراحوا يتدافعون في رعب حتى العمدة وشيخ الخفر أطلقا ساقيهما للريح . لم يبق من الجمع سوى رجل واحد ، رجل مجذوب ، اسمه الشيخ مسعود . كان ملقيا على الأرض مضرجا في دمائه ، لم تستطع آلامه أن تمكنه من الهرب كبقية الناس فاستسلم للجسم الغريب الذي بدأ يتحرك نحوه وما أن اقترب الجسم منه حتى خرجت منه ذراعان امتدا تجاه الشيخ مسعود وأطبقا على جسده . بهدوء عاد الذراعان

يحملان جسد الشيخ إلى الطبق المستدير القابع فوق الربوة . وبدأ الطبق يرتفع عن الأرض حتى ابتلعته السماء الحالكة ولم يعد له أثر .

كان الصباح التالي يحمل لأهالي القرية العديد من المفاجآت .. تحطم الطاحونة ، اختفاء الشيخ مسعود ، العثور على جثة الحارس العجوز بالقرب من حطام الطاحونة ، أغرب هذه المفاجآت ظهور الأشباح بالقرية .. ترى هل تحققت نبوءة الشيخ مسعود الذي ظل يطلقها في طرقات القرية " العفاريث ستدخل بيوتكم يا أغبياء " . ساد جو من الخوف والتوتر والذعر أنحاء القرية ، فالترزم الناس بيوتهم ، وكل منهم بات يخشى ذلك العفريت القابع في الخلاء خلف الربوة لكن بقي سؤال حائر ظل يتردد بينهم .. ما الذي جرى للشيخ مسعود . هل اختطفته الأشباح ، أم أنه اختفى كعادته وسوف يظهر بعد بضعة أيام أو أسابيع . لكن الأسابيع ولت والشهور دون أن يظهر الشيخ المجذوب . انقضى عام على تلك الواقعة وبقيت أحداث الليلة المشؤومة ماثلة في أذهانهم ، يتحكونها فيما بينهم ويزيدون عليها فتتضخم وقائعها مع الأيام ، ويكبر معها ذلك الشيخ الذي اختفى ولا أحد يعرف مصيره ، فمنهم من راح يزعم أنه ليلتها شاهد الشيخ وهو يلحق في السماء مرتديا جلبابا أخضر في أخضر وعلى رأسه عمامة خضراء مزركشة وله جناحان أخضران يرفرف بهما حتى اختفى . ومنهم من راح يؤكد أن الشيخ زاره في المنام وربت على رأسه ناشرا عليه كراماته . مع الأيام صار الشيخ مسعود الذي كان منبؤا بينهم رمزا للخير والصلاح والهداية .

ذات مساء بينما الخفير سلامة يستقل دراجته قاصدا المركز لاستلام نوبته الليلية وهو يصفر بفمه كعادته ، لاحظ وجود رجل غريب يقف عند حطام الطاحونة ، كان الرجل موليا ظهره وهو يعيبت بأحد الألواح يحاول ان يزيل من عليها طبقة الرمال والطين بشيء حاد في يده . صاح سلامة محذرا :

- ممنوع يا سيدي الوقوف هنا .

ببطيء استدار الرجل حتى صار في مواجهة سلامة . حلق سلامة في وجه الرجل وشعر برعدة تسري داخله وشيء دافئ يصعد إلى رأسه ، وأحس أن قدميه لا تحتملانه . وراح ينطق بصعوبة بينما عضلات وجهه ترتعش في خوف :

- الشيخ مسعود . الشيخ مسعود .

ثم أطلق ساقيه للريح مالنا أرجاء القرية بصوته :

- الشيخ مسعود عاد . الشيخ مسعود عاد .

حتى أنه نسي دراجته الميري ملقاة على الأرض . تجمع الناس حول سلامة الذي ألقى بجسده على الأرض وهو ينتفض من هول المفاجأة ، ومازال يردد وهو يلهث :

- رأيته بعيني هاتين كما أراكم الآن .

صاح أحد الرجال :

- أين يا سلامة .

- أسرعوا إليه . مازال يقف عند حطام الطاحونة .

لم تمض سوى بضعة دقائق حتى كان أمام الطاحونة جمع غفير من أهالي القرية وانضم إليهم آخرون من القرى المجاورة عند سماعهم النبا راحوا يتدافعون دفعا وهم يتساءلون في دهشة:

- أحقا ما قاله الخفير سلامة . الشيخ مسعود عاد . هل سنراه الليلة . هل اختطفته الأشباح؟ مضت الدقائق ثقيلة دون أن يظهر أحد وبدأ الناس يتململون وبدأت إمارات القلق تعلق الوجوه وازدادت ثرثرتهم ، فراح البعض يذكر حادثة الطاحونة وظهور الأشباح بالقرية واختفاء الشيخ مسعود ، بينما ذهب فريق إلى القول بأن الأمر في النهاية لن يزيد عن بدعة أو أكذوبة ، ونشب شجار في أكثر من موضع ، وعلا صراخ طفل باحثا عن أمه . رفع جابر سوطه في الهواء وهو يحدث سلامة محذرا :

- أ متأكد مما تقول يا واد يا سلامة . ويليك ان كنت تكذب . سأيقنك طعم هذا السوط . وقبل أن ينطق سلامة بكلمة واحدة تناهى إلى أسمعهم صوت بين الحشائش . كان صوت أقدام ، خيل إليهم أنها آتية من باطن الأرض أو من أعماق الكون . راح الصوت يقترب ومعه تعلق القلوب وتتلاحق الأنفاس وتشرأب الأعناق . فجأة خرج من بين أعواد الذرة بجسده النحيل وظهره الأحدب ، راح يمشي بخطوات وثيدة وسط دهشة الجميع وهي تعلق الوجوه وهمماتهم غير المصدقة . لم يتغير فيه سوى عينيه فقد بدت عميقتين قويتين ، كأنهما ليستا عينيه اللتين يعرفانه بهما ، وبدأ يتحدث بلسان آخر غير لسانه ، فقد بدا صوته أكثر وضوحا وعذوبة :

- يا لكم من أغبياء كعهدي بكم . تثرثرون وتتساءلون دون أن تحاولوا معرفة الحقيقة بأنفسكم ولكنني سأقول لكم الحقيقة . ما زلت أذكر تلك الليلة وكأنها الأمس القريب . ما أن ظهر الجسم الغريب فوق الرتبة حتى انطلقت جميعا كل منكم يريد أن يلود بنفسه قبل أن تختطفه العفاريت أما أنا فأحسست بروحي تتسلخ من جسدي ، ورأيت كل شيء يدور حولي ، الناس وحقول الذرة وأشجار النبق والنخيل ولم أدر بشيء بعد ذلك .

أفقت لأجد ضوءا شديدا يغشى عيني وبدأت الأشياء تتضح حولي تدريجيا . أنا في غرفة مستديرة كأنني داخل كرة من الزجاج ، جسدي ممدد على منضدة معلقة في فراغ الغرفة تأكدت بنفسني من عدم وجود أرجل لها . محاط بعدد من الأجسام الغريبة لم أستطع تحديد عددهم بدقة جميعهم متشابهون . طولهم لا يتعدى المتر ، لونهم يميل إلى الأخضر الفاتح . أخذت أقلب عيني بينهم في خوف كان أحدهم يقف عند رأسي فرحت أتأمله .. جسد مطاطي فضي لامع ، أذنان مدببتان . عينان بارزتان في منتصف الوجه تتحركان في كل اتجاه كعيني الضفدع . سألت بصوت واهن ضعيف :

- من أنتم ؟

أحسست أن صوتا يأتي من مكان ما سرعان ما تبينت أنه قادم من خوذة مثبتة فوق رأسي ، ورحت أنصت :

- مرحبا بك أيها الضيف العزيز . اطمئن أنت في أمان هنا . لسنا أشباحا كما تظنون بل إنسيين أمثالك ولكن لنا طبيعة خاصة . أنت فوق كوكب صغير يسمى " سهيل " يبعد عن كوكبكم الأرض مئات السنين الضوئية . إننا نراقبكم منذ زمن بعيد بواسطة أجهزةتنا المتقدمة

وحان الوقت للاتصال بكم . نحن نقوم بعمل تجارب على إنسان الأرض . وقد أجرينا العديد من الأبحاث على أشخاص أرضيين . لكن تبين لنا أن خلايا عقلك أكثر نضجا وتطورا من عقولهم . من المؤكد أننا سنحتاج إليك في أمور كثيرة ، وسوف تكون وسيلة الاتصال بيننا وبين سكان كوكبكم . فأنت الرجل الذي نبحت عنه .

لم أسمع شيئا بعد ذلك . كنت مذهوشا مما يدور حولي . مرت الأيام متعاقبة وأنا على سطح كوكب بعيد اسمه " سهيل " ، وفي كل يوم أكتشف شيئا جديدا . عرفت بعد ذلك أن سكان سهيل قاموا باختطاف أشخاص آخرين حفظوهم داخل أجهزة خاصة لعدة أيام وأعادوهم بعد ذلك إلى الأرض . فهمت بعد وقت ليس بقصير أنهم يبغون الاحتفاظ داخل أجهزتهم بارادة الإنسان البشري العاقل ، يحتجزون حريته حتى يتم لهم السيطرة على الكون . ونصبح خاضعين لهم ، منزوعي الإرادة بلا وعي ، كأي دابة تمشي على الأرض .

لقد صرت أنا واحدا منهم . أجمع لهم معلومات عن الإنسان . كيف يفكر وكيف يعيش ؟ هددوني بأنهم سبوجهون نحوي إشعاعاتهم الذرية أينما كنت لو أفشيت أسرارهم . ها أنا ذا أمامكم لأحذركم من الخطر القادم إليكم أبناء هذه الأرض التي عشنا وحبونا فوقها . لم أفكر في حياتي أنا . بل في حياة البشرية كلها . ويعلم الله ما تخفيه لي هذه السماء السوداء بين طبياتها .

ترددت من بين الجموع ضحكات جابر شيخ الخفر وهو يقول ساخرا :
- أهدأ الكلام يعقل . لم يجدوا على الأرض سوى المجدوب ليكون سفيرا لهم . يبدو أنك لن تكف عن هذيانك إلا بعد أن ألقنك درسا لن تنساه .
رفع سوطه في الهواء وهو به على جسد الشيخ مسعود ، فترنح الرجل على الأرض وهو يعوي . فراح جابر يردد في غيظ :
- غدا صباحا سوف تعود لتنظيف مراحض العمدة والزريبة ولتحمل روث البهائم فوق ظهرك الأحدب .

واندفعت الحجارة من كل مكان ترجم الجسد المكوم على الأرض يزوم في ألم . ثم تحامل على نفسه وانطلق يقفز مبتعدا حتى اختفى خلف أعواد النرة .
انفض الجمع مبتعدين عن حطام الطاحونة وهم يتحدثون في موضوعات مختلفة عن الدودة التي أكلت المحصول ، والنار التي أحرقت مخازن الغلال ، وارتفاع أسعار النقاوي .
وتساءل شاب في العشرين كان نصيبه من العلم أكثر قليلا من أهالي القرية :
- هل الشيخ مسعود صادق حقا فيما يقول ؟

عندما لم يجد إجابة هز كتفيه في حيرة وأسرع نحو داره . في ذات الليلة شق سكون الليل وهدأته دوي هائل ، وانبعث بين السماء والأرض ضوء غريب فأسرع كل منهم إلى بيته وأغلقه عليه اتقاء من العفاريت .

في الصباح التالي كان عند حطام الطاحونة جمع غفير من الناس بعضهم راح يضرب كفا بكف والبعض الآخر ألقمته الدهشة فراح ينظر نحو حطام الطاحونة فاغرا فاهه .
فوق حطام الطاحونة كانت ترقد جثة محترقة ومتحمة لرجل أحدب أضاع الحريق معالمها ، ووقف قليل من الناس يرددون في أسي :

- مسكين يا شيخ مسعود .

وعاد كل شيء سيرته الأولى ، فمزال العمدة يستغل الأهالي وينهب أموالهم ، وها هو جابر شيخ الخفر يحرك سوطه في الهواء فيلدغ هذا ويضرب ذاك . وعند الربوة خلف أعواد الذرة كان هناك عفريت يضحك في الظلام .

Зиян, залал, кесел	شَرُّ (شَرُّورٌ)
Бәле, қауіп-қатер	وَبَالٌ
Жаза, сазай	عَلَقَةٌ
Езуші, жендет, жауыз	جَابِرٌ
Әжетхана	مِرْحَاضٌ (مِرْحَائِضٌ)
Мал қора	زَرَبِيَّةٌ (زَرَائِبٌ)
Мал, үй жануары	بَهِيمَةٌ (بِهَائِمٌ)
Алдын ала білдіруші, алғашқы	نَذِيرٌ
хабаршы, жаршы, көріпкел	
Қарсылық қылу, қарсы болу	نَبَذَ (и) نَبَذَ
Қалтырау, дірілдеу	اِرْتَعَدَ
Жоғары көтерілу	عَلَا (y) عَلُوٌ
Сескеншектік, қауіп, қорыққандық,	هَلَعٌ
қорқу, қорқыныш, үрей, айбар, зәре	
Тебу	رَكَلَ (y) رَكْلٌ
Бос кеңістік	خَلَاءٌ
Ақымақ, есалаң, нақұрыс	سَخِيفٌ (سُخْفَاءٌ)
Тас-талқанын шығару, быт-шытын	مَرَقَ
шығару	
Мазактау, келемеждеу, қалжыңдау,	هَرَأَ (a) هَرَأٌ
елемеу, күлу	
Үлкен, жуан, алып	غَلِيظٌ (غَلَاظٌ)
Жасырын кіру	تَسَلَّلَ إِلَى
Қырағылық, сақтық	حَدْرٌ , حَدْرٌ
Міңгірлеу, мыңғырлау, мыңқылдау	تَمَمَّ
Теңселу, тербелу, шайқалу	تَمَائَلٌ
Төбе	كُنْبِيْبٌ (كُنْبَانٌ, كُنْبٌ)
Адыр, бел, төбе, дөң, дөңес	تَلَّةٌ (تَلُولٌ, تَلَالٌ)
Бар күшін жинап	تَحَامَلَ عَلَى نَفْسِهِ
Қырат, үстірт, қыр, қырка, адыр, төбе	رَبْوَةٌ (رَبْوَةٌ, رَبِيٌّ)

Шегелеп бегіту, бір орында тұру	تَسْمَرَ
Көздері шарасынан шығып кете	حَمَلَقَ
жаздау	
Есін шығару, састыру, сасып	دُهُولُ
қалушылық	
Бұқпалау, жасырынып қалу, бұғып	قَبَعَ (a) قَبَعُ
қалу, тасалану	
Металдан жасалған	مَعْدِنِيٌّ
Жарқыл	وَهِيحٌ , وَهَجٌ , وَهَجَانٌ
Қанға боялған	مُضْرَجٌ
Тізе бұғу, жеңілгенін мойындау,	إِسْتَسَلَمَ
берілу	
Көмірдей қап-қара	حَالِكٌ
Бос кеңістік	خَلَاءٌ
Тығырыққа тіреген	حَائِرٌ
Ұстап алу, ұрлап кету	إِخْتَطَفَ
Қатерлі, қаһарлы, түнерген, бақытсыз,	مَشْوُومٌ
сорлы	
Ақыл, ес, жад	ذَهْنٌ (أَذْهَانٌ)
Соқтығысу, қақтығысу	تَحَاكَبٌ
Сәлде	عِمَامَةٌ (عِمَائِمٌ)
Кестеленген, кестелі	مُزْرَكَشٌ
Шеттетілген	مَنْبُودٌ
Игілік, ізгілік	صَلَاحٌ
Тура жол	هِدَايَةٌ
Отыру, міну, көтерілу	إِسْتَقَلَّ
Велосипед, шайтанарба	دَرَّاجَةٌ (اَتْ)
Кезек, кезекшілік	نُوبَةٌ (نُوبٌ)
Ысқыру, ызылдау, уілдеу	صَقَّرَ
Ойнау	عَبَثَ (a) عَبَثٌ
Себу	زَيْلٌ
Күннің күркіреуі	رَعْدَةٌ (اَتْ)
Қалтырау, дірілдеу	إِرْتِعَاشٌ
Соңы, ақыры, шеті	أَرْجَاءٌ (رَجَا)
Мемлекеттік	مِيرِيٌّ

Қалтырау, дірілдеу
 Қорқыныш, үрей, айбар, зәре
 Ентігіп қалу
 Көптеген, сансыз, есепсіз, қыруар
 Мазасыздану, тынышсыздану,
 алаңдау, абыржу, үрейлену
 Бос сөз, шатпақ, былшыл
 Күпірлік
 Талас-тартыс, талқы
 Туу, пайда болу
 Жігіт, бозбала
 Ентігіп қалу, тынысы тарылу
 Мойнын созу
 Арық, жадау, омсырайған, тым жүдеу
 Баяу, бәсен, ақырын, жай
 Құтылып кету, аман қалу
 Бөліну, тастау
 Айқын болу
 Созылып жату, керілу
 Кереует, үстел
 Икемді, оралымды, иілімді
 Сүйір, ұшталған
 Бақа
 Дулыға, каска
 Үндемеу, тыңдау
 Канопус
 Кемелдік
 Қалау
 Кешіктіру, жасыру
 Тәуелді, кіріптар болу, бойсұну, бас
 ию, құлы болу
 Ойланбастан
 Хайуан
 Қауіп төндіру
 Радиоактивті

اِنْتَفَصَ
 هَوَلَ (هُوْلٌ، اَهْوَالٌ)
 لَهَبَتْ (a) لَهَتْ
 غَفِيرٌ
 تَمَلَّمَلْ
 تَرْتَرَةٌ
 بَدَعَةٌ (بَدَعٌ)
 شَجَارٌ
 تَنَسَّبَ (a) تَنَسَّبَ، تَنَسَّبُ
 وَادٌ
 تَلَّاحَقَ اِنْفَاسَهُ
 اِسْتَرَابَ
 تَحِيلٌ (تَحَلَّى)
 وَيَيْدٌ
 لَوْدٌ ب (y) لَوَادٌ
 اِنْسَلَخَ
 اِنْتَضَحَ
 مَدَّدَ
 نَضَدَاتٌ (مَنَاضِدٌ، مِئْضَدَةٌ)
 مَطَاطٌ
 مَدْيَبٌ
 ضَفَدَعٌ (ضَفَادِعٌ)
 خُوْدَةٌ (خُوْدٌ، اِنْتِ)
 نَصَتَ (и) نَصَتْ
 سَهِيْلٌ
 نَضَجٌ = نَضَجٌ
 بَعَى (и) بَعَى بُعَاءٌ بُعِيَةٌ
 اِحْتَجَزَ
 خَاضِعٌ لـ (خَضَاعٌ)
 بِلَا وِعْيٍ
 دَابَّةٌ (دَوَابٌّ)
 هَدَّدَ بـ
 تَرَّى

Құпиясын ашу	أَفْشَى الْأَسْرَارِ إِلَى
Жасырыну	تَخْفَى
Өкіріп жылау, ұлу, үру	عَوَى
Ашу, ыза, қаһар	عَيْطٌ
Бүк түсу	كَوْمٌ
Ыңқылдау	زَامٌ (y) زَوْمٌ
Тарап кету	إِنْفِضٌ
Астық	مَحْصُولٌ (مَحَاصِيلٌ)
Өнім, дән	عَلَّةٌ (عِلَالٌ)
Дән	تَقَاوَى، تَقَاوَى
Жаңғырық, гуіл, айқай-шу	دَوَى
Қорқынышты	هَائِلٌ
Шығу, көріну, туу, пайда болу	إِنْبَعَثَ
Қорқу, қауіптену	إِقْبَاءٌ
Қап-қара болу	فَحْمٌ (y) فُحُومَةٌ
Қайғы, қасірет, күйініш, күйзеліс, аза, дерт	أَسَى
Қанау, пайдалану	إِسْتَعْلَى
Тонау	نَهَبٌ (a,y) نَهَبٌ
Келеке ету, мазактау	لُدَغٌ (a) لُدَغٌ

САЛАХ МААТА

ШЕЙХ МАСҒҰДТЫҢ КӨРІСКЕЛДІГІ

Қандай жағдай орын алды?... Мынау тұнжыраған қараңғылықта халық бірін-бірі итерісіп, таңырқаған күйі бір-бірінен не болғанын сұрасып жатты.

Жиналған жұрт қатты жарылыстың даусы шыққан ескі диірменге қарай ағылып, олардың арасында түрлі әңгімелер тарап кетті:

– Ескі диірменнің күл-талқаны шығып, оның кәрі қарауылы қайғылы қазаға ұшырапты... Жоқ... Адам шығыны болмады. Бірақ

диірменге жақын жерде от жағып жатқан бес еркек жарақат алыпты. Құтқарушылар тобы диірменнің үйіндісін әлі көтеріп жатыр. Басқа құтқарушылар әлі келмеді. Оларға орталықтан телефон шалған болатынбыз.

Шаруалардың бірі:

– Жарылыстан сәл бұрын қараңғыда жәшік арқалаған екі адамның диірменнің ішіне кіріп жоқ болып кеткенін көрдім, - деп хабарлады.

Келесі біреу:

– Бұл диірмен бізге бір бәле болды. Ол істен шыққаннан бері бізді бір қырсық айналдырды. Диірменнің шұңқырынан қажы Мұжахидтің қызы Масғұданың өлігін тауып алғанымызды ұмыттындар ма? – деді қарсылық көрсетіп.

– Диірменнің жанынан ауыр халде тауып алған қарауыл Жәдәрраб ше? Ол белгісіз біреулердің қолынан ауыр жарақат алған еді ғой... Шейх Масғұдтың диірменде елестер бар деген сөзі рас екен ғой, – деді екінші біреу оның сөзін қоштап.

Үшінші біреу оған қарсылық көрсетіп:

– Ей, құдайдан қорықсаңшы. Осы ақылынан алжасқан бүкір шалдың ертегісіне сенесің бе? Ертең барлық нәрсе айқын болады, – деді.

Адамдардың бір тобы от жағып, келесі тобы диірменнің үйіндісін аша бастады. Қараңғылық жарылыстың нәтижесінде пайда болған түтіннің әсерін жоя алмады. Түтіннің будақтары айқын көрініп, жағымсыз сасық иіс мұрынды жарып, барлық жерге тез тарап кетті.

Шырақтың жарығымен диірменнің үйіндісі көтерілді. Оның ағаш тақталары шашылып кетіпті. Халықтың ойында неше түрлі сұрақ тұрды. Диірменді қиратып, оның айналасындағы жерді өртеген кім? Басшының келе жатқанын хабарлаған қарауыл Сәләманың даусы жиналғандардың ойын бұзып жіберді де, олар гу ете қалды. Қолынан қамшысын тастамайтын басшы өзінің серіктесі Жәбір Шейх әл-Хуфармен бірге халықтың арасынан жол ашып:

– Не болып қалды? – деп сұрады.

– Мырза, не болғанын өзіміз де білмейміз. Аяқ астынан ескі диірмен күл-талқан болып, өрт шықты. Тілсіз жау демнің арасында бүкіл жерге тарап кетті.

Жақында тұрған біреу:

– Қарт қарауылдың өзі де, ізі де жоқ, – деп шаңқ ете қалды.

– Инжір ағашының түбіндегі қанға қараңдар, – деді біреулер.

Жиылған жұрт ағашқа қарай беттеп, шырақтың жарығы жан-жаққа таралып, айналасын нұрландыра бастады. Тұрғындар кенеттен қараңғыда шыққан айғайды естіп шошып кетті. Сәлден соң ағаштар мен шөптердің арасынан сыбдыр естіліп, жүгері арасынан біреудің бейнесі пайда болды да, халықтың алдына келіп сұлқ ете түсті. Бұл есінен алжасқан Шейх Масғұдтан басқа кім болсын?

Ешкім де оның қайдан келгенін білмейтін... Ол бірнеше жыл бұрын кенет ауылда пайда болған. Арқасы бүкір, киімдерінің тоз-тозы шыққан бұл шал ылғи да:

– Ей, ақымақтар, үйлеріңе шайтан кіреді, – деп айтып жүретін.

Өзі бір қызық адам болатын. Кейде философтар сияқты асқан байсалдылықпен, өнегелі сөздер айтса, енді бірде аяқ астынан барлық адамды ақымақ деп айыптап, айналасындағы барлық нәрсеге қарсылық көрсетіп шыға келетін. Кейде басы ауған жаққа кетіп, бірнеше айға дейін ауылдан жоқ болып кететін. Қайтып оралғанда ауылдың тұрғындарына басынан өткен қызықты оқиғаларын әңгімелеп, көзге көрінбейтін мақұлықтардың оны алып кетіп, өздерінде ұстап отырғандары жайлы немесе түс пен өңнің арасында көрген жер бетінің тұрғындарына төнген қауіп-қатер мен зұлымдықты ескертетін таңғажайып аяндарын айтатын. Бірақ оған ешкім сенбейтін, ал балалар оны таспен атқылайтын. Ол тіпті әкімнің әжетханасы мен мал қорасын тазалап жүріп, жауыз Шейх әл-Хуфардың қамшысынан да талай соққы жеген. Арада бірнеше күн өтпей жатып Шейх Масғұттың айтқандары орындалатын. Осылайша, ауыл тұрғындарына төнген бақытсыздықты алдын ала айтатын. Сондықтан халық оған қарсы шығып, оның келуін жақтырмайтын. Оны көрген әкім:

– Ей, сорлы, ақымақ неме, қайтып келдің бе?! Ешқашан ұмытпайтындай етіп сазайынды тартқызбасам, – деп айғай салды.

Шейх Масғұдтың іші бүлк-бүлк етіп, жерде дірілдеп жатыр, жүзінен абыржу мен үрейдің белгісі көрінеді, жанарынан бір қорқыныш сезіледі. Ләм деп аузын ашпастан, жүгері жаққа қадалып қалды...

– Ей, алжыған неме, не көрдің? Жаның барында айт, – деп әкім айғай салып, оны тепкіге алды. Шейх Масғұд жүгерінің арт жағындағы бос кеңістікті нұсқап, қорқыныштан төбе шашы тік тұрып:

– Шайтан, – дей берді.

Шейх әл-Хуфар оның желкесінен ұстап:

– Ей, миғұла, ақымақ неме, бізді келемеждеу үшін келдің бе? Осындай ақылға қонымсыз ертегілеріңді қоясың ба өзі? Ант етейін, егер осы жерден кетпесең, мына қамшымен денеңді тілімдеп тастаймын, – деді.

Шейх Масғұд сенімді түрде:

– Маған сеніндер. Мен сендерді мазақ қылып тұрғаным жоқ. Мен оны өз көзіммен көрдім. Ол қолдарын қимылдатып, қараңғыдан жылтың ете қалды да, қорқынышты дауыс шығара бастады, – деп айта бастағаны сол еді, Шейх әл-Хуфар жуан қолдарымен Масғұдтың етегінен сүйреп:

– Мына алжыған неменің сөзіне кім сенеді? – деп бар даусымен бақырып айғайлады.

Масғұд оның қолынан босап шығып:

– Әй, ақымақтар-ау, шайтан үйлеріңе кіріп кетеді. Менімен бірге жүріңдер, барлық нәрсені өз көздеріңмен көресіңдер, – деді.

Халық жүгері сабақтарының арасынан сақтықпен өте бастаған Шейх Масғұдтың артынан асыға ерді. Ауылдың шетіне жеткенге дейін түсініксіз бір нәрселерді айтып, күбір-күбір етеді. Тербеліп, билеп тұрған елес секілді алыстан ағаштың бастары көрінді. Қараңғылықтан ауыл ішінде қорқыныш пен тыныштық орнаған. Тек ағаштардың сыбдыры мен Шейх Масғұдтың артынан жапырласып келе жатқан адамдардың жүрістері мен өтірік-шыны

аралас гуілдеген сөздер ғана естіледі. Бір кезде Жабир Шейх әл-Хуфар кілт тоқтап қалды да, ашуға булығып кетті.

- Мына алжыған нақұрыстың артынан еріп жүре бересіңдер ме? Енді бір қадам да аттушы болмандар, - деп айғайлаған ащы даусы естілді.

Жиылған жұрт жан-жағына қарап, тек кішкентай дөңестер мен құм төбелердің тізбектері жатқан ұлан-байтақ шөл даланы ғана көрді. Алыстан төбесі көкпен таласқан биік таулар көрінеді. Өгей анадай түнерген аспан көңілге қорқыныш сезімін ұялатып, жұрт осы алжыған нақұрыстың артынан еріп қателескендерін түсінді. Жабир қамшысын көтеріп, Шейх Масғұдтың арқасынан осып жіберді. Ол жерге сұлқ құлады да, жан даусымен ышқынып айғайлай бастады. Жиналған жұрт оны ортаға алып тепкілеп, таспен атқылай берді.

Кенеттен жиналған жұрттың құлағына жер-көкті жаңғыртқан ғажайып бір дауыс естілді. Шейх Масғұд аяғынан зорға тұрып, бетін қан жауып кеткен күйі бар даусымен айғайлай бастады:

- Әй, ақымақтар, қараңдар, олар төбенің үстінен қайта көрінді.

Халық Шейх Масғұд нұсқаған жаққа қарап еді, құлды қазық қып қағып қойғандай тұрған жерлерінен қимылдай алмай қалды. Қорқыныштан төбе шаштары тік тұрып, көздері шарасынан шығып кете жаздады. Төбенің үстінен әлсіз дыбыс шығарып, жасыл сәуле шашып тұрған дөңгелек жылтыр металдан жасалған бір дене көрінді.

Ел абыр-сабыр, тұс-тұсынан қарбаластыққа түсіп, қорқыныштан бірін-бір итере-митере әкім және Шейх әл-Хуфармен бірге тым-тырақай қаша жөнелді. Тек алжыған Шейх Масғұд қана қалды. Оның үсті-басы қанға боялып жерде жатыр. Жарақатының кесірінен басқалар сияқты қаша да алмады. Өзіне қарай жақындап қалған ғажайып елеске оңай беріле салды. Бұл елес оған жақындап, қолдарын шығарып, Шейх Масғұдқа қарай созды да, оның денесін ұстады. Шейхтің денесін көтеріп алып, төбенің үстінде тұрған дөңгелек тәрелкеге қарай қайта оралды. Бұл тәрелке жерден көтеріліп, түнерген аспанда ғайып болып кетті де, одан ешқандай із қалмады.

Келесі күні таңертең ауыл тұрғындары үшін диірменнің қирауы, Шейх Масғұдтың жоқ болып кетуі, диірмен үйінділеріне жақын жерден қарауыл қарттың өлі денесінің табылуы сияқты бірнеше оқыс жағдайлар орын алды. Таңғалатын жағдай ауылда елестердің пайда болуы еді. Шейх Масғұдтың ауыл көшелерінде жүріп «Ей, ақымақтар, үйлеріңе шайтан кіреді» деген болжамы орындалды ма?

Ауылдың бүкіл аймағында қарбалас, үрей мен қорқыныш орын алды. Адамдар үйлерінен шықпай, барлығы төбенің артындағы бос кеңістікте тығылып жатқан шайтаннан қорқа бастады. Бірақ барлығын тығырыққа тіреген бір ғана сұрақ мазалады. Шейх Масғұдқа не болды? Кешегі елес оны алып кетті ме әлде әдеттегідей өзі басы ауған жаққа кетіп қалды ма? Бәлкім бірнеше күннен кейін не болмаса бірнеше аптадан соң қайта оралатын шығар. Күн артынан күн, ай артынан ай өтті, бірақ есінен адасқан Шейх қайтып оралмады. Осы оқиғадан кейін бір жыл өтсе де, сол түнде орын алған бақытсыз оқиғалар халықтың есінде сақталып қалды. Жұрттың әңгімелері де күн сайын көбейіп, бір-біріне болған жайтты шындықтан бұрмалап, әсірелеп суреттей бастады. Барлығы жоғалып кеткен Шейх туралы әсірелеп айтқанымен, оның тағдыры жайлы ешкім нақты ешнәрсе білмейтін. Біреу түнде жасыл желбаб кейіп алған, басында кестеленген жасыл сәлдесі бар, аспанда ұшып жүрген Шейхті көргенін, бір кезде жасыл қанаттарын қағып оның қайта жоқ болып кеткенін айтады. Енді біреу түсінде Шейхтің үйіне келіп, басынан сипап, құрмет көрсеткені туралы айтып жүрді. Күндер өткен сайын кезінде шеттетіліп, жексұрын атанған Шейх Масғұд енді жақсылық пен игіліктің, туралықтың нышанына айналды.

Бір күні күшке күзетші Сәләма түнгі кезекшілігін өтеу үшін өзінің шайтан арбасына мініп, әдеттегідей ысқырып орталыққа қарай келе жатқан кезде диірмен үйіндісінің жанында тұрған бейтаныс біреуді байқап қалды. Ол теріс қарап, тақтаймен ойнап, оның үстіне бір ыдыс құм мен балшықты қолындағы үшкір затпен сеппекші болып отыр екен. Сәләма оған ескерту ретінде:

– Мырза, бұл жерге жақындауға болмайды, – деп айғайлады.

Бейтаныс жан ақыран Сәләмәға қарай бұрылды. Сәләмә оны көргенде, төбесіне жай түскендей аңырап қалды. Қаны басына шауып, аяқ-қолын сезбей, қорқыныштан дір-дір етіп, жүзі сұрланып:

– Шейх Масғұд. Шейх Масғұд, – дей берді де, алды-артына қарамай қаша жөнелді.

– Шейх Масғұд қайтып келді. Шейх Масғұд қайтып келді, – деген ащы дауыс бүкіл ауылға жетті.

Тіпті өзі айдап келген үкіметтің шайтанарбасын да ұмытып кетті. Оқыс жағдайдан зәресі ұшып, қалтырап-дірілдеп жерде құлап жатқан Сәләмәның жанына барлығы жиналып қалды. Ол ентігін баса алмай:

– Сендерді қалай көріп тұрсам, оны да дәл солай өз көзіммен көрдім, – деді.

– Әй, қай жерден көрдің? – деп сұрады біреу.

– Тез, тез барыңдар. Ол қираған диірменнің жанында тұр.

Аз ғана уақыттың ішінде ауыл тұрғындары диірменнің жанына да жетті. Оларға бұл жаңалықты естіген көрші ауылдың адамдары келіп қосылды. Жиналған жұрт абыр-сабыр болып:

– Қарауыл Сәләмәның айтқаны рас па? Шейх Масғұд қайта оралып па? Бүгін біз оны көре аламыз ба? Оны елестер алып кетіп пе? – деп сұрасты бір-бірінен таңғалыстарын жасырмай.

Біраз уақыт өтті, әлі ешкім көрінбейді. Адамдар мазасызданып, әр нәрсені әңгіме қыла бастады. Олардың жүздерінен қорқыныш пен үрей байқалады. Кейбіреулер диірмен оқиғасын, ауылда елестің пайда болуы мен Шейх Масғұдтың жоқ болып кетуі туралы айта бастаса, енді біреулер мұның күпірлік пен жалғандықтан басқа ешнәрсе емес екенін айтып жатты. Біраз талас-тартыс жүрді. Анасын іздеп жылаған баланың ащы даусы естілді. Жәбир қамшысын сермеп, Сәләмәға қарап:

- Ей, жігітім, Сәләмә, айтқан сөзіңе сенімдімісің? Осыдан өтірік айтсаң, көресің әлі меннен. Мына қамшының дәмін тататын боласың, - деді.

Сәләмә аузын ләм деп ашпастан, шөптердің арасынан бір сыбдыр естілді. Адамның жүрісі сияқты. Бұл дыбыс жердің астынан не ға-

рыштың тереңінен шығып жатқандай жақындаған сайын адамдардың жүрегі дүрсілдеп, тыныстары жиілеп, мойындарын соза бастады.

Кенет жүгері арасынан ап-арық, белі бүкірейген біреу шыға келіп, аңырап тұрған халыққа қарай ақырын қадам басты. Олар өз көздеріне өздері сенбей, гуілдесе қалды. Еш өзгермепті, тек көздері ғана нұрланып кеткендей. Жиылған жұрт оның көздерін алғаш рет көріп тұрғандай болды. Сөздерінде де өзгеріс бар сияқты, тілдің майын тамызатын шешендер секілді:

– Ей, неткен ақымақ едіңдер! Өздерің ақиқатты іздеуге ұмтылмай, бір-біріңнен сұрап, бос сөз айтасындар. Бірақ мен сендерге бар шындықты айтып берейін. Күні кеше ғана болғандай сол түн әлі есімде. Төбенің артынан ерекше бір елес пайда болды да, сендер алды-арттарыңа қарамай, тым-тырақай қаша жөнелдіңдер. Шайтанның қолына түсіп қалмай тұрып, әркім өз өмірін құтқарып қалғысы келді. Өзімді жаным шығып бара жатқандай сезінсем де, айналамда болып жатқан барлық нәрсені көріп жаттым. Адамдар, жүгерілер мен пальма ағаштары, бәрі-бәрі көз алдымда тұрды. Одан кейін не болғаны есіме жоқ.

Көзіме түсіп тұрған жарыққа қарай жүрдім, біртіндеп айналамдағы нәрселердің барлығы анық көріне бастады. Өзімді шыны доптың ішінде жатқандай сезіндім. Кеңістікте қалқып тұрған төсектің үстінде жатырмын, керуеттің аяқтары жоқ екеніне де сенімді болдым. Мені бірнеше ғажайып мақұлықтар қоршап тұрды. Нақты санын айта алмаймын, бәрі бір-бірінен аумаиды екен. Бойлары бір метрден аспайды, ашық жасыл түсті. Оларға үрейлене қарап, бас жағымда тұрған біреуін бақылай бастадым. Денесі иілмелі, жалтырақ, күміс түсті, құлақтары сүйірдей. Бетінің ортасында орналасқан мөлдір көздері баканың көздеріндей жан-жаққа алаң-жұлаң етеді. Әлсіз дауыспен:

– Сендер кімсіңдер? – деп сұрадым.

Дауыстың жақын арадан шығып жатқанын білдім, оның басыма кигізілген аранайы шлемнен шығып жатқанын түсіндім де, тыңдай бастадым:

– Аса қадірменді қонағымыз, қош келдің! Қорықпа, сен қауіпсіз жердесің. Біз сен ойлағандай, елес емеспіз. Біз де сіздер секілді

тіршілік иесіміз. Бірақ біздің табиғатымыз мүлдем басқаша. Сен қазір жер планетасынан жүз жылдық қашықтықта орналасқан «Канопус²» деген кішкентай планетадасың. Шынында, біз сені соңғы шыққан аппараттарымыз арқылы көптен бері бақылап жүрміз. Енді сенімен байланыс орнататын уақыт та жетті. Біз жер бетінде өмір сүріп жатқан адамдарға тәжірибе жұмыстарын жүргізіп жатырмыз. Жердегі адамдарға бірнеше зерттеу жүргізген болатынбыз, сенің ақылың басқалардікіне қарағанда әлдеқайда жетіліп, дамығаны белгілі болды. Түрлі жағдайларға байланысты сен бізге керексің. Сен жер планетасы мен біздің аразымыздағы байланыс құралы боласың. Біздің іздеп жүрген адам сенсің.

Бұдан кейін ешнәрсе естімедім. Айналамда болып жатқан нәрселерге таңырқап қалдым. Күндер бірінен соң бірі өтіп жатты, ал мен алыстағы «Канопус» атты планетада жүріп, күн сайын жаңа нәрселерге тап болдым. Канопус тұрғындарының басқа да адамдарды алып кетіп, оларды бірнеше күн арнайы бөлмеде ұстап, кейін жерге қайта жібергенін білдім. Біраз уақыттан кейін олардың өз аппараттарында саналы адам баласының бостандығын сақтағылары келетіндегін түсіндім. Ғарышқа үстемдік орнатқанша адам баласының еркіндігін сақтайды. Біз олардың құлына айналып, жер бетіндегі кез келген тіршілік иесі секілді біз де өз еркіндігімізден қалай айырылып қалғанымызды білмей қаламыз.

Мен де солардың біріне айналып, оларға адам баласы туралы мағлұматтар бердім. Адам баласы қалай өмір сүріп, қалай ойлайтыны туралы білді. Егер мен олардың құпиясын ашатын болсам, радиоактивті сәуле жібереміз деп қорқытты. Өсіп-өнген жер анамыздың тұрғындары, сендерге төніп тұрған қауіп-қатерді ескерту үшін міне алдарыңда тұрмын. Мен жалғыз өзімді ғана емес, бүкіл адамзат тағдырын ойлаймын. Мына түнерген аспанда маған не дайындалып тұрғанын бір құдай біледі.

² Канопус – Киль шоқжұлдызындағы ең жарық жұлдыз. Мысырдағы Александрияға жақын орналасқан ежелгі қаланың атымен аталған. Қазіргі кезде планетааралық станцияларда негізгі бағдар ретінде қолданылады. Жарқырауы Күннің жарқырауынан 7800 есе артық, Күннен қашықтығы – 160 парсек. Канопус – жұлдызды аспандағы Сириустан кейінгі екінші жарық жұлдыз.

Жиналғандардың арасынан Жабир Шейх әл-Хуфардың мысқыл аралас күлкісі естілді:

– Бұл ақылға кіретін сөз бе? Жер бетінде алыстағы планетаға мына алжыған нақұрыстан басқа сапар шегетін ешкім жоқ. Саған ұмытпайтындай етіп жазанды бермесем, ешқашан мына мазағынды қоймайтын сияқтысың ғой, – деді де, қамшысын алып, Шейх Масғұдтың арқасынан осып жіберді. Жерге сылқ етіп құлады да, итше ұли бастады. Жабир қаһарлы дауыспен:

– Ертең таңертеңнен бастап әкімнің әжетханасы мен мал қорасын тазалауға кірісіп, бүкірейген арқаңа малдың төлін арқалайтын боласың, – деді.

Аурудан ыңырсып, жерде бүк түсіп жатқан адамға жан-жақтан тастар ұшып жатты. Ол атып тұрып, қаша жөнелді де, жүгері сабақтарының арасынан жоқ болып кетті.

Жиналған жұрт қираған диірменнің үйіндісінен алыстап, үйлеріне тарай бастады. Олар астыққа құрттың түсуі, астық қоймасында орын алған өрт пен өнім бағасының қымбаттауы сияқты басқа тақырыптарды әңгіме қыла бастады.

Ауылдың басқа тұрғындарына қарағанда білімі жоғарырақ жиырма жастардағы бір жігіт:

– Шейх Масғұдтың сөздері шынымен рас па екен? – деп сұрап қалды. Еш жауап ала алмаған ол да таңдана үйіне қарай беттеді. Бір күні қорқынышты гүріл түн тыныштығын бұзды. Жер мен көктің арасында ерекше сәуле пайда болып, жұрттың бәрі шайтаннан сақтану үшін үйлеріне қарай жүгіріп, есіктерін бекіте бастады.

Келесі күні таңертең диірмен үйіндісінің жанында ауыл тұрғындары қайта жиналып қалды. Кейбіреулер шапалақ ұрып, енді біреулер диірмен үйіндісіне қарап ауыздарын ашып, аңырап қалды. Қираған диірмен үйіндісінің үстінде танымайтындай қап-қара болып күйіп кеткен бүкір адамның өлігі жатты. Бірнеше адам қайғыға батып:

– Бейшара, Шейх Масғұд, – дей берді.

Барлық нәрсе бәз-баяғы қалпына оралды. Әкім халықты тонап, қанауын жалғастыра берді. Жабир Шейх әл-Хафур да қамшысын сермеп, біреуді сабап, біреуді мазақ қылып жүр. Ал төбенің

жанында, қараңғыда жүгері сабақтарының арасында қарқылдап шайтан күліп тұрды.

صلاح معاطى

مجنون

هل أنا مجنون كما يدعون ؟ ربما . فبالرغم من كل الشهادات الدراسية التي حصلت عليها قد أكون مجنونا بالفعل . سأفرض مجازا أنني مجنون وأني أتوهم أشياء غريبة ، بل وكثيرا ما أقف أمام المرأة لأحدث نفسي . ومع كل هذا فأنا أيضا الدكتور عمر بهاء الدين عالم النفس الشهير .. أه رأسي يؤلمني . الصداع اللعين عاد إلى رأسي ثانية .

- يا عبد السلام انتني بفنجان آخر من القهوة .
ماذا كنت أقول ؟ .. نسيت . كنت أحدث نفسي في موضوع ما ولكن تبخر كل الكلام الذي برأسي . ليتني ما ناديت الخادم .

أه . تذكرت . اتهمني الجميع بالمجنون والهزيان لأنني أحببت . ففي زماننا هذا يصبح المحب مجنونا . ولكن صدقوني أنا لست مجنونا ، بل في كامل قواي العقلية ، فهل يعقل أن يخدعني عقلي ؟ ، ولو خدعني عقلي هل تخدعني عيناى ؟ ، ولو خدعتني عيناى هل يخدعني قلبي ؟ دعوني أحدثكم وسأترك لكم الحكم في النهاية .

كانت ليلة صيف حارة . راح الناس يفرون من بين حوائطهم الأربعة ليقضوا سهراتهم على ضفاف النيل ، أو يجوبون الطرقات في الهواء الطلق ، أو يتغلبون على مشكلاتهم الخاصة من خلال فيلم كوميدي في سينما صيفي ينسبهم حرارة ذلك الصيف اللعين .
أما أنا فكنت أنطلق بسيارتي مسرعا على غير هوية ، لا أعرف إلى أين أنا ذاهب في تلك الليلة ، تتصارع داخلي أفكار عديدة . كنت كالتائه وسط صحراء قاحلة ، أو كالغريق في خضم بحر هائج . رحت أبحث عن نفسي داخلي فلم أجد إلا أشناتا بالية لإنسان قضى عليه الحرمان واستبد به الضنك .

كنت عاندا من الجامعة بعد مجلس تحقيق ساخن أعد لي عن بحث نشرته في إحدى المجلات تحت عنوان " النفس الأخرى " . تلك النفس المسئولة عن أفراننا وأتراننا . بسببها تتحول الدمعة التي في عيوننا إلى ابتسامة عريضة ، وبسببها أيضا تتحول السعادة التي بداخل قلوبنا إلى حزن دفين .

تلك النفس نجدها في الصديق الذي نسكن إليه ، الفيلسوف الذي يعطينا الحكمة ، رجل الدين الذي ينير لنا الطريق . وقد نجدها أيضا في شيطان مدمر يحول حياتنا إلى شقاء متواصل ، يخرب نفوسنا ويضلل سبلنا . يدفعنا إلى الزلل والخطيئة ويزج بنا في ظلمات السجون ، هذه النفس موجودة معنا . تعيش بيننا وداخلنا .

اتهمني مجلس الجامعة بالدجل والتخريف . وألق بي تهمة الإلحاد وحرمت نهائيا من التدريس بالجامعة . وراحت طعنات الحقد والتشفي تسدد لي خاصة من الدكتور عصام حمودة زميلي في القسم ، فالدكتور حمودة من أولئك الذين يعتقدون أن بداخلهم طاقات كامنة تنتظر الوقت المناسب لكي تخرج . مال على أدني هامسا :

- إلى متى سنتظل تحلق بخيالك في عالم غير عالمنا . تحلم بغد لن يأتي . أنت واهم يا دكتور . دعك من عالم الأفلاطونيات هذا واليوتوبيات المستحيلة والإسكون نهايتك في مستشفى المجانين .

حججته بنظرة ثابتة ومشيت . كان الصمت والظلام يلازمانني وأنا أقود سيارتي إلا من صوت المحرك الذي كان يصدر أننا مستمرا شعرت أنه يخرج من صدري . وراحت أسئلة عديدة تقتحم وحدتي ..

هل أنا واهم حقا ؟ . من تكون أنت .. إنسان ضائع محروم من كل شيء . من النجاح ، من الحب ، ظلت طيلة حياتي أحلم بها ، أتخيلها وهي تأخذني بين ذراعيها وتضميني إلى صدرها لتزيح من على كاهلي مرارة الأيام وقسوتها . تلك الفتاة فارعة الطول ذات الوجه الملائكي والعينين الكحيلتين ، فأشعر بها تربت على شعري وتهدئ من نفسي حتى صارت واقعا في حياتي . كنت أريد أن أحقق أي شيء من أجلها وكأني واثق من وجودها ، وكثيرا ما أجلس وحيدا وأنجبها وأحيانا أحدثها بصوت مسموع .

يبود أنني ضللت الطريق . فجأة وجدت نفسي عند أطراف المدينة بعيدا عن الطريق الأسفلتي . انحرفت بي السيارة يمينا أثناء محاولاتي للوصول إلى الطريق المؤدي إلى البيت . بدا لي أنني محاط بالصحراء من كل جانب . ومن بعيد لاحظت لي الأضواء المنبعثة من المنازل ، رحلت أدور في اتجاهها متحاشيا قدر استطاعتي الأرض الرملية ، فالسيارة جديدة والطريق أمامي غير ممهّد ..

لم ألحظ تلك الحفرة إلا بعد أن غاص الإطار الأمامي فيها وتوقفت السيارة تماما . تركزت قدمي فوق دواسة البنزين لكي تتطلق فرحت ترمجر دون أن تتحرك خطوة واحدة . أعدت الكرة ثانية محاولا تحريكها للأمام مرة وللخلف مرة بلا جدوى وكان السيارة قد استراحت في وضعها الجديد .

نزلت من السيارة ورحلت أفحص الحفرة . كانت الحفرة تبتلع أكثر من نصف الإطار ، نظرت حولي فلم أجد غير الظلام الدامس والسكون المخيف . صعدت السيارة وأخذت أحاول معها من جديد فرحت تزار زنجيرا شديدا دون أن تتحرك خطوة واحدة . أغلقت المفتاح بسرعة خشية أن يتلف المارش أو يحترق الموتور . نزلت ثانية ، تحسست الإطار وبدأت أزيل من عليه بعض الرمل الذي تجمع حول الإطار . أخرجت من شنطة العربة الخلفية عدة الأدوات كي أستعين بها .

لم يكن معي سوى بضعة مفاتيح مختلفة الطول . مضت نصف ساعة أزحت خلالها معظم الرمل الذي تجمع حول الإطار . كان الإطار محشورا بين صخرتين كبيرتين فأخذت أحاول لتفتيتهما بواسطة المفتاح الكبير . أخذتني الشجاعة فرحت أدق بشدة حتى جرحت يدي اليمنى إثر ارتطامها بالصخر .

كان هناك فراغ دائري أسفل الصخرتين استطعت أن أتبينه بيدي . التقطت المفتاح ثانية وبدأت أفرغ الرمل من أسفل إحدى الصخرتين . كانت صخرة ضخمة أخذت أدق عليها بلا وعي في محاولة لتفتيتها حتى كسر المفتاح فألقيته بعيدا ورحلت أعقد يدي فوق رأسي في حيرة ..

لا أدري ماذا أفعل في هذا الوقت المتأخر وسط الخلاء الموحش والصمت المقبض ، وفي محاولة يائسة أخذت أحاول تحريك قطعة الصخر بكل قوتي كي أبعدها من أسفل

السيارة ولو لبضعة سنتيمترات . هاهي تتحرك ولكن ببطيء شديد ، فلأحاول ثانية .
بدأ العرق يتصبب على وجهي وجسدي لكنني لم أعبأ به . كل ما يهمني في تلك اللحظة
هو تحريك السيارة . أخيرا تحرك الحجر واندفعت بكل قوتي معه إلى الخلف وسقطت على
رأسي . رحتمسك رأسي وأنا أنظر مكان الحجر الذي تدرج بعيدا ليكشف عن بئر قديم .
اقتربت بحذر وأنا أحاول أن أرى في الظلام ما بداخل البئر .
يا إلهي .. ما هذا ؟ .. شيء يتحرك داخل البئر . رحتمأمل ذلك الشيء الذي بدأ يخرج
شينا فشيئا . كادت تندمني صرخة فزع .. يد بشرية اندفعت مع الحجر وخرجت من فتحة
البئر .. اليد تبدو سليمة . ربما تكون جثة لقتيل حديث . بغتة خرج صوت من داخل البئر لم
أستطع أن أتبين بالضبط ما إذا كان أنينا خافتا ، أم أنها دقات قلبي التي كانت تتلاحق بسرعة
حتى كادت تتوقف .

اتسعت عيناى على آخرهما عندما رأيت اليد تتحرك وبدأت ترتفع عن الأرض ،
وبسرعة انتفض جسد من داخل البئر وتمدد أمامي على الأرض . كدت أفقد الوعي من هول
ما رأيت . رحتمصيح بصوت مختنق ونبرات مرتعشة :

- من أنت .. من أنت ؟

بدأ صوت ناعم رقيق يملأ المكان حولي :

- لا تخف . اقترب .

خارت قواى تماما ، بينما عيناى معلقتان على الجسد الممدد أمامي على الأرض
واستطعت في الظلام أن أتبين ملامحه .. كان الجسد لفتاة في بداية العشرينيات ، بدا شعرها
الأسود الطويل الذي يغطي جسدها كأنه قطعة من الليل الذي يفرد أجنحته علينا ، اقتربت
منها وجسدي يرتجف ومازلت أسأل بحروف متشنجة :

- من أنت ؟

- ألا تعرفني يا عمر ؟

ردت وهي تزيح من فوق عينيها خصلة من شعرها الأسود الناعم . صرخت في دهشة

- تعرفين اسمي ؟

ضحكت بمرح وهي تقول :

- اقترب . لكي تعرف من أنا .

أصبحت في مواجهتها تماما واستطعت أن أراها بوضوح . همست بصوت مخنوق :

- يا إلهي . أنت ؟

نفس الطول الفارع والوجه الملائكي والشعر الأسود الطويل والعينين الدعاوين اللتين
تلمعان في الظلام ببريق أخاذ والجبهة العاجية المستوية . ترتدي ثوبا غريبا مزركشا كشف
عن ذراعين بضتين وصدر ناهد وخصر دقيق وساقين عاريتين . راح ثوبها الضيق يكشف
عن الأخدود الغائر بين ثدييها فبدت أكثر روعة وجاذبية وجمالا . اقتربت منها وأنا أسألها :

- ما الذي أتى بك إلى هنا ؟

ضحكت وهي تقول :

- أنت الذي أيقظتني بالتك المزعة هذه .

- أيقظتك . هل تسكنين هذا البئر ؟

أمسكت بذراعي فشعرت أن جسدي قد مرت به شحنة كهربائية ثم قالت :
- اجلس بجانبى . سوف أفسر لك كل شيء . أنصت لي جيدا . أنا إنسية مثلك تماما ولكنني من جنس آخر . نعيش في عالم سفلي . كنا قبل ذلك نحيا على هذه الأرض التي تعيشون عليها أنتم الآن . أقمنا عليها حضارات عظيمة ، حققنا بفضل العلم انتصارات هائلة ، رحنا نجوب الكون بسفننا الفضائية ، طفنا بين الكواكب والمجرات ، أقمنا مدنا بأكملها في أنحاء شتى من الفضاء المترامي الأطراف . مع كل هذا نسينا أن هناك إلها يحكم هذا الكون . اشتعلت نيران الحقد والكراهية بين سكاننا ، قامت الحروب في كل مكان ، دكت المدن والبلدان التي شيدناها هنا وهناك ، انهارت الحضارات العظيمة التي ظلت قائمة آلاف السنين في لحظة واحدة . فيبدو أن الإنسان في كل العصور قد تعود على صنع معاول الهدم مع لبنات البناء . هوى العلم ذليلا أمام جهل الإنسان وشرهته للقتل والهدم والتخريب .. حكم الله علينا بالفناء فاندحرت بنا الأرض التي كنا نعيش عليها لنحيا أدلة في عالم سفلي لا يرانا أحد ولا يشعر بوجودنا إنسان مثلنا كالحشرات المختبئة تحت طيات الأرض . لكنني كنت أعلم أنك ستأتي الليلة ، لهذا كنت في انتظارك .

نظرت في عينيها فشعرت أن شعاعا انطلق منهما ليمر في عيني ويفذ داخل قلبي . رحمت أتأمل تلك الأبتسامة التي على شفيتها الغضبتين بدون أن أدري وجدت نفسي أقترب منهما وكأنها فهمت ما بداخلي فاقتربت هي الأخرى وتلاقت شفاهنا في قبلة عميقة شعرت أنا استغرقت عمرا بأكمله ، ثم نظرت في عيني وهمست :

- عمر أشعر أنني أحبك .

- أنا أيضا أحبك .

قلتها بهمس أيضا . مدت يدها إلى يدي ومضت تعبت بها في رفق . ولاحظت دموعا تترقرق في عينيها . وشعرت أنني أعرفها منذ زمن بعيد من قبل أن أولد . رحمت أضم جسدها بشدة فاستسلمت لي وقد وقر داخلي أن لكل منا خيوط اتصال تلاقت معا بطريقة ما لا يستطيع أن يدركها عقلي المحدود هي التي جعلتها تتمثل لي طوال حياتي ، جعلتني أشعر بوجودها وأراها في يقظتي ومنامي . مضى الوقت دون أن نشعر به ، وقد احتواني نوع من السعادة لم أشعر به من قبل حتى صرخت :

- عمر . أنظر الشمس بدأت تشرق .

- وما في هذا ؟

- يجب أن أعود .

- سأراك غدا .

- لا أدري

- بل يجب أن أراك .

نظرت في عيني فمرق ذلك الشعاع الغامض لينتزع قلبي انتزاعا . رحمت أضمها بقوة فشعرت أنني أعانق عالما بأكمله . عالما يعيش تحت الأرض لا ندري عنه شيئا لكنه موجود بيننا . تملصت مني برفق ثم اختفت داخل البئر ، وشعرت بدموعي تنهمر من عيني رغما عني كأنني لن أراها ثانية .

صعدت سيارتي ، أدت محركها لتتطلق بي مبتعدة عن المكان ، وبين لحظة وأخرى كنت أنظر خلفي فأرى البئر يتوارى خلف التلال الصغيرة حتى اختفى تماما .

أحبها . نعم أحبها كيفما كانت وأينما كانت . رحلت أترقب ساعات النهار كي تولي مسرعة ليحين موعد اللقاء الذي تعاهدنا عليه بأعيننا . كنت طوال اليوم مأخوذاً مشتت الفكر مضطرب الذهن زائغ العينين .

بعد نفاذ صبر جاء الموعد . أطلقت لسيارتي العنان إلى هناك لكن أين المكان ؟ .. هل ضللت الطريق ؟ هاهي البيوت تبدو من بعيد بأصوائها الخافتة ، والتلال الصغيرة التي كان البئر يخفتي خلفها . لكن المكان تغير بين يوم وليلة . هذه البيوت لم تكن موجودة بالأمس . سألت رجلاً كان يمر بالمكان :

- قل لي يا والدي . متى بنيت هذه البيوت التي بالمكان ؟
- منذ أكثر من عشرة أعوام . عندي لك سكننا بسعر مناسب .
تركته ومشيت وسط دهشته دون أن أنبس بكلمة واحدة فقد وقعت كلماته وقع الصاعقة .
ما الذي جرى لي هنا بالأمس ؟ هل كنت أتوهم . هرعت إلى زميلي الدكتور عصام حمودة قصصت عليه كل شيء فوجئت به يقول ساخراً :
- أنصحك يا دكتور بأن تعرض نفسك على أخصائي .

بعد أيام فوجئت بإحدى الجرائد تنشر صورتي وفوقها كتب بالبنط العريض : " عالم نفساني يصاب بالجنون " .. لم أقرأ تفاصيل الخبر . كل ما كان يهمني أن أعثر عليها . فلم أعد أستطيع العيش بدونها . تركت ذقتي ولم أعد أهتم بهندامي ورحت أهيم في كل مكان باحثاً عنها غير عابئ بنظرات الناس المريية لي .

ذات يوم فوجئت بجمع من الناس يقتحمون منزلي ويقبضون علي ويودعونني داخل مصحة نفسية ، ويبدو أنهم اكتشفوا خطورة حالتي فأودعوني في غرفة مستقلة على بابها رقم " 25 " .. مر شهر كامل وأنا هنا . لكن عندما أخرج سوف أبحث عنها حتى أجدها لأثبت للجميع أنني لست مجنوناً .

بعد كل هذا . بالله عليكم . هل أنا حقاً مجنون كما يدعون ؟
- يا عبد السلام . انتني بفنجان آخر من القهوة .

Шамалау, жорамалдау,
 ниет қылу
 Ишара, тұспал, астарлы
 Бас сақинасы, бас ауруы
 Иық
 Күйініш, қайғы
 Қатыгездік, зұлымдық
 Қара, қою көк
 Сенімді
 Сырласу, мұндасу
 Бұрылу
 Көріну, танылу
 Көріну, шығу, шыға
 келу, пайда болу
 Сақтану, тартыну,
 тыйылу
 Тегіс, жеңіл
 Түсіп кету, батып кету
 Шина
 Педаль
 Қарап шығу, қарап өту,
 зерттеу, тексеру
 Тас қараңғы түнек
 Қорқынышты
 Қауіп, қорыққандық,
 қорқу, қорқыныш, үрей
 Өлу, құру, опат болу
 Пайдалану, пайдаға
 асыру
 Жиналу, аса толу, лық
 толу
 Ұнтақтау, ұсақтау, бөлу,
 бөлшектеу, уату
 Соқтығысу, қақтығысу,
 ұрып алу

فَرَضَ (и) فَرَضٌ
 مَجَارِيٌ
 صَدَاغٌ
 كَاهِلٌ (كَوَاهِلٌ)
 مَرَارَةٌ (مَرَائِرٌ)
 قَسْوَةٌ
 كَحِيلٌ
 وَائِقٌ مِنْ
 نَاجِيٌ
 إِحْرَافٌ
 لَاحٌ (y) لَوْحٌ
 إِبْتِغَتْ مِنْ
 تَحَاشَى عَنْ
 مُمَهَّدٌ
 غَاصَ (y) غَوْصٌ
 إِطَارٌ (اِتٌّ)
 دَوَّاسَةٌ (اِتٌّ)
 فَحَصَ (a) فَحْصٌ
 الظلام الدامس
 مُخِيفٌ
 خَشِيَّةٌ
 تَلَفَ (a) تَلْفٌ
 اسْتَعَانَ بِـ
 حَسَرَ (и,y) حَسْرٌ
 تَقْيِيَةٌ
 اِرْتَطَمَ بِـ

Жинау, таңдап алу	الْتَقَطُ
Санасыз, ойланбастан	بلا وعي
Абыржу, ұялу, қысылыс	حَيْرَةٌ
күй, сасып қалушылық	
Бос кеңістік	خَلَاءٌ
Елсіз, ессіз, айдала	مُوحِشٌ
Үміт үзу	يَأْسٌ
Зейн аудару, мән беру	عَبَأَ (a) عَبَاءٌ
Айғайлап жіберу	نَدَّ عَنْهُ صَرْخَةً
Қорқыныш, үрей	فَرَعٌ (أَفْرَاحٌ)
Кенет, кенеттен	بَعَثَهُ
Ыңқыл, ыңырсу	أَنْبَسٌ
Ақырын, биязы, нәзік	خَافِتٌ
Кеңею, ашылу, көбею	إِتْسَعَ
Қалтырау, дірілдеу	إِنْتَقَضَ
Дыбыс	نَبْرَةٌ (اتٌ)
Дірілдеген, қалтыраған	مُرْتَعِشٌ
Нәзік	نَاعِمٌ
Әлсіреу, қажу, арып-ашу	خَوَرَ (a) خَارَ (y) خُورٌ
Қалтырау, дірілдеу	إِرْتَجَفَ
Бір тұтам шаш	خُصْلَةٌ
Қуаныш, шаттық,	مَرَحٌ
Жайнау, жалтылдау, жар	لَمَعَ (a) لَمَعٌ، لَمَعَانٌ
қылдау, жарқырау,	
жылтылдау	
Жаркыл	بَرِيْقٌ
Көз тартатын	أَحَادٌ
Маңдай	جَبْهَةٌ (جَبْهَاتٌ، جِبَاهٌ)
Піл сүйгінен жасалған	عَاجِيٌّ
Кестеленген, кестелі	مُرَكَّشٌ
Бел, мықын	خَصْرٌ (خَاصِرَةٌ، خُصُورٌ)
Аяқ	سَاقٌ (سَيْقَانٌ)
Жалаңаш, тақыр	عَارٌ (عَرَاءٌ)
Шұңқыр, ор	أَخْدُوْدٌ (أَخَادِيْدٌ)

Терең	غَائِرٌ
Кеуде, емшек	نَذِيٌّ (أُنْدِي، أُنْدَاءٌ)
Ғажап, сұлулық, көр- кемдік	رَوْعَةٌ
Сүйкімді, көз тартатын, баурап алатын, таң қал дыратын, өте көркем, әсем	جَادِبٌ
Тынымсыз, үрейлі, қор- қынышты	مُرْعِجٌ
Тыңдау	نَصَتَ ل (И) نَصْتٌ
Салтанат, зор жеңіс	إِتْبَصَارٌ (اِتُّ)
Өте үлкен, зор, мол, аса ірі, күрделі	هَائِلٌ
Саяхаттау, жиһан кезу, ел аралау	جَابَ (y) جَوْبٌ
Галактика	مَجْرَّةٌ
Ашу, кек, ыза, қаһар, өшпенділік, жек көрушілік	حَفْدٌ (حَفُودٌ، أَحْقَادٌ)
Бұзу, жою, қирату, талқандау	دَكَّ (a/y) دَكٌّ
Сүймен, кетпен, шот	مِعْوَلٌ (مَعَاوِلٌ)
Қирату, күйзелту, бүлдіру	تَهْدِيمٌ = هَنَمٌ
Кірпіш	لَبْنَةٌ (اِتُّ)
Қомағайлық, сараңдық, құмарлық, ашкөздік	شَرَاهَةٌ
Қирату, күйзелту, бүлдіру	تَخْرِيْبٌ
Жойылу, кұру, өлу	فَنَاءٌ
Жәндік	حَسْرَةٌ (اِتُّ)
Қатпар	طِيَّةٌ
Кездесу, кездесіп тұру, ұшырасу	تَلَّاقٌ

Жайнау, жалтылдау
 Бағыну, бойсұну, бас ию,
 көну , берілу
 Билеп алу
 Өту
 Жұмбақты, құпиялы,
 сырлы
 Суырып алу, жұлып алу
 Құшақтау
 Шығып кету, жалтару
 Басылып қалу, саябыр
 лап қалу, саябырсу,
 жым-жырт болу, тыныш
 талу
 Жоқ болып кету
 Адыр, бел, төбе, дөң,
 дөңес
 Қарауылдау, аңду, тосып
 жүру
 Абыржыған, ашу кер
 неген, тынышы кеткен
 Айту, сөйлеу , үн қатпау,
 ләм демеу
 Көз алдына елестету
 Келбет, әдемі пішін,
 әлпет
 Қаңғыру, серуендеу, кезу
 Күдікті
 Баса көктеп кіру, бұзып-
 жарып кіру
 Емдеу орны, емхана

تَرَفَّرَقَ
 اسْتَسَلَمَ

اِحْتَوَى
 مَرَقَ (y) مُرُوقٌ
 غَامِضٌ

اِنْتَرَعَ
 عَاتَقَ
 (مِنْ) تَمَلَّصَ
 اِحْتَفَّتْ

تَوَارَى
 تَلَّأَ (تَلَّوْا، تَلَّالٌ)

تَرَقَّبَ

مُضْطَرِبٌ

لَمْ يَنْبِسْ بِكَلِمَةٍ

تَوَهَّمْ
 هِنْدَامٌ

هَامَ (ي) هَيْمٌ، هَيْمَانٌ
 مُرِيْبٌ
 اِقْتَحَمَ

مَصَحَّةٌ (اَتْ)

САЛАХ МААТА

МӘЖНҮН

Жұрт айтатындай осы мен мәжнүнмін бе? Ол да мүмкін, қаншама алған біліміме қарамастан, шынында да есімнен алжасқан шығармын. Бейнелеп айтар болсам, мен жындымын әрі оғаш қылықтарым да бар. Көп жағдайда айнаның алдында тұрып алып, өз-өзіммен сөйлесемін. Осыған қарамастан, мен атақты психолог доктор Омар Баһа ад-Динмін. Уһ, басым-ай, сынып барады ғой тіпті. Басымның сақинасы ұстап кетті.

– Ей, Абдусәләм, кофеңнен тағы бір шыны алып келші.

Не айтып отыр едім?... Ұмытып қалдым ғой. Бір нәрсе айтып отыр едім, ойым бөлініп кетті. Қызметшімді шақырмай-ақ қоюым керек еді осы.

А-а-а! Енді есіме түсті. Барлығы мені жынды деп ойлайды. Себебі мен ғашықпын. Біздің мына заманда ғашықтар мәжнүнге айналды. Бірақ маған сеніңіздер, мен жынды емеспін, ақыл-есім сау, толық жетілген адаммын. Мені ақылым алдады десем, құлаққа кірер ме? Ақылым алдағанымен, көзім алдай ма? Бірақ көзім алдағанымен де, жүрегім алдай қоймас. Сіздерге басымнан өткен бір оқиғаны баяндап берейін, кейін өздеріңіз дұрыс-бұрыстығын айта жатарсыздар.

Жаздың ыстық бір түні болатын. Адамдар бастары ауған жаққа кетіп жатты. Біреулер Нілдің жағасында демалып, бірі таза ауада серуендеп, енді бірі кинотеатрларда жүріп жатқан комедиялық фильмдерді көру арқылы уайымдарынан айрылып, жаздың аптаған ыстығын да ұмытып кетті.

Ал мен болсам, көлігіме отырып алып, басым ауған жаққа қарай бет алдым. Сол түні қайда бара жатқанымды да білмедім. Басыма сан ойлар келді. Өзімді шексіз шөл даланың ортасында адасып, тулаған теңізде батып бара жатқандай сезіндім. Жан дүниеме үңіліп, мұқтаждық пен жоқшылыққа шырмалған адамның жарамсыз мүшелерінен басқа ешнәрсе көре алмадым.

Журнал бетінде жарияланған «екінші рух» деп аталатын зерттеу жұмысыма байланысты мені тергеуге алған мәжілістен кейін университеттен қайтып келе жатқанмын. Бұл қайғы мен қуанышқа жауап беретін рух. Осы рухтың арқасында жанарымыздағы көз жасымыз қуанышты күлкіге, жүректегі бақыт сезімі үлкен қайғыға айналады.

Бұл рухты сенімді досымыздан да, бізге даналық сыйлаған философтан да, тура жолға шақырған дін қызметкерінен де көре аламыз. Оны тіпті тура жолдан адастырып, рухымызды таптап, өмірімізді бітпес қайқы-қасіретке айналдыратын бүлікші шайтаннан да көруге болады. Ол біздің жан дүниемізде, біздің арамызда, бізбен бірге өмір сүреді.

Университет кеңесі мені сандырақтап, алаяқтық жасады және құдайсыз деп айыптап, тіпті университетте дәріс беруіме тыйым салды.

Жұрттың барлығы, әсіресе бөлімдегі әріптесім доктор Исам Хамуда мені табалап, маған өшпенділікпен қарай бастады. Доктор Хамуда ішінде шығуға қолайлы уақытты күтіп жататын жасырын күші бар адамның бірі. Ол маған қарай иіліп, құлағыма сыбырлап:

– Қашанға дейін басқа әлемде қиялдап жүрмексің? Ешқашан қол жетпейтін болашақты армандайсың. Доктор, сен ақылыңнан алжасқансың. Сені платондық және утопиялық ілімді ұстанушы дейді, бірақ сенің барар жерің тек жындыхана, – деді.

Ала көзбен бір қарадым да, өз жөніме кеттім. Қараңғылық пен тыныштық орнады. Машина жүргізіп келе жаттым. Өзімнің кеудемнен шығып жатқандай тек машинаның гүрілдеген дыбысы ғана естіледі. Жанымды түрлі сұрақтар мазалай бастады...

Мен шынымен алжасқанмын ба? Мен кімін? Барлық нәрседен, табыстан да, махаббаттан да мақрұм қалған жанмын ба? Өмір бойы тек сол қызды армандап келдім. Қиын-қыстау заманда мені демеу қылып, нәзік қолдарын созып, мені құшағына алғаны көз алдыма елестеді. Ол бойы ұзын, сұлу жүзді, қарақаттай мөлдір қара көздері жайнаған ару еді. Ол шашымды сипап, жанымды шуаққа бөлеп, тіпті қасымда тұрғандай сезінетінмін. Оның бұл

өмірде бар екеніне сенімді болғандай оған қатысты барлық нәрсені шындыққа айналдырғым келетін. Көбіне жалғыз отырып онымен сырласып, мұндасатынмын, ал кейде тіпті дауыстап әңгімелесе бастайтынмын.

Жолдан адасып кеткендей болдым. Кенет тас жолдан шығып, қаланың шетіне кетіп қалғанымды бірақ түсіндім. Үйге баратын жолға түсу үшін машинамды оңға бұрдым. Шөл даланың ортасында тұрғандай көріндім. Алыстағы үйлерден сығырайған жарық көрінді. Көлігім жап-жаңа, алда жатқан жол тегіс болмағандықтан құмнан өте алмай қалам ба деп қорқып, жарық шыққан жаққа қарай бұрыла бастадым...

Алдымда тұрған шұңқырды байқамай қалып, машинамның алдыңғы дөңгелегі сол шұңқырға түсті де кетті. Көлігім мүлдем тоқтап қалды. Алға жылжу үшін педальды басып едім, орнынан еш қозғалмастан машина тек гүр ете қалды. Машинамды орнынан қозғалтпақ болып, қайтадан алға-артқа қозғап көріп едім, еш пайда болмады.

Машинамнан түсіп, шұңқырды бір қарап шықтым. Дөңгелектің жартысынан көбі шұңқырға кіріп кетіпті. Жан-жағыма қарасам, қап-қараңғы түнек. Қорқынышты үнсіздік орнаған. Машинама отырып, қозғалтқышты қайта оталдырып едім, гүр-гүр етті де, орнынан қозғалмады. Маторының күйіп кетуінен қорқып, жылдам кілтті суырып алдым. Машинамнан қайта түсіп, дөңгелегін тексеріп, үйіліп қалған құмдарды түсіре бастадым. Жүк салғыштан құрал-саймандарымды шығарып, жөндеп көрмек болдым.

Ұзындығы әр түрлі бірнеше кілттер ғана бар екен. Жарты сағаттың ішінде дөңгелектің айналасында үйіліп қалған біраз құмды тазалап тастадым. Дөңгелек екі тастың ортасына тіреліп қалған екен. Оны үлкен кілт арқылы сындырып көрмек болдым да, батылдығым ұстап, қатты ұра бастадым. Тіпті оң қолымды тасқа ұрып, жарақаттап алдым.

Қолымды тығып көріп, тастың астында бір тесік бар екенін байқадым. Екінші кілтті алып, тастың астынан құмды тазарта бастадым. Үлкен тас болатын. Оны сындырмақ болып ойланбас-

тан ұра беріппін, кілт сынды да қалды. Сынған кілтті алысқа лақтыра салып, не істерімді білмей абыржып қалдым.

Түн ортасында жан баласы жоқ елсіз-күйсіз жапан далада не істерімді де білмедім. Сәтсіз әрекеттерден кейін машинаның астындағы тасты кішкене болсын жылжыту үшін бар күшімді салып едім, әйтеуір, жаймен жылжи бастады.

Үсті-басым қара тер болып кеткенімен, оған еш мән бермедім. Сол уақытта тек машина ғана маңызды болды. Әйтеуір, ақыр соңында тасты орнынан қозғап, бар күшіммен тартып қалып едім, шалқамнан түстім. Басымды сипалай беріп, шұңқырды тексермек болып, алысқа қарай домалап кеткен тастың орнын қарадым. Сақтықпен жақындап тас қараңғыда шұңқырдың ішінде не барын көруге тырыстым.

О, Алла... Бұл не өзі? Шұңқырдың ішінде бір нәрсе қимылдап жатыр. Біртіндеп шығып келе жатқан нәрсеге қарап, қорыққанымнан айғайлап жібере жаздадым. Шұңқырдың тесігінен таспен бірге адамның қолы шықты. Қолы сап-сау. Бәлкім, жаңа ғана өлген адамның денесі шығар. Кенеттен шұңқырдың ішінен бір дауыс естілді. Ақырын ыңырысқан дауыс па әлде жүрегімнің соғысы болды ма, білмеймін. Жүрегімнің дүрсілдегені соншалық, тіпті тоқтап қала жаздады.

Жерден біртіндеп көтеріліп, қимылдап жатқан қолды көргенде, төбе шашым тік тұрып, көзім шарасынан шығып кете жаздады. Шұңқырдың ішінен бір дене жылдам шыға келді де, алдыма сылқ ете қалды. Мұны көріп тіпті есімнен танып қала жаздадым. Булығып, дірілдеген дауыспен:

– Сен кімсің... Кімсің сен? – деп айғайлай жөнелдім.

Айналаман:

– Қорықпа. Бері жақында, – деген жіңішке нәзік дауыс шыққандай болды.

Әлім құрып, әбден әлсіреп кеттім. Алдымда жатқан денеден көз алмай қарап тұрмын. Тас қараңғыда оның бет-әлпетін байқап қалдым... Тура жиырмасыншы жылдың бас кезіндегі қыздың бейнесі. Көмірдей қап-қара ұзын шашы тал бойын жасырып тұр. Жанына жақындап:

– Сен кімсің? – деп сұрадым қалш-қалш етіп.
– Омар, сен мені танымадың ба? – деп артқа қарай шегініп, қарақаттай мөлдір көздерін жауып тұрған жібектей қою қара шашын жинай бастады.

– Менің есімімді қайдан білесің? – деп сұрадым таңғалысымды жасыра алмай.

Күмістей сыңғырлаған күлкісімен:

– Менің кім екенімді білу үшін бері жақында, – деді.

Қызға жақындап, түрін анық көрдім. Ақырын дауыспен:

– О, Алла! Сенбісің? – дедім.

Ұзын бойлы, көркем жүзді, көмірдей қою қара шашы, қарақаттай мөлдір қара көздері, аппақ жазық мандайы бар сол бір қыздың дәл өзі. Нәзік қолдары мен ұзын аяқтарын, әдемі кеудесі мен қиғаш белін ерекшелеп тұрған әдемі кестелі көйлек киіп алыпты. Тырысып қалған көйлегінен екі алмасының ортасынан терең ойық көрінеді. Бұл оның сұлулығы мен көркемдігін одан сайын әрлендіріп тұрғандай. Оның жанына жақындап:

– Бұл жерге не үшін келдің? – деп сұрадым.

– Мына машинаңның қорқынышты гүрілімен мені оятып жібердің, – деді күлімсіреп.

– Сені оятып жібердім бе? Сен мына шұңқырда тұрасың ба?

Қолымнан ұстағанда, денемді тоқ ұрғандай дір ете қалдым. Қыз өз әңгімесін бастап кетті:

– Менің жаныма отыршы. Саған барлығын да түсіндірейін, мені мұқият тыңда. Мен де дәл сен сияқты жанмын. Бірақ менің табиғатым басқаша. Біз төменгі әлемде өмір сүреміз. Бұрын қазір сендер тұрып жатқан мына жер бетінде өмір сүргенбіз. Онда ұлы өркениеттерді дүниеге әкеліп, ғылым-білімнің арқасында үлкен жетістіктерге қол жеткізіп, ғарыш кемелері арқылы әлемдік кеңістікке сапар шегіп, галактикалар мен планеталар арасында саяхат жасап, алыстағы түрлі ғарыштық кеңістіктерде керемет қалалар салдық. Осының барлығына қарамастан, бүкіл әлемге үстемдік ететін жалғыз Алла екенін ұмытып кеттік. Тұрғындар арасында бір-біріне деген жеккөрушілік, өшпенділік пен ыза-кек пайда болып, барлық жерде соғыс оты тұтанып, бір сәтте барлық

елдер мен қалалар жермен-жексен болып, мыңдаған жылдар бойы өмір сүрген ұлы өркениеттер жоғалып кетті. Түрлі дәуірде өмір сүрген адамдардың барлығы құрылыс кірпіштері мен қиратқыш сүймендерді жасауға үйреніп алған сияқты. Ғылым мен білім адам баласының надандығы, қиратып, бүлдіруге, өлтіруге деген құштарлығы мен ашкөздігінің алдында дәрменсіз болып қалды. Алла біздің жазамызды беріп, біз жер бетінен құрып кеттік. Жер асты әлемінде қорлық өмір сүру үшін жердің астына түсірілдік. Жер қатпарларында тығылып жатқан жәндіктер секілді бізді ешкім көрмейді де, тіпті біздің бар екенімізді де білмейді. Бірақ, мен сенің бүгін түнде келетінін білгенмін. Сондықтан да мен сені күтумен болдым.

Оған қарап тұрып мөлдіреген жанарынан шыққан жарқын сәуленің көзіме түсіп, жүрегіме енгенін сездім. Күлімсіреген шиедей еріндеріне қарап тұрып, оған қалай жақындағанымды білмей қалдым. Менің ойымды түсінгендей ол да жақындай берді. Еріндеріміз бір-біріне түйісе кетті. Бүкіл өмірім өтіп кеткендей болды. Ол менің көздеріме қарап, ақырын дауыспен:

- Омар, мен сені сүйем, – деді.
- Мен де сені сүйем, – дедім сыбырлап.

Менің қолымнан ұстап, ақырын ойнай бастады. Жанарынан жылтылдап тұрған жасты байқадым. Оны бұрыннан, туылмай жатып танитындай сезіндім. Оны қатты құшақтап алдым. Жаң дүние біздің санамыздың тыс белгісіз бір себептер арқылы екеумізді жолықтырған бір байланыстың бар екенін түсінгендей. Мен оны өмір бойы көз алдыма елестетіп, оның бар екенін сезіп, өңімде де, түсімде де тек сол қызды ғана көріп келдім. Уақыттың қалай өткенін білмей қалдық. Бұрын-соңды сезбеген бақытты сезіндім. Бір кезде ол:

- Омар, күн шығып келе жатыр, – деп айғайлады.
- Онда тұрған не бар?
- Мен қайтуым керек.
- Ертең сені қайтып көре алам ба?
- Білмеймін.
- Бірақ мен сені көруім керек.

Көздеріне қарап, оның тұңғыығы терең жанарынан жүрегім тоқтап қала жаздады. Оны құшағымға қысып едім, бүкіл әлемді құшқандай болдым. Бұл біз білмейтін жер асты әлемі етін. Ол құшағымнан босап шығып, шұңқырға түсіп, жоқ болып кетті. Оны енді қайта көрмейтіндей жанарыма еріксіз жас келді.

Машинама отырдым да, қозғалтқышын оталдырып, алыстап кете бердім. Кішкене төбенің артынан бірте-бірте жоқ болып бара жатқан шұңқыр көрінбей қалғанша қайта-қайта артыма қараумен болдым.

Мен оны сүйем. Иә, мен оны қалай бар, солай жақсы көрем. Тек жанарымыз арқылы уәделескен кездесу сәті жеткенше минут санаумен болдым. Күні бойы ойым сан жаққа жүгіріп, бойымды үрей мен уайым билеп, жан-жаққа алаңдаумен болдым.

Әбден шыдамым таусылып, әйтеуір көптен күткен сәтке де жеттім. Көлігіме мініп алып, кешегі жерге қарай тарта жөнелдім. Мен қайда тап болдым? Әлде адасып кеттім бе? Әні алыстан сығырайған жарық шығып тұрған үйлер мен шұңқыр біртіндеп жоқ болып көрінбей қалған кішкене төбе көрінеді. Бірақ бір күннің ішінде кешегі жер өзгеріп кетіпті. Бұл үйлер кеше болмаған еді. Сол жерде жүрген бір кісіден:

– Әкетай, айтыңызшы, мына үйлер қашан салынған? – деп сұрадым.

– Он жылдай бұрын. Менде өте жақсы бағаға бір үй бар, – деп таңырқап тұрған оған бір ауыз сөз айтпастан кете бердім. Оның сөздерін естігенде төбеме жай түскендей болды. Кеше маған не болды? Әлде жай елес пе? Әріптесім доктор Усам Хамудқа асығып, оған барлық жағдайды баяндап беріп едім, ол кекесін дауыспен:

– Дәрігерге көрінгеніңіз жөн болар, – деді.

Бірнеше күннен кейін бір газеттен өз суретімді көріп қалдым. Суреттің үстінде «Ақылынан адасқан психолог» деп үлкен әріптермен жазылыпты. Мақаланы түгелімен оқымадым. Ең маңыздысы, мен ол қызды көрдім. Онсыз өмір сүре алмадым. Сақалым өсіп, өзіме де қарамай кеттім. Басқалардың күдіктеріне назар аудармастан, сүйгенімді іздеп, кезбеген жерім қалмады.

Бір күні адамдар үйіме баса көктеп кіріп келді де, мені ұстап алып, жындыханаға жатқызды. Менің жағдайымды өте ауыр деп ойлаған болу керек шамасы, жалғыз өзімді бір бөлмеге қамап қойды. Бөлменің сыртында 25 деп жазылған. Менің осында жатқаным бір ай болып қалды. Бірақ осы жерден құтылған соң, сол қызды қайта іздеуге шығамын. Өзімнің ақылымнан адаспағанымды дәлелдеу үшін ол қызды таппай қоймаспын.

Осыдан кейін жұрт ойлайтындай мен шынымен мәжнүнмін бе?

- Ей, Абдусәләм. Тағы да бір шыны кофе алып келші.

صلاح معاطی

توقفت الساعة

توقفت الساعة .. توقفت تماما .. خرسدت دقائقها .. لم تعد عقاربها تدور .. قبع العقربان بلا حراك كجثتين هامدتين .. كانت قديما تعاود الدقات إذا هزها بقوة، أما الآن فأثرت الصمت حاول معها عدة مرات دون جدوى ولما يؤس أعادها إلى جيب الصد يري وهو يمصص شفثيه ..

أسند رأسه فوق عصاه القديمة ، ثم أرخى جفنيه .. لم يكن نائما بل كان يفكر في أشياء كثيرة دفعة واحدة راحت تتصارع داخل عقله .. تذكر أمورا لم ترد على خاطره منذ أن كان صبيا .. لا يعرف لم تذكرها الآن بالذات .. همس محركا شفثيه " يا لقسوة الأيام " .. تحسس جرحا حديثا في جبهته .. رفع يده سريعا . فقد ألمه . كان يعبر الطريق بالأمس .. فجأة .. أتت سيارة مسرعة كادت تدممه لولا أنه أسرع الخطى فتعثر واصطدم رأسه بالرصيف ، وسمع من الخلف ضحكات هستيرية وصوتا يقول " أفق أيها الأبله " ..

أصبح يرى الدنيا الآن بشكل آخر مختلف . أشبه ما تكون بكوميديا مأساوية . مازال يذكر صرخاتها الأخيرة . زوجته .. مسكينة يا هنية .. ما كان ينبغي أن تكون هذه نهايتك .. تعبت كثيرا ولم تر في حياتها يوما واحدا سعيدا .. كان دائما يواسيها مهونا عليها ضيق الحياة :

- شدي حيلك يا هنية .. بكرة ربنا يفرجها .. مع أول علاوة سوف أشتري لك القراط الذهبي يقصد ذلك القراط الذي كادت أن تجن عليه أمام فاترينة الجوهرى عندما كانا يشتريان لوازم الزواج .. ومررت سنوات خدمته دون أن تفلح العلاوة المقترية في شراء القراط الموعد فالآتي ذاهب كما يقولون .. وبعد خروجه على المعاش عدل قوله :
- غدا عندما يصرفون لي مكافأة نهاية الخدمة سوف أشتري لك القراط الذهبي الذي تريدينه

صبرت المسكينة كثيرا وأخيرا أنهت حياتها بيدها. ألفت بنفسها من النافذة وراحت صرختها تشق ظلام الفقر والحرمان الذي يعيشان فيه منذ تزوجا. انكب ليلاتها على جثتها المضرجة في الدماء وهمس معاتبا إياها والدموع تنهمر من عينيه :

- أ هكذا يا هنية .. ألم تستطعي الصبر قليلا حتى أشتري لك القوط الذهبي ..

هفت على رأسه أشياء غريبة لم يجد لها تفسيرا .. تساءل .. لماذا خلقنا فقراء ؟

خيل إليه أنه يرى والده أمامه .. لا لم يخيل إليه .. إنه هو بالفعل كان يحدثه:

- ولد يا عبد العال .. ألم أقل لك اصبر وربنا يعدله . ولكنك دائم الشكوى ، لم ترض عن حياتك أبدا .. تستعذب الألم والعذاب ..

- ل .. لكن يا والدي

- لا تتكلم يا ولد .. إذا تكلم الكبار فليزلم الصغار الصمت . فاهم يا ولد .. تأدب يا عبد العال

- مالك تنهر الولد بهذه القسوة .. لا تغضب يا بني .. تعال ..

- أمي .. يا إلهي .. هل جئت أنت أيضا ؟ .. تعذبت كثيرا يا أماه . كنت في أشد الاحتياج إليك .. ظلمتني الحياة .. لم أر فيها يوما باسماء .. انتحرت هنية .. لم تتحمل المسكينة الفقر والمرض الذي قضينا فيه عمرنا كله ..

- هون عليك يا بني ..

- أماه .. خذيني إليك .. ضميني إلى صدرك ..

- لا أستطيع يا عبد العال ..

- حاولي يا أماه .. أخرجيني من هذا المكان ..

- لا أستطيع ..

- أماه .. أماه ..

يبدو أنني متعب للغاية .. أتوهم أشياء غريبة .. ما الذي جعلني أتذكر أبوي الآن .. لقد رحلا منذ أكثر من عشرين عاما .

راحت تطالعه وجوه يعرفها جيدا .. صاحب العمل الذي كان يعمل عنده وتذكر يوم صفعه أمام الزملاء .. جاره الذي كثيرا ما تحرش به بالسباب تارة والبصق تارة .. صاحب البيت الذي لم يصبر على الأجرة فراح يلقي حاجياته في عرض الطريق ..

ألقي بناظريه من خلال نافذة العربة التي تتطلق به مسرعة دون أن يدري متى وكيف صعد هذه العربة ، وإلى أين تتطلق ؟ .. الناس خارج العربة بدوا وكأنهم يرقصون رقصات هيبستيرية ويصرخون من الحناجر .. لكنه لم يسمع شيئا السماء امتلأت بطيور غريبة حجبت ضوء الشمس .. الطيور تصدر صرخات مزعجة .. سمعها هذه المرة .. سمع شيئا آخر يدق .. هل قلبه هو الذي يدق ، أم الساعة قد عاودتها الدقات ..

دس يده في جيب الصديري .. أخرج الساعة .. يا إلهي .. الساعة عقاربها تدور بشدة .. لم ير عقارب الساعة من شدة الدوران .. عادت تبطئ من جديد .. أصبحت أكثر بطنا .. الدقات تخفت شيئا فشيئا .. تتلاشى ..

توقفت الساعة .. توقفت تماما .. خرست دقائقها .. قبع العقربان بلا حراك كجتتين
 هامدتين .. سائق العربة يطلق لها العنان .. خارج العربة علقت لافتة كتب عليها بالبنط
 العريض : " عربة تكـــريم إنسان "

Үндемеу, ләм демеу	صَمَّتْ
Үндемей қалу	خَرَسَ (a) خَرَسَ
Сағат тілі	عَقْرَبُ السَّاعَاتِ
Өшкен, өшіп қалған, қимылсыз	هَامِدٌ
Үміт үзу	يَيْسَ من (a) يَأْسُ
Сүйену, сүйелу, тірелу	أَسْنَدَ
Түсіру, босатып жіберу	أَرْحَى
Бірден, сол сәтте	دَفْعَةً وَاحِدَةً
Сүріну	تَعَزَّرَ
Жаға, жағалау, жаяужол	رَصِيفٌ (أَرْصِيفَةٌ، رُصْفٌ)
Жұбату, алдандыру	وَأَسَى
Бекем бол	شَدِيدٍ حِيلِكَ
Құтқару, арылту, жеңілдету	فَرَّجَ
Үстеме, қосымша	عِلَاوَةٌ (عِلَاوَى، عِلَاوَاتٌ)
Сырға	فُرْطٌ (أَفْرَاطٌ، فُرُوطٌ)
Табысқа жету, олжалы болу	فَلَحَ (a) فَلَحَ
Зейнет, зейнетақы	مَعَاشٌ (أَتٌ)
Секіру, қарғу	أَلْفَى بِنَفْسِهِ مِنْ
Қанға боялған	مُضْرَجٌ بِدَمِهِ
Кінәлау, сөгу, ұрсу, жазғыру	عَاتَبَ
Шағым айту	شَكَأَ مِنْ (y) شَكْوَى شَكْوٍ
Рақаттану, ләззат алу, дәмін тату	إِسْتَعْنَبَ
Әдепті, сыпайы, көргенді болу	تَأَدَّبَ
Айғайлай, жеку	نَهَرَ (a) نَهَرَ
Қаталдық, қайырымсыздық, катыгездік, зұлымдық	قَسْوَةٌ , قَسْوَةٌ
Өзін-өзі өлтіру	إِنْتَحَرَ
Құшақтау	ضَمَّ (a/y) ضَمَّ
Шапалақ ұру, жақтан тарту	صَفَعُ (a) صَفَعُ
Көрші	جَارٌ (أَجْوَارٌ، حَيْرَانٌ)
Бас салу, қақтығысу, соқтығысу, жабылу	تَحَرَّشَ بـ

Кейде
Тығып қою, сұғу, салу
Маңдайша жазу, плакат

ثَارَةٌ تَارَةٌ
دَسَّ (a/y) دَسَّ
لَا فِتْنَةَ (لَوَافِتٌ، لَافِتَاتٌ)

САЛАХ МААТА

САҒАТ ТОҚТАП ҚАЛДЫ

Сағат тоқтады... Мүлдем тоқтады... Еш тықыл естілмейді... Сағат тілдері де сіресіп қалған өлік құсап бір орнында тұр. Сағаттың екі тілі өлік сияқты еш қимылдамайды... Бұрындары оны қатты сілкісе, қайта жүріп кететін. Ал қазір ол үнсіздікті қалайтындай. Дегенмен, бірнеше рет жөндеп көріп еді, еш нәтиже шықпады. Көңілі түсіп, ернін бір жалап алды да, төс қалтасына қайта салды...

Ескі аса таяғына басын сүйеп, көздерін жұмды... Ол ұйықтап жатқан жоқ еді. Бір сәтте басына небір ойлар келіп, санасы сансаққа жүгірді. Бала кезінен бері ойынан кетпей жүрген жағдайларды еске алды. Дәл қазір оны неге есіне алғанын өзі де білмеді. «Неткен қиын күндер» деді ернін жыбыр еткізіп. Маңдайының ауырып жатқанын сезіп, қолын жылдам көтеріп қалып еді, ауыртып алды.

Кеше жолдан өтіп бара жатқан еді. Кенет қатты жылдамдықпен келе жатқан бір машина алдынан шыға келді. Егер тез жүріп кетпегенде, оны машина қағып кетуші еді. Ол сүрініп кетіп, жолға баспен құлады. Арт жағынан ішек-сілесі қатып күлген біреудің «ей, ақымақ неме» деген дауысын естіді.

Енді өмірге мүлдем басқа көзбен қарай бастады. Айғайлап шырылдаған әйелінің даусы құлағынан кетпей қойды. Бейшара, Хуная... Оның тағдыры бұлай болмау керек еді. Көп бейнет көріп, бақыттың дәмін де татып үлгермеді. Өмірдің жоқшылығы мен қиыншылығын көп көрген әйелін жұбатпақ болып:

– Хуная, табандылық таныта біл.. Алла бір жеңілдігін берер. Бірінші түскен ақшама саған алтын сырға алып беремін, – дейтін әрдайым.

Үйленуге қажетті заттарды алып жүргенде зергерлік дүкеннің сөресінен көріп, қатты ұнатып қалған сырғасын меңзеп тұр. Уәде еткен сырғасын сатып алуға ақша таппай, бірнеше жыл да өтеді. Жұмыстан кететін уақыты да жетеді. Зейнетке шыққаннан кейін:

– Ертең соңғы ақшамды алған соң, қалаған алтын сырғанды сатып алып берем, – деді.

Бейшара әйел асқан шыдамдылық танытқанымен, соңында өз-өзіне қол жұмсап, терезеден секіріп кетеді. Оның жан айғайы үйленген кезден бастап көріп келе жатқан жоқшылық пен кедейшіліктің тауқыметінен айырғандай болды. Сол түні оның денесі қызыл қанға боялды. Жанарынан жас тамшылап, әйелін жазғырып:

– Хуная, шынымен солай болғаны ма? Саған алтын сырға алып берем дегенге дейін сәл ғана шыдай алмадың ба? – дей берді аузы-басы жыбырлап.

Басына небір түсініксіз ойлар келді. Неліктен біз кедей болып жаралдық деген сұрақ туды.

Көз алдына әкесі елестегендей болды. Жоқ, бұл елес емес етін. Шынында әкесі сөйлей бастады:

– Балам, Абдулғал, мен саған сабыр етсең, Алла әділдігін береді демеп пе едім? Бірақ сен тағдырыңа шүкіршілік етпей, әрдайым шағымданатынсың. Азап пен қиындыққа төзе білу керек.

– Әке, бірақ..

– Балам, тұра тұр.. Үлкендер сөйлеп жатқанда кіші үндемеу керек. Түсіндің бе, балам? Абдулғал, әдеп сақтап үйрен.

– Балаңа осындай қаталдық көрсететіндей, не болды? Ашуланба, балам... Бері келші...

– Анашым... Ей, Аллам... Сен де келдің бе? Анашым, қатты қиналдым. Сен маған қатты қажет болдың. Өмірім қара түнекке айналды. Бір қуаныш көрмедім. Хуная да өз-өзіне қол жұмсады. Өмір бойы жоқшылық пен қиыншылықтың азабын көрген бейшара әйелдің шыдамы да таусылды.

- Балам, Алла жеңілдігін берсін...
- Анашым, мені өзіңмен бірге алып кетші. Баланды өз құшағыңа алшы.
- Абдулғал, алып кете алмаймын.
- Анашым, тырысып көрші... Мені мына жерден құтқаршы...
- Жоқ, қолымнан келмейді...
- Апатайым... Анашым...

Қатты шаршаған сияқтымын... Оларды қандай тылсым күш алып келді... Осыдан жиырма жылдай бұрын қайтыс болып кеткен әкем неліктен дәл қазір есіме түсті?

Таныс жүздер көріне бастады. Бұрынғы бастығы екен. Оның басқа әріптестерінің алдында жағынан тартып жібергені есіне түсті... Көп жағдайда әр түрлі себептермен ұрыс іздейтін көршісі де жүр... Ақшасын сұрап қоймайтын үйдің егесі... Ол өз қажеттіліктерін жолдың жиегінен көре бастады...

Қатты жылдамдықпен ұшып келе жатқан машинаның терезесінен сыртқа көз тастады. Машинаға қашан және қалай отырғаны есінде жоқ, қайда бара жатқанын да білмейді... Көліктен түсіп жатқан адамдар билеп, жоқтау айтып жатқандай көрінді. Бірақ ешнәрсе естілмейді. Аспанда қаптап ұшып жүрген ғажайып құстар күннің көзін жауып қалды... Бұл құстардың даусы денені түршіктіретіндей. Осы жолы бәрі анық естілді... Тықылдап жатқан бірнәрсе естіле ме өзі? Соғып тұрған жүрегі ме әлде сағаты қайта жүріп кетті ме? Төс қалтасына қолын салып, сағатын шығарды... О, Алла... Сағаттың тілі тез жүре бастады... Мұндай сағатты бұрын-соңды көрмепті. Сағат тілі қайтадан баяулай берді... Тым баяулап кетті де, тоқтап қалды...

Сағат тоқтады... Толығымен тоқтады... Еш тықыл естілмейді... Сағат тілдері де сіресіп қалаған өлік құсап бір орында тұр. Көлік жүргізушісі терең ойға батқан... Ал көліктің сыртында үлкен әріптермен «Жаназа көлігі»³ деп жазылған.

³ «Жаназа көлігі» (سيارة تكريم الانسان) – араб тілінен тікелей аударғанда *адамға құрмет көрсету көлігі* деген мағынаны білдіреді. Қоғамның барлық мүшелеріне және барша мұсылман қауымға қызмет көрсететін жоба болып табылады.

صلاح معاطى عندما تخطى المقصلة

ترى ما هي العدالة ؟

أليست العدالة هي ذلك المعنى المألوف لدينا من إعطاء كل ذي حق حقه ؟
وما هو الحق ؟

ستقولون طبعاً إن الحق هو نصيب الإنسان في الحياة .
وما الحياة ؟

الحياة هي ذلك السجن الأبدي الذي يحشر فيه البشر حشراً ليلاقوا فيه صنوف العذاب والهوان فلا يخرجهم من سجنهم إلا الموت فيشعرون بالحرية وتكون هذه هي العدالة ..
يقطع تفكيره صوت أجش ينادي :

- عمر السيد رضوان .. عمر السيد رضوان .
أغمض عينيه وعاد يفكر من جديد ..

" مسكين هذا الرجل . عمر السيد رضوان . مازالوا يبحثون عنه ، وما زال هو يبحث عن العدالة .. ذلك الشيء المعنوي الكامن في نفوس البشر ومن أجله صاروا يتخيلون حياة لا وجود لها . يوتوبيا جديدة أساسها تحقيق العدل والمساواة بين الناس . لكنهم يجدون أنفسهم أمام الحقيقة وجهاً لوجه ، عندئذ سيفرون منها مرة أخرى لكي يبحثوا عن العدالة في مكان وزمان آخرين . "

عاد الصوت الأجش يصيح :

- عمر السيد رضوان .

ضحك في نفسه ساخراً ..

" يا لكم من مجانين . أبهذه البساطة تبحثون عن الحقيقة ؟ أظنون أن عمر هذا سيخرج لكم من تحت الأرض ليقول هاأنا ذا عمر السيد رضوان الذي تبحثون عنه . "
فجأة تشعر بيد غليظة تزجره في كتفه ونفس الصوت الأجش :

- لماذا لا ترد أيها الأبله ؟ سوف أجعل صوتك يخرج من جنبيك .

" لماذا مصررون أن يدعونني عمر السيد رضوان ، وما الذي أتى بي في هذا المكان .. "
راح ينظر من خلال القضبان الحديدية غي ما لا نهاية ، وصاح صوت من داخل القاعة :

- أ ما زلت تؤثر الصمت يا عمر . على رسلك ، ليكن في معلومك الصمت لن يفيدك .
من الأفضل لك أن تتكلم .

دفن وجهه بين كفيه وعاد يحدث نفسه ..

" بالطبع لن يتكلم ، فمن ذا الذي ينسب لنفسه جريمة لم يقتر بها . "

وقف رجل آخر راح يتكلم بصوت جهوري ويدها تلوحان يميناً ويساراً مع كلماته :

Негізінен араб елдерінде мұндай көліктер кедейлер мен жарлы-жақыбайлардың өлігін тасымалдау үшін қолданылады.

- سيدي الرئيس . حضرات المستشارين . إن هذا المتهم المائل أمامكم آفة يجب القضاء عليها . فلا تغركم مظاهر اللامبالاة التي على وجهه ، لقد توافرت لديه النية وعقد العزم على أن يقتل فقتل ، ومن تكون تلك التي قتلها ؟ إنها زوجته . زوجته التي عاشت معه أعواما طويلا مخلصه وفية تحملت خلالها الكثير . حتى عاد من سفره ليلة الحادث . كان قد أعد كل شيء . المسدس محشو بالطلقات ارتدى أفخم الثياب ، وأمام البيت أوقف سيارته المرسيديس البيضاء الفارهة التي أتى بها من روما - بالرغم أنه ذهب في رحلة علاج ، فمن أين أتى بالسيارة - ما أن راه عثمان البواب حتى هب واقفا محبيا إياه لكنه كان متعجلا ومضطربا كما جاء في شهادة عثمان . أسرع الخطى يلبثهم الدرجات ، واصطدم أثناء صعوده بسيدة فرنسية تقطن نفس العمارة ووقعت على الأرض . ضغطت الجرس ، فتحت زوجته ، اندفعت نحوه في شوق غير مصدقة . لكنه كان قد سدّد طلقاته في صدرها ..

" مسكينة سهير . ما كان ينبغي أن تكون هذه نهايتها . لعنة الله على القاتل . ترى من القاتل إن وراء الجاني متهم آخر لا نراه هو الذي يزج بنا في ظلمات السجون ليبقى هو سعيدا يبحث عن ضحية أخرى . هذا هو القاتل الحقيقي "

عاد ممثل النيابة يواصل قرار الاتهام :

- والسؤال الذي يفرض نفسه علينا الآن . ما هو الدافع وراء ارتكاب هذه الجريمة الشنعاء . إن المتهم لم ينطق بكلمة واحدة منذ القبض عليه ، أثر الصمت طانا بذلك أنه سيفلت من العقاب ليضع أمامنا عشرات من علامات الاستفهام . هل كانت زوجته خائنة ؟

" لا . إلا سهير .. كم كانت مخلصه وفية ، لا يخرج منها العيب .. "

- ربما يكون الدافع لارتكاب الجريمة امرأة أخرى تسللت إلى حياته جعلته يبغض زوجته .

" من يعرف سهير لا يعرف امرأة أخرى "

كان الدفاع قد بدأ يلقي كلمته محاولا إيجاد التبريرات المناسبة لارتكاب هذه الجريمة ، مستخدما جميع الأدلة المادية والنفسية والمعنوية لكي يتمكن من تخفيف العقوبة عن موكله . امتلأت القاعة عن آخرها وكلهم شغف لسماع النطق بالحكم في قضية عمر السيد رضوان التي شغلت الرأي العام . وراح الأستاذ عبد النبي عيسى المحامي يحدث المتهم بعصبية :

- بصمتك هذا تضع حبل المشنقة حول عنقك . تكلم يا عمر . الأدلة كلها ضدك . ساعدني أرجوك . لا تؤثر الصمت . قل الحقيقة ..

" الحقيقة .. ما هي الحقيقة ؟ أليست هي الشيء الصادر عن أفعالنا ويصدقه العقل . لكن الحقيقة التي يعرفها لن يصدقها عقل ، فليست كل حقيقة قابلة للتصديق "

راح يتساءل فيما بينه وبين نفسه ..

" من أنا ؟ . الذاكرة تأخذني بعيدا ، لا أتذكر شيئا على الإطلاق ، بل إنني أتذكر كل شيء دفعة واحدة . أشعر بإعياء ، جفاف في حلقي ، آلام شديدة في جسدي ، الأرض تميذ بي "

أغض عينيه للحظات ، ثم راح يفتحهما ببطيء . راح ينقل عينيه بين الحضور ..
" كل هؤلاء جاءوا اليوم لمشاهدة محاكمة إنسان ، نوع من التشفي البشري أو الفضول
الإنساني . كل منهم يتمنى أن يرى جسدي وهو يتدلى أمامه في الهواء ، ناسيا أنه من الممكن
أن يكون مكاني . "

تركزت عيناه فجأة على شخص بعينه ، شخص يجلس في القاعة بين الحضور ، انتفض
في مكانه ، توجه نحو القضبان ، بدأ صوته يرتفع في هياج وهو يشير نحو الرجل :
- امسكوا هذا الرجل ، إنه القاتل . القاتل الحقيقي . امسكوه .

للحظات سادت حالة من الهرج داخل القاعة وتوزع الناس فريقين ، فريق راح ينظر
إلى حيث يشير باحثا عن الرجل المقصود ، وفريق كان ينظر له في برود يراقب تطور
انفعالاته خلال الجلسة :

- صدقوني . امسكوه . لا تدعوه يهرب . إنه عمر السيد رضوان الذي تبحثون عنه .
ليس هذا ، بل الذي يجلس وراءه في الصف الثالث . إنه يهرب منكم ، ينتقل من رجل
إلى آخر دون أن تشعروا به . هل ترونه ؟ .. هاهو يقف في آخر القاعة يضحك
بصوت عال . ذلك الرجل الأصلع الطويل ، يعقد يديه خلف ظهره في تحد سافر وهو
يتشدد بقطعة لسان . امسكوه . اقتلوه . لا تنظروا لي هكذا .

انطلق صوت الأستاذ عبد النبي عيسى المحامي :

- أرجو تأجيل النطق بالحكم حتى يتم توقيع الكشف الطبي على موكلي .
- تم توقيع الكشف الطبي عليه من قبل إيماء إلى طلبكم ، وجاء في تقرير الطبيب
المختص أنه لا يعاني من أي خلل في قواه العقلية .
- ألا ترون كيف يهذي ؟
صاح من وراء القضبان :
- لا تصدقوه . أنا لا أهذي . سوف أتكلم .

سكت قليلا كي يتطلع ريقه وسرت هممة بين الحضور حتى بدأ يتكلم :

- التقيت به للمرة الأولى منذ عامين . ظهر فجأة في حياتي . كانت سيارته تقف
بجوار سيارتي في انتظار أن تفتح إشارة المرور . تبادلنا النظرات للحظات . كان يبتسم
تلك الابتسامة الصفراء الباهتة ، ولا أدري لماذا اقتشعر بدني ، وما أن فتحت الإشارة
حتى كنت أنطلق بسيارتي مبتعدا .

لم يمض سوى يومين ، وحينما كنت أقوم بسحب مبلغ من حسابي بالبنك ، فوجئت بيد
باردة توضع على كتفي ، التفت مسرعا فوجدته أمامي ، وعلى شفثيه تلك الابتسامة الغامضة
الكئيبة ، لم أستطع مواجهته أسرعت الخطى من أمامه وقلبي يدق بشدة . لا أعرف ما الذي
جعلني أتجنبه وأخافه . وراحت صورته تسبتر على كل حواسي .

وبينما كنت أستقل المصعد ذات مساء قاصدا الغرفة رقم " 705 " بفندق أطلس لمقابلة
صديقي الأستاذ شكري عطية المحامي لأستشيريه في مسألة قانونية . توقف المصعد عند
الطابق الرابع ودخل شخص بمفرده ، ثم انطلق بنا المصعد إلى أعلى ، ما أن استدار الرجل
حتى صدرت عني آهة فزع ، راح يضحك ضحكة مخيفة ثم عقب :

- أستاذ عمر السيد رضوان . محاسب بالشركة الدولية للتجارة . متزوج ولم ينجب بعد .
حاولت الكلام فلم أستطع توقف الكلام في حلقي ، فراح يكمل وهو يمضغ قطعة اللبان مصدرا فرقة قميئة :
- أعتقد أنك تود أن تعرف من أنا . ومتى التقينا ؟
كان صوته عميقا نفذ داخلي وراح يهز كياني هذا ، وعاد يكرر :
- هيا يا صديقي . انبش في ذاكرتك . وتذكر متى التقينا ؟
شعرت برجفة تشمل جسدي كله ورحت أنتفض بشدة . رجل طويل بطريقة تثير الانتباه ، أهم ما يميزه وجه طويل وعينان مستديرتان وابتسامة صفراء باهتة ورأس أصلع مدبب من أعلى . رحلت أسأله بحروف متشنجة :
- من أنت . وماذا تريد مني ؟
ضحك ضحكة عالية ارتجف لها جسدي :
- تقصد اسمي . الاسم ليس له أهمية على الإطلاق . دعني بأبي اسم يروك أحمد ، عصام ، صلاح ، عمر ، عمر السيد رضوان . وطبعا أريد منك أشياء كثيرة ، وإلا لما حاولت الاتصال بك . أنا يا عمر أريدك لي .
رحت أفتح عيني على مصراعيها دون أن أنطق بكلمة وتركته يعقب :
- أقصد أنك سوف تكون خاضعا لإرادتي تفعل ما أمرك به وفي مقابل ذلك سأجعلك تحيي حياة أخرى غير التي تعيشها ، حياة كلها رغد وسعادة . ستحقق كل ما تحلم به . السيارة التي تتمنها والفيلا التي تحلم بها والمستوى الاجتماعي الذي تطمح إليه .
قاطعته صارخا :
- مستحيل . مستحيل أن أكون عبدا لتصرفاتك ورجباتك ولن أكون يوما تحت إرادة إنسان كان .
ضحك في تهكم :
- بل ستخضع وستفعل كل ما أمرك به عن طواعة . لن أخاطبك أنت . بل سأخاطب عقلك سيكون بين يدي كقطعة من العجين أحركها كيفما شئت . قل ما شئت . ساحر ، عالم مجنون ولكي أقرب لك الصورة سأخبرك متى التقينا . ارجع بذاكرتك أبعد مما تتصور . ليس إلى عشرة أعوام مضت أو عشرين أو حتى عمرك كله . أجل . لقد التقينا قبل ذلك بزمان طويل ، قبل أن يولد الإنسان . هل عرفت الآن متى التقينا ؟
ثم راح يضحك بقوة فشعرت أنني أتضاءل بجانبه . ضحكاته تصم أذني . لم أعد أسمع شيئا . لم أعد أرى شيئا . الدنيا تدور من حولي ، الأرض تميد بي . أشعر أنني أهوى في فراغ لا نهاية له ، واستيقظت من النوم .
ياله من كابوس فظيع . وجدت سهير زوجتي تقف عند رأسي . تتكلم ولا أسمعها . بدأ صوتها يتضح شيئا فشيئا :
- عمر . ما الذي جعلك تصرخ هكذا . يا الهي درجة حرارتك مرتفعة للغاية . جسدك يرتعش بشدة . سوف أطلب لك الطبيب .

لم تمض غير ساعة حتى أتى الطبيب وسمعتة يسأل زوجتي :
- أين هو ؟

- أمامك في الغرفة . لا أعرف ماذا جرى له يا دكتور . كان طبيعيا وفجأة ارتفعت درجة حرارته وبدأ يرتش ويهذي بكلمات غير مفهومة أثناء نومه . كنت أعطي وجهي تماما وبدأت أزيح الغطاء شيئا فشيئا فجأة وقعت عيناى عليه . وتجمدت عضلات وجهي . كان هو . لم أصدق . نفس الطول الفارع والوجه المستطيل والرأس الأصلع المدبب من أعلى والابتسامة الباهتة .. واستسلمت إليه .

في مساء ذلك اليوم شعرت داخلي برغبة جامحة في أن أقتله .. ذلك الطبيب الذي زارني اليوم . حاولت مرارا أن أتغلب على هذه الرغبة فلم أستطع .. وجدت نفسي أتوجه إلى عيادته رغما عني . تسللت خفية دون أن يراني أحد . اختبأت في مكان ما وعندما سحت لي الفرصة عاجلته بطعنة في ظهره وفررت هاربا ..

ومنذ ذلك الحين بدأت أتلقى الأوامر وكنت أقوم بتنفيذها مرغما . حتى صدرت لي الأوامر بقتل زوجتي . لم أستطع . سافرت إلى لندن وباريس وروما . عرضت نفسي على أخصائيين نفسيين . لكن ظلت بداخلي الرغبة في قتلها . اختلط شعوري بالشوق إليها بتلك الرغبة المجنونة في قتلها والإجهاد عليها .

كان اختبارا قاسيا على نفسي أن أقتل زوجتي التي أحبها . لكن صدقوني لم أقتلها . نعم المسدس كان في يدي وسبابتي فوق الزناد وتحرك الإصبع لتخرج الرصاصات وتستقر في قلبها . لم تكن إرادتي أنا ، إنما إرادة أخرى أصدرت الأوامر لي وقمت أنا بالتنفيذ .

خيم السكون على قاعة المحكمة . بينما اتخذ أعضاء المحكمة أماكنهم وهم يتداولون بصوت هامس . أما هو فقد جلس داخل القفص وقد تصبب العرق فوق وجهه .. أخيرا اعتدل القاضي في جلسته وأرهب الناس أسماعهم ليتسنى لهم سماع النطق بالحكم :

- حكمت المحكمة حضوريا على المتهم عمر السيد رضوان بالإعدام شنقا .
راح يحملق في وجه القاضي غير مصدق .. أمعقول هذا .. القاضي أيضا . نفس القامة الفارعة والوجه المستطيل والرأس الأصلع المدبب من أعلى والابتسامة الصفراء الباهتة .
راح الحضور يصفقون بشدة لعدالة المحكمة لدى سماعهم النطق بالحكم في قضية السفاح الخطير عمر السيد رضوان . حتى الحضور تحولوا جميعا إلى عمر السيد رضوان . كانوا يضحكون بصوت عال مزعج ارتعد له جسده ..

" يا لكم من منافقين . كلكم متشابهون . كلكم عمر السيد رضوان السفاح القاتل . ذلك الشيطان القابع داخلكم يخضعكم لإرادته كيفما شاء . مسكين عمر السيد رضوان . مازالوا يبحثون عنه وما زال هو يبحث عن العدالة . أجل العدالة . ذلك الشيء الغامض الذي يجعل كل الناس متساويين إلا في ضمائرهم . "

Гильотина
 Әділдік, әділеттік, туралық
 Несібе, тағдыр
 Жинау
 Кемсіту, қорлық
 Дөрекі, қырылдаған
 Жұму
 Қиялдау
 Табанды, қайсар, өз дегенінен
 қайтпайтын
 Тор
 Істеу, болу, жасау
 Сыңғырлаған, қатты дауыс
 Кеңесші
 Күдікті, сотталушы
 Енжарлық, немқұрайдылық,
 селқостық, селсоқтық
 Алдану
 Болу
 иет, пиғыл, мақсат, ой
 Револьвер, тапанша,
 Оқтаулы, оқталған
 Ату, атыс
 Тез, шапшаң, әдемі
 Қарауыл, сақшы
 Асығу
 Абыржыған, ашу кернеген
 Өмір сүру, тұру
 Құмарлық, құштарлық, мұң,
 сағыныш, зарығу, жабырқау
 Қылмыскер, айыпты, кінәлі,
 жазықты,
 Біреуді түрмеге отырғызу
 Құрбан
 Прокуратура

مَقْصَلَةٌ (مَقَاصِلُ)
 عَدَالَةٌ
 نَصِيبٌ (نَصْبٌ، أَنْصِيَةٌ، أَنْصِيَاءُ)
 حَشَرَ (и,у) حَشْرٌ
 هَوَانٌ
 أَجَشٌ (جَشَاءٌ، جُشٌّ)
 غَمَضَ
 تَحَيَّلَ
 مُصِرٌّ
 قَضِيبٌ (قَضْبَانٌ، قَضْبٌ)
 إِقْتَرَفَ
 جَهْوَرِيٌّ
 مُسْتَسَارٌ
 مُتَّمِّمٌ
 لَامِبَالَةٌ
 عَرَّ (a/y) عَرَّ، عُرُورٌ
 تَوَافَرَ
 عَزَمَ
 مُسَدِّسٌ (اتٌ)
 مَحْسُورٌ
 طَلَّقَهُ
 قَارَهُ (فُرُهُ)
 بَوَّأَبَ
 تَعَجَّلَ
 مُضْطَرِبٌ
 قَطَّنَ (y) قُطُونٌ
 شَوَّقَ (أَشْوَاقٌ)
 جَانَ (جُنَّاهٌ، جَانِيَةٌ)
 زَجَّ بِه فِي السِّجْنِ
 ضَحَّيَّةٌ (ضَحَايَا)
 نِيَابَةٌ

Айыптау, жазғыру, жазықтау, айып
 Түрткі болу, қозғау салу, себеп болу
 Күнә, қылмыс жасау
 Жиіркенішті, маскара, ұятты
 Артығырақ деп есептеу, артық көру,
 ұнату, жақтау
 Жаза, сазай
 Сатқын, опасыз
 Жасырын өту
 Қатты қызығу
 Қорғаушы, адвокат
 Дар, дар ағашы
 Табалаушылық,
 Әуестік, құмарлық, беймазалық,
 жабысқақтық, мазасыздық
 Тәртіпсіздік, абыржушылық, астан-
 кестен, әбігер болушылық, апалаң-
 топалаң, үргін-сүргін,
 Қасқа, таз; тақыр
 Шамданған
 Сандырақтау, естен тану
 Тәртіпсіздік
 Ақыл-ой
 Қалтырау, дірілдеу
 Жұмбақты, құпиялы, сырлы
 Мұңды, қайғылы
 Шеттеу, жоламау, жуымау
 Жоғары көтерілу
 Жеделсаты, лифт
 Сүю, жақсы көру, жарату, ұнату
 Болмыс, өмір, тіршілік
 Қазбалау, қазып табу
 Шайқалу, сілкіну, солқылдау,
 дірілдеу
 Қалау, ұмтылу

إِيْتَابٌ (اٲ)
 دَافِعٌ (دَوَافِعُ)
 إِرْتِكَابٌ
 أُسْنَعٌ، شُنْعَاءُ (شُنْعٌ)
 أَرَعَلَى

عِقَابٌ (اٲ)
 خَائِنٌ (خَوَاتَةٌ)
 تَسَلَّلَ

شَغَفَ (a) شَغَفٌ
 مُحَامٍ، مُحَامِيَةٌ
 مَسْنَقَةٌ (شَائِقٌ)
 تَسَفٌ
 فُضُولٌ

هَرَجٌ وَمَرَجٌ

أَصْلَعٌ صَلْعَاءٌ صَلْعٌ
 تَحَدَّى (تَحَدَّيَاتٌ)
 هَدَى (ي) هَدْيَانٌ
 خَلَلٌ (خِلَالٌ)

قَوَاهِ الْعَقْلِيَّةِ

إِفْسَعَرَ

غَامِضٌ

كُنَيْبٌ (كُنَيْبٌ)

تَجَنَّبَ

إِسْتَقَلَّ

مِصْعَدٌ (مِصَاعِدٌ)

وَدَّ (ي/ي) وَدَّ

كَيَانٌ

نَبَشٌ (ي) نَبَشٌ

رَجْفَةٌ

طَمَحَ إِلَى (a) طُمُوخٌ

Ерік, қалау, ырық, ықтияр, еркіндік,	رَغْبَةً (ات)
бостандық	
Өз еркімен	عَنْ طَوَائِعِهِ
Әлсіреу	تَضَائِلَ
Құлау	أَهْوَى
Бастырылу, сұмдық	كَابُوسٍ (كَوَابِيسُ)
Адам нанғысыз, адам шошырлық,	فَطِيعٌ
жан түршігерлік	
Күшті қалау	بِرَغْبَةِ جَامِحَةٍ
Жеңу, үстемдік ету	تَغْلَبَ عَلَى
Жасырыну, тығылу	إِحْتِبَاءً
Бұйрық алу	أَتْلَقَى الْأَمْرَ
Араласу, шатасу	إِحْتِلَاطٌ
Шүріппе	زِنَادٌ (زِنَادَاتٌ، أَرْزِذَةٌ)
Сұқ саусақ	سَبَابَةٌ (ات)
Өлім жазасы	الْحَكْمَ بِالْإِعْدَامِ
Таң қалу	حَمْلَقَ فِي بـ

САЛАХ МААТА

ГИЛЬОТИНА ҚАТЕЛЕСКЕН КЕЗДЕ

Әділеттіктің не екенін білесіз бе?

Әдеттегі біздің түсінігіміз бойынша, әділеттік дегеніміз біреудің қақысын жемеу емес пе?

Ал біреудің хақы деген не?

Әрине, біреудің хақы дегеніміз адам баласының өмірдегі несібе-сі дерсіздер.

Ал өмір дегеніміздің өзі не сонда?

Өмір дегеніміз – адам баласы азап пен қорлықтың неше түрін көретін мәңгілік қапас. Одан тек өлім арқылы құтылуға болады. Содан кейін ғана бостандықты сезіне аласың. Міне, осы әділеттілік...

Оның ойын дөрекі бір дауыс бөліп жіберді:

– Омар ас-Сейд Ридуан... Омар ас-Сейд Ридуан!

Көзін жұмып, қайта ойланып кетті.

«Бейшара Омар ас-Сейид Ридуан. Әлі күнге жұрт оны іздесе, ал ол әділдік іздеп жүр... Адам баласының жүрек түкпірінде тығылып жатқан осы ұғымның себебінен адамдар жоқ өмірді де қиялдай бастады. Бұл - адамдар арасында теңдік пен әділдік орнатуға негізделген жаңа утопия. Олар ақиқатпен бетпе-бет кездесе де, басқа әлем мен басқа заманнан әділдік іздеп, шындықтан қайта қашады».

– Омар ас-Сейд Ридуан, - деп айғайлаған қырылдаған дауыс естілді.

Ішінен мысқыл аралас күлкімен:

«Неткен ақымақ едіңдер! Ақиқатты осылайша іздеуге бола ма өзі? Сол адам «сендер іздеп жүрген Омар ас-Сейд Ридуан мен едім» деп жердің астынан шыға келеді деп ойлайсыңдар ма?».

Кенет біреудің жуан қолдарымен келіп иығымнан қыса ұстағанын сездім. Ол маған:

- Ей, ақымақ, нақұрыс неме, неге үндемейсің? – деді қырылдаған дауыспен.

«Неліктен мені Омар ас-Сейд Ридуан деп қоймай қойды және мен бұл жерге қалай тап бодым...».

Шексіз қиялға беріліп, темір тордың ар жағынан жан-жағына қарай бастады. Залдың ішінен шыққан бір дауыс:

– Омар, осылай үндемей тұра бересің бе? Үнсіздік саған еш пайда әкелмейтінін ескертейін. Ең дұрысы бір нәрсе десеңші.

Басын төмен салбыратып, ішінен:

«Әрине, ешқашан сөйлемеймін. Кім өзі жасамаған қылмысты мойнына алсын?»

Екінші біреу орнынан тұрып, сыңғырлаған дауыспен қолын ойлай да бұлай да сермеп:

– Құрметті төраға және кеңесші мырзалар, алдарыңызда тұрған мына күдіктіні қамауға алу керек. Оның немқұрайдық танытып тұрған жүзіне алданбаңыздар. Ол біреуді өлтірмек болды және өзінің арам пиғылын жүзеге асырып, өзінің әйелін өлтірді. Бұл әйел қаншама жылдар бойы онымен бірге адал өмір сүріп, көп

нәрсені бірге басынан кешті. Сапарынан кеш оралған сол бір түнге дейін барлығы солай болып келген... Тапаншасын оқтап, үстіне сәнді киімін киіп, барлық нәрсені алдын ала дайындап қойыпты. Римнен әкелген әдемі ақ мерседесімен келіп, үйінің алдына кілт тоқтады. Ол жаққа ем алу үшін барған еді, машинаны қайдан алды екен өзі? Оны көрген қақпа күзетшісі Осман онымен тіпті амандасқан көрінеді. Бірақ Османның айтуы бойынша, ол абыржулы әрі асығыс болатын. Баспалдақтан асыға көтеріліп келе жатып, сол ғимаратта тұратын француз әйелді қағып кетіп, ол әйел жерге құлап түсіпті. Ол есіктің қоңырауын басқан сәтте үйден әйелі шығып, адам сенгісіз құштарлықпен оған қарай ұмтыла бергені сол еді, көкірегінен тарс етіп, оқ атылады...

«Бейшара Саһир. Оның тағдыры бұлайша болмау керек еді. Оны өлтірген қанішер жауызды Алланың қарғысы атсын! Қылмыскердің кім екенін көрдің бе? Шынында, біз қылмыскердің артында басқа бір күдікті тұрғанын көре бермейміз, шынайы қылмыскер әрі қарай жаңа құрбан іздеп, өз бақытын табу үшін басқа біреуді қараңғы қапасақ тығамыз».

Прокурор қайтадан өз айыптауларын жалғастырып:

- Қазір барлығымыздың алдымызда бір ғана сұрақ тұр. Мұндай жантүршігерлік, жиіркенішті қылмысты жасауға не түрткі болды? Күдікті адам қамауға алынғаннан бері аузын ашып, бір сөз айтпады. Ол үнсіздікті абзал көріп отыр. Осы арқылы біздің алдымызға ондаған сұрақ белгісін қойып, жазасынан құтылып кетемін деп ойлайды. Әйелі көзіне шөп салушы ма еді?

«Жоқ. Тек Саһир емес. Ол соншалықты адал болатын... Оның еш кінәсі жоқ...».

- Мүмкін оның өмірінде кездейсоқ пайда болып, жарына деген өшпенділік туғызып, оны бұл қылмысқа итермелеген басқа бір әйел бар шығар?

«Саһирді сүйген адам ешқашан басқа әйелдерге қарамайды».

Қорғаушы өз клиентінің жазасын жеңілдету мақсатымен барлық заттай және куәгерлік дәлелдерді қолдана отырып, бұл қылмыстың орын алуына байланысты нақты айғақтарды келтіруге тырысып, сөзін бастады. Зал адамдарға лық толы болатын. Бар-

лығы жұртшылық арасында тарап кеткен Омар ас-Сейд Ридуанның ісіне байланысты сот шешімін қызыға тыңдап отыр. Қорғаушы Абдунаби Иса айыпталушыға ашумен қарап:

– Осылай үндемей тұра берсең, дарға асыласың. Омар, бір нәрсе десеңші. Барлық айғақтар саған қарсы. Маған көмектесуіңді өтінемін. Үндемей тұра бермей, шындықты айт, – деді.

«Шындық... Шындық деген не өзі? Шындық дегеніміз өз қолымызбен жасап, ақылымызбен сенетін нәрсе емес пе? Бірақ ол білетін шындық ақылға қонымсыз. Сондықтан да барлық шындыққа сене беруге болмайды».

Өзін-өзі сұраққа ала бастады...«Мен кіммін? Ешнәрсе есімде жоқ. Бірақ барлық нәрсе бірден еске түсті. Тамағым кеуіп, денем ауырсынып, басым айналып бара жатқанын сездім».

Бір сәтке көздерін жұмып, кейін жаймендеп қайта ашты да, жан-жағына қарай бастады...

«Бүгін бір адамның сотын көруге жиналған жұрттың барлығы да әуесқойлар немесе біреуді табалап, көре алмайтын қызғаншақ адамдар. Олардың барлығы менің дарға асылғанымды көргісі келеді. Менің орнымда өздері болса, не істер екен?»

Кенет залда жиналған жұрттың арасында отырған бір адамға көзі түсіп кетті де, орнынан атып тұрып, темір торға қарай жақындады да, әлгі адамды нұсқап:

– Анау адамды ұстандар! Ол кісі өлтіруші. Нағыз қылмыскер - сол. Ұстандар оны! – деп айғайлады.

Бір сәтке залдың іші у-шу, абыр-сабыр болып, жиналған жұрт екіге айырылды. Бір тобы нағыз қылмыскерді іздеп нұсқаған жаққа қарай берді, ал екінші топ күдіктіге сұп-суық көзбен қарап қалды.

– Рас айтамын. Ұстандар оны! Оның қашып кетуіне жол бермеңдер. Ол сендер іздеп жүрген Омар ас-Сейд Ридуан. Мен Омар емеспін, ол арттарыңда үшінші қатарда отыр. Ол сендерден қашып жүр, сендер сезіп қоймасын деп мүлдем басқа адамға айналып кетті. Оны көріп тұрсыңдар ма? Өне залдың шетінде қарқылдап күліп тұр. Сол ұзын бойлы, қасқа бас еркек шамдана екі қолын арқасына айқастыра ұстап, аузындағы сағызын шай-

наңдап тұр. Ұстандар! Өлтіріңдер оны! Маған бұлайша қарамаңдар!

Бір кезде қорғаушы Абдунаби Исаның даусы шығып:

– Күдіктіге медициналық тексеріс жүргізілгенше сот ісін кейінге қалдыруларыңызды сұраймын, – деді.

– Сіздің талабыңыздан бұрын оған медициналық тексеру жүргізілген болатын және арнайы медициналық шешім бойынша ешқандай ақыл-ой кемістігі байқалмаған.

– Қалай сандырақтап жатқанын көрмедіңдер ме?

Темір тордың ар жағынан:

– Оған сенбеңдер. Мен сандырақтап тұрған жоқпын, барлық шындықты айтып берейін, – деді.

Бір жұтынып алды да, сәл кідіріп сөзін бастаймын дегенше, жиналған қауым шу ете қалды.

– Алғаш рет онымен екі жыл бұрын кезіктім. Ол менің өмірімде кездейсоқ пайда болды. Жолдан өтіп бара жатып, бағдаршамның жасыл түсі жанғанын күтіп тұрған сәтте машинасымен менің жанымға кілт тоқтады. Бір мезетте оған көзім түсіп кетті. Ол мысқыл аралас күлкімен әлсін жымыып қойды. Неге екенін білмеймін, денем дір ете қалды да, бағдаршамның жасыл шамы жана салысымен, алды-артыма қарамай ұша жөнелдім.

Осыдан кейін екі күн өтпей жатып банктегі шотымнан ақша алып жатыр едім, біреудің мұздай қолы иығыма тигенін сездім. Жылдам артыма бұрыла қалсам, жанымда сол адам тұр екен. Жүзінен тұңғиығы терең мұнды күлкі байқалады. Оған қарай жақындай алмай, жүрегім дүрсілдеп, жылдам артқа шегіндім. Одан не үшін қорқып, қашқанымды да білмеймін. Оның бейнесі көз алдымнан кетпей, бүкіл сана-сезімімді жаулап алды.

Бір күні кешке заң мәселелеріне байланысты кеңес алмақ болып қорғаушы досым ұстаз Шукри Атыйамен кездесу үшін Атлас қонақүйінің 705 бөлмесіне жеделсатымен көтеріліп бара жатқанмын. Кенет жеделсатым төртінші қабаттан тоқтап, ішіне бір адам кірді де, әрі қарай жоғары көтеріле бердік. Сол адамды қайта көргенде, қорыққаным соншалық, тіпті айғайлап жібердім. Ол қорқынышты күлкісімен: Омар ас-Сейд Ридуан мырза халы-

қаралық сауда-саттық фирмасының бухгалтері, үйленген, шығу тегі белгісіз, – деді.

Бір нәрсе айтайын деп едім, айта алмадым, аузымнан сөз шықпады. Аузындағы сағызын шайнаңдап, шар етіп үрлеп, сөзін жалғастыра түсіп:

– Менің кім екенімді және қашан кездескенімізді білгің келетін шығар, – деді.

Даусы зор болатын, жан дүниемді дір еткізіп, болмысымды бір сілкіп жібергендей болды. Ол қайтадан:

– Кәні, достым, есіңе түсіріп көрші. Қашан кездескенімізді есіңе түсірші, – дей берді.

Бүкіл денем дірілдеп, қалшылдай бастадым. Сол ұзын бойлы еркекке зер салдым. Оның сопақ беті мен домалақ көздері, мысқыл аралас күлкісі мен қасқа басы ерекше көзге түсті.

– Сен кімсің? Саған не керек өзі? – деп сұрадым зорға дегенде қалтылдап.

Оның қатты күлкісінен денем дірілдеп кетті.

– Менің атымды айтасың ба? Оның ешқандай маңызы жоқ. Өзіңе ұнаған кез келген атпен атасаң болады. Ахмед, Исам, Салах, Омар немесе Омар ас-Сейд Ридуан. Әрине, сеннен көп нәрсе қалаймын. Әйтпесе сенімен байланыспайтын да едім. Омар, сенің маған қызмет еткенінді қалаймын.

Көзім шарамнан шығып, ләм-мим деп ауыз ашпадым.

– Яғни, сен маған тәуелді боласың, не бұйырсам, соны орындайсың. Егер сен осылай менің айтқанымды істесең, сенің өмірің толығымен өзгереді, бақытты да баянды өмір сүретін боласың. Барлық армандарың орындалады. Қалаған машинаға да, қиялыңдағы виллана да, өмір бойы ұмтылған әлеуметтік дәрежеге де жететін боласың.

Оның сөздерін бөліп, айғайлап жібердім:

– Жоқ. Мүмкін емес. Ешқашан біреудің қол астында болып, оның ыркымен жүре алмаймын. Біреуге бір минут та тәуелді болмаймын.

Ол мысқыл аралас күлкімен:

– Бірақ сен өз еркіңмен маған бағынып, менің бұйрықтарымды орындайтын боласың. Мен саған ешқашан аузымды ашпаймын. Тек өз қалауымша сенің ақылыңа үстемдік етіп, сені билеп отырамын. Не қалағаныңды айт. Сиқыр мен мәжнүндер әлемін қалайсың ба? Саған оны суреттемей тұрып, қашан кездескенімізді айтайын. Терең ойланып, алысқа көз жүгірт. Бүкіл ғұмыр бойы немесе он жыл, жиырма жыл бұрын емес, әрине, көптеген жылдар бұрын, адам баласы өмірге келмей тұрып кездестік. Енді қашан кездескенімізді білдің бе? – деп қарқылдап күле бастады. Өзімнің әлсіреп бара жатқанымды сездім. Оның күлкісі құлағымды жарып жібере жаздады. Ешнәрсе ести алмай қалдым. Көзім қарауытып кетті. Басым айналып, диірменнің тасындай дөңгелеген мына дүние шыр айналғандай болды. Шегі жоқ бос кеңістікке құлап кетіп, ұйқымнан қайта оянғандай сезіндім.

Неткен қорқынышты түс еді. Есімді жисам бас жағымда әйелім тұр екен. Оның не айтып жатқанын ести алмадым. Кейін біртіндеп сөздері анық бола бастады:

- Омар. Неғып қатты айғайладың? О, Алла, сенің қызуың көтеріліп кетіпті. Дірілдеп жатсың ғой. Мен дәрігер шақырайын.

Бір сағат болмай жатып дәрігер де жетті. Оның әйелімнен:

- Наукас қайда? – деп сұрап жатқанын естідім.

- Алдыңыздағы бөлмеде. Дәрігер, оған не болғанын білмеймін. Сап-сау болатын, бірақ кенет қызуы көтеріліп, қалшылдап, дірілдеп кетті. Ұйықтап жатып әлденелерді айтып, сандырақтай бастады. Бетімді тас қылып жауып алып, ақырын аша бастап едім, кенет оған көзім түсіп кетті де, бет-аузым тыржиып кетті. Дәл өзі. Өз көзіме өзім сене алмадым. Бойы ұзын, беті сопақ, жүзінде жымыған күлкісі бар дәл сол қасқа бас адам. Мен оған тәуелді болып қалдым.

Сол күні кешке қарай үйге келген осы дәрігерді өлтіріп тастағым келді. Мұндай арам ойымнан айырылуға қанша тырысқаныммен еш пайда болмады... Еріксіз сол дәрігерге қарай беттедім. Оған жасырын кірдім. Мені тірі жан көрмеді. Бір жерде тығылып тұрдым да, қолайлы сәтті пайдаланып, арт жағынан пышақ салдым да, қаша жөнелдім...

Осы сәттен бастап, оның бұйрықтарын орындауға мәжбүр болдым. Тіпті өз әйелімді өлтіруді де бұйырды. Париж, Лондон, Римге де барып келдім. Көптеген психологтарға барып, тексерілдім. Бірақ әйелімді өлтіру туралы арам ойдан еш айырыла алмадым. Әйеліме деген құштарлық сезімі оны өлтіру туралы сандырақ оймен шатасып кетті.

Жақсы көретін әйелімді өлтіру мен үшін ауыр сынақ болды. Бірақ өтінем, маған сеніндерші, мен оны өлтірмедім. Иә, менің қолымда қару болғаны да, шүріппені басқаным да, оқтың оның жүрегіне барып қадалғаны да рас. Бірақ мен оны өз еркіммен өлтірмедім. Маған басқа біреу бұйрық берді, мен жай ғана сол бұрықты орындадым.

Сот залында тыныштық орнады. Осы уақытта сот мүшелері орындарына барып, өзара күбірлесе бастады. Ал күдікті болса, маңдайынан тері бұрқ еткен күйі тордың ішінде отыр. Әйтеуір бір кезде сот басын көтеріп, жиналған жұрт соттың сөзін есту үшін ұйып тыңдап қалды:

- Сот айыпталушы Омар ас-Сейд Ридуанды өлім жазасына кесу туралы шешім қабылдады.

Қылмыскер соттың жүзіне тесіле қарап, өз көзіне өзі сенбей қалды... Бұған қалай сенуге болады... Жаңағы сот та ұзын бойлы, сопақ бетті мысқыл аралас күлкісі бар қасқа бас адам екен.

Жиналған жұрт қауіпті қылмыскер Омар ас-Сейд Ридуанды қамау туралы әділ шешім қабылдағаны үшін сотқа қошемет көрсетіп жатты. Жиналғандар Омар ас-Сейд Ридуанға қарай бұрылып, қарқылдап күле бастады. Оның денесі қорқыныштан дір ете қалды...

«Неткен екіжүзді едіңдер! Барлықтарың бірсіндер. Барлықтарың қауіпті қылмыскер ас-Сейд Ридуансыңдар. Сол бір ұсқынсыз шайтан іштеріңе кіріп, сендерді билеп алған. Бейшара ас-Сейд Ридуан. Жұрт оны іздесе, ол әділдік іздеу үстінде. Осы бір жұмбақ нәрсе барлық адамдарды бірдей қылады».

Ол басын төмен түсіре беріп еді, сопақ беті мен қасқа басы ғана көрініп тұрды.

صلاح معاطي السجين زد

وعندما عدت بعد الظهر إلى منزلي أخذت أفكر من جديد ، لكن هذه المرة كنت أحس بوخز في ضميري .. مرت الساعة وأنا مازلت ممسكا بقلمتي والتقريب أمامي على المكتب تتصارع داخلي أفكار عديدة ..

ترى ماذا أسمى ما سأفعله ؟ . ضميري وأخلاقي ومبادئ وشرف المهنة والقسم الذي أقسمته يابى علي أن أفعل .. لكن شيئا آخر يدفعني إلى ذلك ..

إجراء تجربة فريدة من نوعها لم يجرؤ على القيام بها إنسان لإنقاذ البشرية من خطر محقق يكاد يفتك بها . التجربة محتملة الفشل والنجاح ، ولن نخسر شيئا . سيموت صابر إن عاجلا أو آجلا . لقد أخبرني مأمور السجن أن تنفيذ حكم الإعدام سيقع في الثامنة من صباح بعد غد . وذلك بعد إجراء الفحوصات اللازمة على السجين والتوقيع على التقرير الطبي . يالها من فرصة سانحة . لكن لو اكتشف إنسان الحقيقة ستكون كارثة ..

لا . لن يكتشف أحد شيئا . فأنت الطبيب الوحيد المعين للكشف على السجين ، وسيكون تحت رعايتك في المستشفى .. لا تردد يا دكتور هشام . لا تردد ..

هكذا قلت لنفسي وأنا أخرج من درج مكتبي مفكرتي الخاصة ، ورحت أقرأ بعض

السطور ..

الاثنين 29 يناير : تم تحليل العينة المأخوذة من دم أحد القرود من فصيلة المكاك تحت المجهر الإلكتروني ، وكانت نتيجة التحليل وجود أجسام غريبة دقيقة للغاية عندما قيست وجد أن أقطارها تتراوح ما بين 10 و 16 مللي ميكرون ..

ثم أخذت أقلب أوراق المفكرة ...

الخميس أول فبراير : تم ترشيح العينة بالمرشح الميكروسكوبي وتركيزها وفصلها كيميائيا ، وأجريت عليها بعد ذلك عمليات طحن وعصر وضغط فنتجت بلورات من مسحوق أبيض ناعم حفظ في زجاجة بالمعمل .

السبت 10 فبراير : الحالة رقم 1 .. مريض حضر إلى المستشفى صباح اليوم يشكو من أعراض غريبة .. شعور بالكسل والإرهاق ، ارتفاع في درجة الحرارة ، غزارة العرق ، فقدان الوزن بشكل ملحوظ ومستمر .. تم إجراء الفحوصات والتحليل اللازمة له ..

الاثنين 12 فبراير : أظهرت النتائج أن المريض يعاني من مرض غريب . فجهاز المناعة المكتسبة لديه لم يعد يعمل بصورة طبيعية .. تم تحويل المريض إلى قسم العناية المركزة ..

الخميس 15 فبراير : تم تحليل عينات مأخوذة من دم وبول المريض ، وبعد إجراء الترشيح الميكروسكوبي وعمليات الفصل الكيميائي نتج مسحوق أبيض فيروسي حفظ في زجاجة بالمعمل ..

الجمعة 23 فبراير : انهار جهاز المناعة بالكامل ، وفشلت كل محاولات الأطباء وعلى رأسهم أنا لإنقاذ حياة المريض .. لفظ أنفاسه الأخيرة في الثامنة من مساء اليوم ..

الخميس أول مارس : أعلنت الدوائر الطبية والعلمية في العالم عن ظهور مرض جديد يهدم جهاز المناعة داخل الجسم ، ويستطيع هذا المرض الفيروسي الخطير المعروف اختصارا باسم " الإيدز " أن يبيد شعبا بأكمله ..
أغلقت مفكرتي ودستها في جيب معطفي وأنا أفكر .. من المعروف أن دمج فيروسين معا ينتج فيروسا ثالثا ذا خواص مختلفة ، تماما مثل عمليات التهجين التي تجرى على الحيوانات

بالفعل قمت من فوري إلى المعمل .. أخذت حفنة من مسحوق إحدى الزجاجتين .. دمجتها مع قليل من مسحوق الزجاجاة الأخرى ، تحت عدسة المجهر الإلكتروني رأيت كل شيء ..
كان الفيروس يقترب من نظيره . يندمج معه . يدفع داخله مادته الحية . لا يلبث أن يتفجرا معا لتنتج عشرات الفيروسات الجديدة .. في أقل من نصف ساعة أصبح لدي في المعمل نوع جديد من الفيروسات اتخذت جميعها شكل الحرف زد بالإنجليزية " Z " وعلي الآن اختبار تأثير الفيروس الجديد معمليا .

حققت أحد فئران التجارب بسائل ملوث بالفيروس " زد " ووضعته في قفص خاص .. بعد قليل بدأت تظهر عليه الأعراض .. الإعياء والهزال الشديدين .. ارتفاع مفاجئ في درجة حرارة الفأر .. وأخيرا انكشف في ركن من القفص دون حراك في انتظار مصيره المحتوم .. عاجلته بقليل من المسحوق الفيروسي " وتركته ..

في الصباح التالي كان الفأر يجري داخل القفص في حيوية ونشاط وقد زال عنه الإعياء تماما .. وعندما أخذت عينة من دمه لتحليلها لم يكن هناك أثر للفيروس " إيدز " ولا للفيروس الجديد " زد " .. بل ظهر نوع آخر من الفيروسات ذو شكل بيضاوي . ولكن على أية حال ليس خطيرا بدليل أن الفأر استعاد نشاطه ثانية ..
بقي الآن أن أقوم بتجربة تلك المادة الفيروسية الجديدة " زد " على الإنسان . فبالطبع جهاز المناعة لدى الفئران يختلف عن جهاز المناعة لدينا ..

حتى استدعيت صباح اليوم للكشف على المسجون صابر عبد العاطي المحكوم عليه بالإعدام قبل تنفيذ الحكم عليه . أليست هذه حقا فرصة ذهبية لإجراء تجربتي . نعم بلا شك .. ورحت أكتب تقريرتي الطبي :

" بالكشف على السجين صابر عبد العاطي وجد أنه يعاني من قرحة بالمعدة ويجب حجزه بالمستشفى " .. توقيع : دكتور هشام سالم

في اليوم التالي كان صابر يشغل الحجرة رقم 25 بالمستشفى ، وعلى بابها يقف حارس السجن . وأصبح تحت إشرافي الطبي .. عندما دخلت عليه هذا الصباح وجدت وجهه شاحبا ، الدموع لا تفارق مقلتيه .. ربت على كتفه مهدئا:

- إيه يا عم صابر .. شد حيلك يا رجل .. ألسنت مؤمنا بقضاء الله ؟
مسح دموعه بكم بيجامته وهو يقول بصوت بهه البكاء :

- ونعم بالله . إنني غير عابئ بالموت الذي أتوقعه بين لحظة وأخرى . لقد عرفت مصيري ولكن ما يقلقتني . هدى . ابنتي . لم أترك لها شيئا غير الخزي والعار ومستقبلا مظلما . أي غد هذا الذي ينتظرك يا ابنتي .. كم أود أن أراها ولو لأخر مرة .. لقد وحشتني كثيرا

ووحشتني أكثر ابتسامتها الحلوة .. مسكينة يا هدى .. ماتت أمها وهي صغيرة . وهاهو أبوها سينترك لها الدنيا بعد أيام ، أو قل بعد ساعات ..

رحت أهدئ من روعه :

- اطمئن يا صابر . لن تعيش ابنتك وحيدة ، ولن تكون حياتها تعسة كما تظن . تعشم في الله خيرا .. أولاد الحلال كثيرون ..

تهكم قائلاً :

- أولاد الحلال ؟ .. أولاد الحلال هم الذين دفعوا بي إلى هذه النهاية ..

- عاد ضميري بوخزي من جديد . لكنني لا أستطيع التراجع الآن . فمن غير المعقول ألا أستغل تلك الفرصة السانحة ، وأدعها تمر هكذا بلا فائدة . سيموت صابر بعد أيام ولن يخسر شيئاً إذا فشلت التجربة .. ومقابل هذا سأتكفل بابنته . نعم . سأراعها . بل إنني سأرصد لها مبلغاً معقولاً يعينها على ظروف الحياة .. وربما .. ربما أجد لها عملاً مناسباً في المستشفى أو أخذها لتعين زوجتي في المنزل زهاء مبلغ من المال .. صحت وأنا أقترّب من الرجل :

- اطمئن يا صابر . لا تحمل هم ابنتك . سأتكفل بها تماماً ..

هم الرجل محاولاً تقبيل يدي ولكنني اختطفتها سريعاً وأنا أقول في نفسي .. يجب أن أجري تجربتي بسرعة ..

في المساء بادرنى صابر بابتسامة دون أن ينبس بكلمة . وتعجبت فهذه هي المرة الأولى التي أراه يبتسم فيها .. حبيته بابتسامة مماتلة ومشيت ..

كنت قد أعددت كل شيء ، ورحت أدس في نراعه حقنة من المسحوق الفيروسي " زد " ثم تركته بعد أن نبهت عليه أن يطلبني فوراً إذا شعر بأي شيء ، وزيادة في الحيطة حذرت جميع ممرضى المستشفى من دخول غرفته .. وبالرغم من أنني قدرت أن تأثير المسحوق لن يظهر قبل أربع وعشرين ساعة فقد آثرت البقاء بالمستشفى حتى أتمكن من مراقبة الحالة جيداً ..

لم يحدث شيء غير عادي خلال ساعات الليل ، ولكنني استيقظت في الصباح التالي على قرع شديد بالباب ، عندما فتحت الباب فوجئت بصالح التومرجي يصيح :

- صابر عبد العاطي هرب يا دكتور ..

حملت في وجه الرجل دون أن أرد وكان صاعقة قد هوت فوق رأسي ، وبدأت الأمور تتضح أمامي شيئاً فشيئاً .. تقرير كاذب يؤجل حكماً بالإعدام .. سجين يهرب من المستشفى .. لم يهرب وحده بل هرب معه فيروس خطير سريع الانتشار .. تراه الآن مندساً بين الناس سيتساقطون الواحد تلو الآخر ..

تهالكت على حافة فراشي وأنا أدفن وجهي بين كفي . لا أنكر أنني كنت أبكي .. بعد قليل سمعت صفارات عربات الشرطة ، وتناهى إلى سمعي صوت يحذر المارة من هروب سجين خطير . لبت الأمر ينتهي عند هروب السجين . فالفيروس الذي هرب معه أخطر منه بكثير . حتى لو عاد السجين فلن يغير من الأمر شيئاً . لقد انطلق الفيروس . تحرر من قيده داخل زجاجة التجارب . لقد قتل صابر نفسه واحدة أما أنا فسأقتل المئات . وتذكرت أن الفيروس " زد " لا يحتاج سوى لحظات كي ينتشر ..

انتفضت من مكاني ثانية عندما سمعت طرفات عم صالح ليخبرني أن حالة أنت منذ لحظات وتنتظر .. هرعت كالمجنون نحو غرفة الكشف لأجد أمامي شابا تجاوز العشرين بقليل . يبدو عليه الإرهاق والهزال الشديدين .. وعرق كثيف يغطي وجهه ونشع من ملابسه .. بعد إجراء التحاليل اللازمة تهالكت على أقرب مقعد وأنا أهمس .. كما توقعت .. أول حالة بعد هروب صابر .. ما هي إلا ساعات قلائل حتى ينتشر المرض انتشار النار في الهشيم لبيد المدينة بأكملها . كل دقيقة تمر فيها خطر على عشرات الضحايا . سيسري المرض داخلهم دون أن يشعروا بأن الموت يتسلل داخل أبدانهم ليهدم الجهاز الدفاعي الأول .. يجب أن أطفى النار قبل أن تستعر ويتأجج لهيبها ويتحول كل شيء إلى رماد تزره الرياح أدت مقبض الباب وقتحته لأجد أمامي العقيد سراج مأمور السجن يستأذني في الدخول . ووجدت نفسي أعترف له بكل شيء .. راح الرجل ينظر لي في ذهول ، لا يصدق ما يسمعه حتى انتهت فهب واقفا وهو يقول بحدة :

- أتعي ما تقول يا دكتور ؟
- أومات دون أن أرد فأردف :
- أنت لا تقدر عواقب ذلك عليك ..
- صحت مسرعا :
- العواقب ستكون وخيمة على المواطنين . يجب أن نتصرف بسرعة يا فندم .
- قال وهو يشعل سيجارته بعصبية :
- وكيف يمكننا التصرف الآن يا دكتور بعد ما فعلته ؟
- قلت وأنا أنظر إلى الناحية الأخرى موليا له ظهري :
- المهم أن نقبض على هذا الفيروس الهارب .
- وقف العقيد سراج وهو يقول في سخرية :
- كيف نقبض عليه يا دكتور ؟ أ ننشر له صورة في الجرائد ونكتب تحتها ابحت مع الشرطة . أم نستدعي الإنترنت للبحث عنه ؟
- اجلس يا فندم وأنصت لي جيدا .. الفيروس " زد " يختلف عن فيروس " الإيدز " المعروف فبينما " الإيدز " يحتاج فيروسه إلى فترة حضانه قد تمتد إلى سنتين أو ثلاث .. فإن الفيروس " زد " لا تتجاوز فترة حضانه بضع ساعات . ولهذا سينتشر المرض بسرعة في دقائق معدودة . لذلك كل ما أريده هو محاصرة الفيروس بأي وسيلة
- لم تمض سوى دقائق قليلة حتى بدأت عربات الشرطة تجوب الشوارع وهي تلقي على الناس أغرب بيان :
- " مازال البحث جاريا عن السجين الهارب .. السجين حامل لفيروس مرض خطير . على كل إنسان الالتزام بمنزله . وزارة الصحة ترجو عدم الاختلاط لحين صدور أوامر أخرى "
- في البداية بدا هذا البيان غريبا ، وارتسمت إمارات الدهشة والتعجب على الوجوه ، واتخذ البعض من البيان وسيلة للسخرية وإلقاء النكات السخيفة .

تم إعداد وحدات للإيواء مجهزة بكل وسائل الرعاية الصحية ، وبدأت الوحدات في استقبال الأهالي الذين لم تسع منازلهم ، وفرضت حالة حظر التجول منذ ساعة إعلان البيان ، وتم إغلاق المدارس والهيئات والمحال خوفا من انتشار الوباء الفيروسي الخطير . ولم أنس أن أخبر زوجتي هاتفيا بأن تلزم المنزل ولا تستقبل أُنسانا ولا حتى أمها .

عدت ثانية إلى غرفتي بالمستشفى ولا أعرف لماذا شعرت بالخوف . لم أكن أخشى من تحذير العقيد سراج لي بعدم تركي المستشفى ، وباحتمال القبض علي في أي وقت . فكل ما أخشاه هو ذلك الفيروس الهارب . فقد خيل لي أنه سيدخل جسدي في أي لحظة .. ومر بي خاطر أن يكون دخل جسدي بالفعل ، وهو الآن يقضي فترة حضائته داخل جهاز المناعة . ازداد خوفا عندما بدأت أشعر في أوصالي بإرهاق وتكاسل شديدين ، وبحبات عرق تنقصد من جسدي كله ، وارتعدت وأنا ممدد في الفراش .. حاولت القيام فلم أستطع وكأنني قيدت بسلاسل من حديد . رحمت أتفلس بصعوبة ، وبدأت الأشياء أمام عيني وكأنها خيالات تتراقص حتى رحمت في إغفاءة ..

عندما استيقظت في الصباح التالي كان هناك سؤال يتردد بين ثنايا عقلي .. كيف يمكن القبض على الفيروس الهارب " زد " .. ؟

أسرعت من فوري نحو منزلي ، وتجنبت أن ألتقي بزوجتي عملا بقرار الحظر وعدم الاختلاط . دخلت غرفة معلمي الملحق بالمنزل وأعددت كل شيء .

المجهر الإلكتروني الذي يكبر الأشياء إلى ما يقرب من 350 ألف مرة .. زجاجات المعمل وبها المسحوق المسبب لمرض نقص المناعة " الإيدز " والمسحوق الفيروسي المهجن "زد" والمرشح الميكروسكوبي الذي قام من قبل بفصل المسحوق الفيروسي من دم المريض ، وبدأت أدون ملاحظاتي :

فيروس دقيق دقيق . لا يرى إلا تحت عدسة مجهر قوي . وهو بذلك يعد أصغر كثيرا من الفيروسات المعروفة لنا حتى الآن . أصل الإصابة بالمرض وصول الفيروس إلى الدم ، فيؤثر في الخلايا الليمفاوية بالجسم فيحد من قدرتها على تصنيع المواد المضادة .. ولكنني لاحظت تشابها كبيرا بين هذا الفيروس وبين ما ينتج من بعض المركبات الكيميائية المخلفة معمليا ..

توقفت عن التدوين . فقد استرعى هذا التشابه انتباهي ، وكان علي أن أقوم بمعالجة المسحوق الفيروسي ببعض المركبات الكيميائية كالأحماض والقويات ، والمركبات العضوية الأخرى مثل الأمينات والبروتينات .. وعدت أدون ملاحظاتي من جديد ..

المسحوق الفيروسي يؤثر في المركبات العضوية وينتج من البروتينات مادة غريبة يختفي داخلها الفيروس .. وتركت مفكرتي جانبا لأقوم بتجربة المادة البروتينية الجديدة على فئران التجارب .

حققت فآرا بعد أن لوثت دمه بالمسحوق الفيروسي " زد " ، وانتظرت بضع ساعات .. أخذت بعد ذلك عينة من دمه لاختبارها تحت المجهر .. ويا لدهشتي عندما وجدت المادة البروتينية المخلفة تلتهم الفيروس " زد " .. وبعد عدة تجارب قضيت فيها ساعات طويلة

تهالكت على مقعدي وأنا أتُنفس الصعداء .. لقد وضعت يدي على الحقيقة .. ورحت أكتب تقريرى النهائي :

" الفيروس زد ما هو إلا مادة كيميائية شبه حية مخلقة معمليا تكونت داخل جسم الإنسان ، وبنفس الطريقة نستطيع القضاء على فيروس الإيدز " أسرعت إلى العقيد سراج أزف إليه الخبر :

- تستطيع الآن يا سيادة العقيد أن ترفع الحصار عن أهالي المدينة وتبحث عن صابر كمسجون عادي . فليس هناك فيروس خطير . الأمر لا يعدو عن كونه مادة كيميائية تعالج بمواد كيميائية مشابهة ..

- ولكن هذا لن يغير من موقفك .. فأنت مازلت أمامي متهما بمساعدة سجين على الهرب ، وسوف تتخذ ضدك كافة الإجراءات القانونية .. وفتت وأنا أقول :

- لا شئ يهم الآن .. أخيرا أستطيع أن أستيقظ من هذا الكابوس الذي عشته قرابة ثلاثة أيام شعرت أنها شهور طويلة .. اسمح لي يا فندم بالانصراف .. كم أنا تواق إلى زوجتي وأعتقد أنت أيضا مشتاق إلى زوجتك . بل سكان المدينة جميعا ..

في الصباح التالي دخلت غرفة معلمي ، وجلست على مقعدي أسترجع بذاكرتي أحداث الأيام الماضية . ورحت أحلم باسمي وهو يتردد فوق كل لسان ، وصحف العالم وهي تتحدث عن هذا الاكتشاف العلمي المثير " زد " الذي توصلت إليه .. وبدأت أعد نفسي لأحاديث الإذاعة والتلفزيون التي سنتلقني من الآن .. ورحت أقول محدثا نفسي :

- لقد توصلت يا دكتور هشام إلى علاج مرض نقص المناعة المكتسبة الذي فشل فيه أعظم أطباء العالم ..

ابتسمت في سعادة .. ووقعت عياني فوق قفص التجارب ، وبدأت الابتسامة تخبو شيئا فشيئا . وشعرت بعضلات وجهي تتقلص وجسدي يرتجف بشدة ، والدموع تنهمر من عيني رغما عني .. لقد كان فأر التجارب ملقيا داخل القفص جثة هامدة .. وما زال البحث جاريا عن السجين الهارب " زد " .

Ерекше
 Батыл, қасар болу
 Құтқару, құтылу, аман қалу
 Жойылу, жойылып біту, құру,
 біту, қырылу
 Жоғалту, ұмтылу
 Түрме бастығы
 Өлім жазасы
 Суырма, тартпа
 Қойын дәптері
 Нұсқа, үлгі
 үзу
 Фильтр, сүзгіш
 Сығу
 Үгітілу, түйілу, ұн болу
 Кристалл
 Ұнтақ
 Ұсақ
 Симптом, белгі
 Ауыртпалық, қысым
 Жоғалту, айырылу
 Имунитет
 Пайда болған, алынған
 Қамқоршылық, қамқорлық
 Бұзу, жою, қирату
 Будандастыру
 Тез, дереу, шұғыл
 Уыс
 Зат, нәрсе, материал
 Кешеуілдету, кешіктіру
 Укол салу, инемен егу
 Сұйықтық
 Қажу, болдыру, шаршау
 Арықтық
 Шақыру

فَرِيدٌ فِي نَوْعِهِ
 جَرِيءٌ (y) جَرَاءَةٌ جَرَاءَةٌ
 إِنْقَادٌ = نَقْدٌ
 فَنَاءٌ ب (и,у) فَنَاءٌ
 خَسِيرٌ (a) خُسْرٌ
 مَأْمُورُ السَّجْنِ
 إِعْدَامٌ
 دُرُجٌ (أَدْرَاجٌ)
 مَفَكْرَةٌ (اَتْ)
 عَيْبَةٌ (اَتْ)
 تَرْشِيحٌ
 مَرْشِيحٌ (اَتْ)
 عَصْرٌ
 طَحْنٌ (a) طَحْنٌ
 بَلُورٌ , بَلُورٌ
 مَسْحُوقٌ (مَسَاحِيْقٌ)
 نَاعِمٌ
 عَرَضٌ (أَعْرَاضٌ)
 إِرْهَاقٌ
 فُقْدَانٌ فُقْدَانٌ
 مَنَاعَةٌ
 مَكْتَسَبٌ
 عِنَايَةٌ
 هَدْمٌ (и) هَدْمٌ
 تَهْجِيْنٌ
 فَوْرِيٌّ
 حُقْفَاتٌ حُقْفٌ , حُقْفَةٌ حَقْفَاتٌ , حَقْفَةٌ
 مَادَّةٌ (مَوَادٌّ)
 لَبِيْثٌ (a) لَبِيْثٌ
 حَقْنٌ (y) حَقْنٌ
 سَائِلٌ
 إِعْيَاءٌ
 هُزَالٌ
 إِسْتَدْعَى X

Асқазан жарасы
 Жадау, омсырайған, тым
 жүдеу, бозарған, жабырқау
 Көз
 Бекем бол
 Сүрту
 Масқаралық, қарабеттік,
 абыройсыздық
 Жең, манжета
 Маскара, ұят
 Бақытсыз, бейшара
 Сену, үміт арту
 Өкіну, келемеждеу
 Қиналу, азаптану, жапа шегу,
 мазалау
 Пайдаланылу, пайдаға асыру
 Жауапкершілікке алу
 Жұлып алу
 Айтуды, сөйлеу
 Алдын ала ескерту, күні
 бұрын сақтандыру
 Сақтық, алдын алу
 Таңдану, таңқалу
 Ұмтылу, тап беру, шап беру
 Шеті
 Ысқырық, сирена
 Босау, бос қалу
 Атып тұру
 Бас салу, ұмтылу
 Өлу, құру, опат болу, жоғалу
 Сөндіру, өшіру
 Лаулап жану, лапылдау
 Лап ету, тұтану, бұрқ ету,
 жану
 Жалын, алау, от

قَرْحَةٌ بِالْمَعْدَةِ
 شَاحِبٌ

مُقَلَّةٌ (مُقَلٌّ)
 شَدَّ حَبْلَكَ

مَسَحَ
 خَزَى

كُمْ (كَمْ)
 عَارٌ (أَعْيَارٌ)

نَعِسَ
 نَعَسَمَ

تَهَمَّ

وَخَزَ (И) وَخَزَ

اسْتَعَلَّ

تَكَلَّفَ بـ

اِحْتَطَفَ مِنْ

نَبَسَ (И) نَبَسَ

نَبَهَ

حَيْطَةٌ حَيْطَةٌ

حَمَلَقَ

تَهَالَكَ عَلَى

حَاقَّةٌ (حَوَافٌ)

صَفَارَةٌ صَفَارَاتٌ صَفَافِيرٌ

تَحَرَّرَ

اِنْتَفَضَ

تَهَالَكَ عَلَى

بَادَ (И) بَيَّدَ

طَفَأَ

اسْتَعَرَ

تَأَجَّجَ

لَهَيْبٌ

Күл	رَمَادٌ (أَرْمِدَةٌ)
Есіктің тұтқасы	مَقْبِضُ الْبَابِ
Жетекші, басша, полковник	عَقِيدٌ (عُقْدَاءُ)
Мойындау, келісу	إِعْتَرَفٌ بـ
Есін шығару, састыру, сасып қалушылық	دُهُولٌ
Ашумен	فِي حِدَّةٍ
Түсіну, ұғыну	وَعَى (И) وَعَى
Тұспалдау, ишара ету	أَوْمَأَ
Қосу, жалғастыру	أَرْتَفَب
Қимылдау, әрекет ету, шешімін табу	تَصَرَّفَ
Тыңдау	أَنْصَتَ لـ
Аралау	جَابَ (y) جَوَّبَ
Тәртіпсіздік, қатынасу, тілдесу, байланыс	إِحْتِلَاطٌ
Пайда болу, көріну, (күлкі)	إِرْتَسَمَ
Нышан, белгі	أَمَارَةٌ (أَمَارَاتٌ، أَمَائِرُ)
Орынсыз, ақылға қонымсыз	سَخِيفٌ (سُخْفَاءُ)
Әзіл, қалжың, анекдот;	نُكْتَةٌ (نُكْتٌ، نِكَاثٌ)
Дайындық	إِعْدَادٌ لـ
Қамқорлық	رِعَايَةٌ
Санитарлық	صِحِّيٌّ
Жабдықталған	مُجَهَّزٌ بـ
Тыйым	حَظْرٌ
Серуендеу, жүру	تَجَوْلٌ
Қауіптену	حَسَبِيٌّ
Ұйым, мекеме	هَيَاةٌ هَيْئَةٌ (هَيْئَاتٌ، هَيْئَاتٌ)
Алдын ала ескерту, күні бұрын сақтандыру	تَحْذِيرٌ
Буын	وُصْلٌ وَوَصْلٌ (أَوْصَالٌ)
Жалқаулық, еріншектік	تَكَاسُلٌ
Қатпар	تَنْبِيَةٌ (تَنْبِئَاتٌ، تَنْبِئَاتٌ)
Құтылу, аман қалу, шеттеу, шетке қағылу, жол беру,	تَجَنَّبَ

шеткерілеу, қатынаспау,	
жоламау, жуымау	
Будандастырылған	مَهْجَنٌ
Сүзгіш	مُرْتَجِحٌ (اُتُّ)
Лимфалық	لِمْفَاوِيٌّ
Шек қойып отыру, шектеу,	حَدَّ (a/y) حَدٌّ
қысқарту	
Антидене	مُضَادٌّ (اُتُّ)
Біреудің зейінін, назарын	اسْتَرَعَى اِتْبَاهَهُ
аудару	
Қышқыл	حَمْضٌ (حُمُوضٌ، أَحْمَاضٌ)
Сілті	قَلْوِيَّةٌ
Органикалық	عَضْوِيٌّ
Аминдер	الْأَمِينَاتُ
Ақуыздар	الْبُرُوتِينَاتُ
Жеу, құрту, жою	إِلْتَهَمَ
Жою, құрту	فَضَاءٌ عَلَى
Хабарлау, жеткізу, асығу	زَفَّ إِلَى (a/y) زَفَّ زَفَافٌ
Кету	إِنْصِرَافٌ
Ұмтылу, қалау, құштар болу	تَوَاقٌ إِلَى
Еске алу, еске түсіру	إِسْتَرْجَعَ
Тартылу, жиырылу, бүрілу,	تَقَلَّصَ
бүрісу	
Қалтырау, дірілдеу	إِرْتَجَفَ
Өлік	جَثَّةٌ هَامِدَةٌ

САЛАХ МААТА

ТҰТҚЫН ЗЕД

Түстен кейін үйге оралған соң, қайта ойлана бастадым. Бірақ осы жолы мені арым мазалады... Үстел үстінде тұрған есепке қарап, қаламымды ұстап отырғаным да бір сағаттай уақыт болды. Басыма сан түрлі ойлар келді...

Не айтарымды да, не істейтінімді де білетін боласыздар. Арнамысым мен адамгершілігім, ұстанымдарым мен адал еңбегім, әкеме берген сертім... Бірақ мені осыған жетелейтін басқа бір нәрсе бар.

Адамзатты төніп тұрған үлкен қатерден құтқару үшін адам баласының бұрын-соңды батылы жетпеген ерекше тәжірибе жүргізу керек. Бұл тәжірибенің сәтті болуы да, болмауы да екіталай. Қайткен күнде де жоғалтатын дәнеңе жоқ. Ерте ме, кеш пе әйтеуір шыдамымыздың да таусылары анық. Түрме бастығы бүрсігүні таңертең сағат сегізде өлім жазасына кесілген қылмыскердің үкімі орындалатынын хабарлаған болатын. Үкім орындалмас бұрын тұтқынға қажетті тексерулер жүргізіліп, медициналық шешімге қол қойылу керек. Неткен ыңғайлы сәт десеңші! Алайда біреу бұл шындықты біліп қойса, бәле болады...

Жоқ. Бұл туралы ешкім де біле қоймас. Тұтқынды тексеретін де, оны емханада емдейтін де жалғыз дәрігер менмін. Дәрігер Хишам, күмәнданба, еш күмәнданба...

Өз-өзімді осылай жұбатып, жазу үстелінің суырмасынан қойын дәптерімді шығарып, кейбір беттерін оқи бастадым...

Дүйсенбі, 29 қаңтар: электронды микроскоппен мақака тобына жататын маймылдан алынған қанға анализ жүргізілді. Нәтижесінде оның құрамында өте ұсақ ерекше денелердің бар екені белгілі болды. Осы денелерді зерттеу барысында оның диаметрі шамамен 10-16 микрон екені анықталды...

Қойын дәптерімді одан әрі парактай бастадым...

Бейсенбі, 1 ақпан: алынған нұсқаға микроскоп арқылы тексеру жүргізіп, химиялық құрамын зерттеп, майдалап, сығып, қысып көрдім. Нәтижесінде зертханадағы шыны ыдыста сақталған майда ақ ұнтақтардан тұратын кристалдар пайда болды.

Сенбі, 10 ақпан: Нөмірі 1 жағдай... Бүгін таңертең емханаға жалқаулық пен әлсіздік, дене қызуының көтерілуі, терлеу, айтарлықтай салмақ жоғалту сияқты ерекше белгілермен бір науқас түсті... Оған қажетті анализ бен тексерулер жүргізілді...

Дүйсенбі, 12 ақпан: ерекше аурумен түскен науқастың зерттеу нәтижелері дайын болды. Науқастың иммунитет жүйесі қалыпты

жұмыс жасамайтын болып шықты. Ол қамқорлық көрсету бөліміне жіберілді...

Бейсенбі, 15 ақпан: Науқастың қаны мен зәріне анализ жасалды. Микроскоп арқылы зерттеу жұмыстары мен химиялық құрамын анықтау шаралары жүргізілгеннен кейін зертханадағы шыны ыдыста сақталып тұрған майда ақ вирус табылды...

Жұма, 23 ақпан: Науқастың иммундық жүйесі толығымен істен шықты... Өзім бастаған дәрігерлер тобы науқастың өмірін сақтап қала алмадық. Барлық әрекеттер сәтсіз аяқталды... Бүгін кешкі сағат сегізде науқас ақырғы демін алып, көз жұмды...

Бейсенбі, 1 наурыз: Бүкіл әлемде ғылым мен медицина саласында адамның иммундық жүйесін бұзатын жаңа дерттің пайда болғаны жарияланды. Қысқаша ЖИТС (СПИД) деген атпен белгілі болған аталмыш індет халықты түгелімен жойып жібере алады...

Қойын дәптерімді жаптым да, ойланып тұрып, пальтомның қалтасына сала салдым... Жануарларға жүргізілген будандастыру әрекеттері сияқты екі вирус қосылғанда да түрлі қасиетке ие үшінші жаңа вирус пайда болатыны белгілі.

Зертханаға қарай асықтым... Бірінші шыныдағы ұнтақтың бір уысын алып, екінші шыныдағы ұнтақпен араластырып, микроскоп арқылы барлық нәрсені бақылай бастадым...

Вирус өзінің қарсыласына жақындап, оған қосылып кетті де, оның ішіне тірі нәрсе салып жатқандай болды. Аз ғана уақыттың ішінде ондаған жаңа вирус пайда болды. Жарты сағаттың ішінде зертханалық жолмен пішіні ағылшын тіліндегі «Z» әріпіне ұқсайтын вирустың жаңа түрі алынды. Енді осы вирустың қалай әсер ететінін анықтау үшін зертханалық тәжірибе жүргізу керек.

Тәжірибе жасалатын тышқандардың біріне «зед» вирусы бар ине ектім де, оны арнайы торға қамап қойдым... Кішкене уақыттан кейін аурудың белгілері пайда болды. Тышқан әлсіреп, кенеттен қызуы көтеріліп, тез арықтай бастады... Ақыр соңында тордың бір бұрышына тығылып, еш қимылсыз жатты... Оған вирусты ұнтақ беріп, кетіп қалдым...

Келесі күні таңертең тышқанға әл кіріп, тордың ішінде әрі-бері жүгіре бастады. Оның қанына анализ жүргізіп көріп едім, одан «ЖИТС» вирусы да, жаңа «зед» вирусы да табылмады... Алайда оның қанында сопақша келген вирустың жаңа түрі пайда болды. Қандай жағдайда да бұл вирус қатерлі емес етін. Бұған тышқанның қайта жүгіріп кеткенін дәлел етуге болады...

Енді осы жаңа «зед» вирусымен адамға тәжірибе жүргізу керек. Әрине, тышқанның иммундық жүйесі біздікінен мүлдем өзгеше...

Бүгін таңертең мені өлім жазасына кесілген қылмыскер Сабыр Абдулғатыйға медициналық тексеру жүргізу үшін шақырған болатын. Бұл көптен күткен тәжірибемді жасау үшін ең қолайлы сәт емес пе? Әрине солай... Медициналық қорытынды жаза бастадым:

«Қылмыскер Сабыр Абдулғатыйды тексеру барысында оның асқазан жарасымен ауыратыны анықталды. Оны дереу ауруханаға жатқызу керек»... Дәрігер Хишам Салимнің қолы.

Келесі күні Сабыр аурухананың 25-ші палатасына жатқызылды. Есіктің алдында түрме күзетшісі тұрды. Оған өзім медициналық бақылау жүргіздім... Бүгін таңертең оны көруге барғанымда, жүзі жабырқау, жанарынан жас тамшылап отыр екен... Оны жұбатқан болып, арқасынан қағып:

– Сабыр аға... Өз-өзіңе бекем бол... Алланың жазмышына көнбеске болмайды, – дедім.

Көз жасын көйлегінің жеңімен сүртіп, жасқа булығып:

– Барлық нығмет Алладан. Ерте ме, кеш пе, әйтеуір бір келетін ажалдан қорқып отырғаным жоқ. Тағдырымның не болатыны белгілі ғой. Қызым... Худа үшін қайғырамын. Оның абыройын айрандай төгіп, қарабет қылып, болашағын қара түнекке айналдырып, өміріне азық болардай ештеңе қалдырмадым. Қызым, сенің келешегің не болар екен? Оны бір рет болса да көргім келеді... Оны қатты сағындым, әсіресе оның әсем күлкісін сағындым... Бейшара Худа... Ол анасынан да ерте айырылды. Енді міне, әкесі де бірнеше күннен кейін, тіпті бірнеше сағаттан кейін бұл дүниемен қош айтыспақ...

Оның жүрегіне жұбаныш орнатпақ болып:

– Сабыр, еш уайымдама. Қызың ешқашан жалғыз қалмайды да және сен ойлағандай бақытсыз да болмайды. Алладан тек жақсылық тіле... Өмірде жақсы адамдар көп қой...

Ол кекетіп:

– Жақсы адамдар?... Сен айтып отырған жақсы адамдар мені осындай халге түсірді...

Арым мазалап жатыр. Алайда артқа шегінер жол жоқ. Осындай оңтайлы сәтті пайдалана алмай, жіберіп қойсам ақымақтық емес пе? Сабыр бәрі бірнеше күннен кейін өледі. Тәжірибем сәтсіз өтсе де, жоғалтатын дәнеңе жоқ... Оның есесіне қызын өз жауапкершілігіме алармын... Ия, оны өз қамқорлығыма аламын. Өз қажеттіліктеріне жұмсау үшін біраз ақша беріп тұрармын. Мүмкін... Мүмкін ауруханадан оған лайықты жұмыс тауып берермін не болмаса әйеліме көмектесу үшін ақылы қызметші қылып алармын деп ойлады да, оған қарай жақындап:

– Еш уайымдама. Сенің қызыңа ешкім де тиіспейді. Мен оған бар жағынан қамқорлық көрсетемін, – дедім.

Қолымды сүйемекші болып еді, дереу жұлып алдым да, ішімнен тәжірибені тез арада жүргізу керек деп ойладым...

Кешке қарай Сабыр бір сөз айтпастан, маған қарап күлімсіреп қойды. Оның жарқын жүзін бірінші рет көруім, қатты таңғалдым... Мен де оған күлімсіреп жақындай бердім... барлық нәрсені алдын ала дайындап қойған едім. Оның қолына білдіртпей «зед» вирусы бар ине ектім де, егер бір нәрсе бола қалса, маған бірден айтуын ескертіп кетіп қалдым. Оған қоса сақтық ретінде ауруханадағы барлық науқастарға оның бөлмесіне кіруге тыйым салдым... Ұнтақтың бір тәулікке дейін әсері байқалмайтынын біле тұра, жағдайды бақылап отыру үшін ауруханада қалуды жөн көрдім...

Түнде барлығы тыныш болды. Бірақ келесі күні таңертең есіктің тарсылынан оянып кеттім. Есікті ашсам, медаға Салих тұр:

– Дәрігер, Сабыр Абдулғатый қашып кетті, – деді.

Еш жауап қатпастан, оның бетіне аңырап қарап қалдым, басыма жай түскендей болды. Барлық нәрсе енді түсінікті бола бастады... Жалған медициналық қорытынды жасап, өлім жазасын кейінге

қалдырдым... Қылмыскер түрмеден қашып кетті... Ол бір өзі қашып кеткен жоқ, онымен бірге тез тарайтын қатерлі вирус та сыртқа шықты... Енді адамдардың арасына тез тарап, оларды бірінен соң бірін құртатын болады...

Екі қолыммен бетімді басып, төсегіме қарай құлай кеттім. Жылаған жыламағанымды да білмеймін... Сәлден соң полиция көлігінің дабылы құлағыма келіп, қауіпті қылмыскердің қашып кеткені туралы айтып жатқанын естідім. Тек қылмыскердің өзі қашып кеткенде ғой. Бірақ онымен бірге кеткен вирус өте қатерлі болып тұр. Тіпті қылмыскер ұсталғанның өзінде жағдай өзгере қоймас. Вирус тарап кетті. Тәжірибелік шынының ішіндегі ұнтақ та таусылыпты. Сабыр тек жалғыз өзін өлтірсе, ал мен жүздеген адамның өлігіне себепкер болатын болдым. «Зед» вирусының бірнеше минуттың ішінде таралып кететіні есіме түсті...

Салих көкенің есікті ұрғанын естігенде, орнымнан қайта атып тұрдым. Ол жағдайдың бірнеше минут бұрын орын алғанын хабарлады... Есінен адасқандай тексеру бөлмесіне қарай жүгірдім. Жиырмадан енді ғана асқан жігітті көрдім. Ол қатты әлсіреп, азып кеткенге ұқсайды... Бет-аузын тер басып, киімі шылқып кетіпті. Қажетті тексеру жүргізгеннен кейін, ішімнен күбір-күбір етіп, жақын тұрған орындыққа қарай ұмтылдым. Күткенімдей Сабыр қашып кеткеннен кейін алғашқы жағдай орын алды... Қаланы толығымен жойып жіберетін қураған шөпке қойылған өрт сияқты бір сағат болмай жатып әлгі дерт тез тарап кетті. Бұл індет адамға кездейсоқ жұғып, ең бірінші қорғаныс жүйесін бұзып, өлім тауқыметі оның денесін жаулап алады... Тілсіз жау лап етіп, жан-жағын жайпап, айналасындағылардың барлығын желмен ұшып кететін күлге айналдырмай тұрып тойтарыс беру керек.

Есіктің тұтқасын бұрап ашып едім, түрме бастығы полковник Сираж тұр екен. Ол кіруге рұқсат сұрады. Оған бар шындықты жайып салдым... Маған таңырқай қарап, сөздеріме сенбестік танытып, орнынан атып тұрды да, ашуға булығып:

– Дәрігер, сіз не айтып тұрғаныңызды түсінесіз бе? – деді.

Бір ауыз сөз айтпастан, ия деген ишара білдірдім. Ол өз сөзін жалғастыра түсіп:

– Мұның ақыры неге апарып соғатынын білемісіз?

– Тұрғындар үшін мұның ауыр зардабы болуы мүмкін. Мырзам, тез арада мұның бір шешімін табуымыз керек, – дедім көтеріңкі дауыспен.

Күйгелектеп, темекісін тұтатып жатып:

– Сіздің мұндай әрекетіңізден кейін біздің қолымыздан не шара келеді? – деді.

Одан теріс бұрылып, көзімді басқа жаққа тайдырып әкетіп:

– Ең маңыздысы, қашып кеткен вирусты табуымыз керек, – дедім.

Полковник Сираж орнынан атып тұрып, кеңесін дауыспен:

– Ау, дәрігер, оны қалай табамыз? Оның суретін газет бетіне шығарып, астына полиция қызметкерімен бірге іздеуге қатысыңыз деп жазайық па әлде оны іздеу үшін Интерпол шақырайық па? – деді.

– Мырзам, мына жерге отырып, мені жақсылап тыңдап алыңыз... «Зед» вирусы бізге белгілі ЖИТС вирусынан мүлдем бөлек. Бұл вирус адам ағзасына енгеннен кейін екі-үш жылда бірақ байқалады... Ал «зед» вирусы болса, бірнеше сағаттың ішінде белсенділік танытады. Осы себепті бұл дерттің қоздырғышы санаулы минуттың ішінде тез тарап кетеді. Сондықтан да сізден бұл вирусты қандай жолмен болса да тоқтатуыңызды сұраймын.

Азғантай уақыттың ішінде полиция қызметкерлерінің көліктері көшелерді аралап, халық арасында:

«Қашқын қылмыскер іздестіру үстінде... Қылмыскер қатерлі жұқпалы дертке шалдыққан. Ешқайсыларыңыз үйден аттап баспаңыздар. Денсаулық сақтау министрлігі қандай да бір жағдайлар туындап жатса, бойларыңызды аулақ ұстауды өтінеді» деген хабар тарата бастады.

Бастапқыда бұл жаңалық қызық көрініп, жұрт қайран қалып, таңырқаған кейіп танытты, тіпті кейбіреулер бұл хабарды күлкіге айналдырып, оны орынсыз қалжың ретінде қабылдады.

Санитарлық көмек көрсету мен құрал-саймандармен жабдықталған қамқорлық көрсету орындары дайындалып, үйлеріне асықпаған тұрғындарға қызмет көрсетіле бастады. Хабарлама жасалғаннан кейін көшеге шығуға тыйым салынды. Қатерлі вирустың тарап кету қаупінен базарлар, мекемелер мен мектептердің жұмысы тоқтатылды. Телефон арқылы әйеліме де үйде отыруын, ешкімді, тіпті анасын да үйге кіргізбеуін ескерттім.

Ауруханадағы кабинетіме қайта келдім. Неге екенін білмеймін мені бір қорқыныш билеп алғандай болды. Мен полковник Сираждың ауруханадан шығуыма тыйым салып, кез келген уақытта қамауға алынатыным туралы ескертуінен еш қорықпадым. Тек қашқын вирустан ғана қауіптендім, ол кез келген уақытта ағзама еніп кететіндей көрінді... Шынымен де, бұл вирус ішіме еніп, иммундық жүйемді бұзып жатса, не істеймін деген үрей пайда болды. Буындарым әлсіреп, жалқаулығым ұстап, бүкіл денем шылқыған тер болып, қалтырап-дірілдеп, төсекке жата кеттім... Тұрайын деп едім, біреу темір шынжырмен кісендеп қойғандай орнымнан қозғала алмадым. Тынысым тарылып, басым айналып, есімнен танып қалдым...

Келесі күні таңертең ояңғанда ойымда тек «зед» вирусын қалай тоқтатуға болады деген бір ғана сұрақ тұрды.

Бірден үйге қарай жүгіріп, жағдайды ушықтырып алмас үшін әйелімнің көзіне түсіп қалмауға тырыстым. Зертханама кіріп, барлық керек-жаракты дайындай бастадым.

Шамамен 350 мың есе үлкейтіп көрсететін электрондық микроскоп... ЖИТС ауруына себепкер болған ұнтақ пен будандастырылған «зед» вирусы бар шынылар және науқастың қанынан вирусты бөліп алған микроскоптық сүзгіні дайындап, барлық байқағандарымды қағаз бетіне түсіріп отырдым:

Вирус өте ұсақ. Оны тек күшті микроскоп арқылы ғана көруге болады. Осы уақытқа дейін бізге белгілі болған вирустардан әлдеқайда ұсақ. Вирус қанға енгеннен бастап аурудың белгілері байқалады. Ол денедегі лимфа жасушаларына әсер етіп, антиденелердің пайда болуын шектейді... Бірақ осы вирустың зертха-

налық жолмен алынған химиялық компоненттермен көп ұқсастықтары бар екенін байқадым.

Жазуымды тоқтатып, осы ұқсастықтарды зерттей бастадым. Сілті мен қышқыл сияқты кейбір химиялық компоненттерді, аминдер мен ақуыздар сияқты басқа да органикалық заттарды қолдана отырып, қайтсем де бұл вирустың емін табуым керек... Байқағандарымды қайта жаза бастадым...

Бұл вирус органикалық заттарға әсер етіп, ақуыздан ішінде вирусы бар ғажайып нәрсе шығарады... Қойын дәптерімді жаныма тастай салып, жаңа алынған ақуызбен тышқандарға тәжірибе жүргізбекші болдым.

Тышқанға «зед» вирусы бар ине егіп, бірнеше сағат күттім де, микроскоп арқылы зерттеу үшін оның қанын алдым. «Зед» вирусын жойып жатқан жасанды ақуызды заттарды көріп қатты таңғалдым... Ұзақ уақытқа созылған бірнеше тәжірибеден кейін тынысым тарылып, орындыққа құлай кеттім... Шындыққа қол жеткізіп, соңғы нәтижені де қағаз бетіне түсіре бастадым:

«Зед» вирусы адам денесінде зертханалық жолмен пайда болатын тірі организмге ұқсас химиялық зат болып табылады және осы әдіс арқылы ЖИТС вирусын да жоюға болады.

Бұл хабарды полковник Сиражға жеткізуге асықтым:

– Полковник мырза, енді біз қала тұрғындарына еркіндік беріп, Сабырға әдеттегі қылмыскер ретінде іздестіру жүргізе аламыз. Ешқандай да қатерлі вирус жоқ екен. Бұл - химиялық затты оған ұқсас химиялық затпен емдей аламыз деген сөз.

– Бірақ бұл сіздің жазаныңды жеңілдетпейді... Сіз қылмыскерге қашып кетуге көмектескеніңіз үшін әлі де жауаптысыз. Сәлден соң сізге қарсы заңды шаралар қолданылатан болады...

Орнымнан атып тұрып:

– Қазір ешнәрсе маңызды емес... Әйтеуір, қорқынышымнан да айырылдым. Осы өткізген үш күнім үш жылдай көрінді... Мырзам, кетуіме рұқсат беріңіз... Сіз сияқты, тіпті барлық қала тұрғындары сияқты мен де әйелімді қатты сағындым, – дедім.

Келесі күні таңертең зертханама кірдім де, орындығыма жайғасып алып, соңғы күндері орын алған жағдайларды есіме түсірдім.

Одан соң атымның бүкіл әлемге әйгілі болып, газет беттерінде мен ойлап тапқан керемет ғылыми жаңалық туралы жазылып жатқанын елестете бастадым... Осы сәттен бастап жүргізілетін теледидар және радио сұхбаттарға өзімді дайындай бастадым. Тіпті ішімнен күбірлеп:

– Доктор Хишам, сіз әлемнің көптеген дәрігерлері қол жеткізе алмаған ЖИТС ауруының емін таптыңыз... – дей бердім.

Өзімді бақытты сезініп, жымыып қойдым... бір кезде көзім тәжірибе жасаған торға түсіп кетті. Жадыраған жүзімді қайғы басып, бетім тыржиып, жанарымнан еріксіз жас тамшылап, дене-мүшем қалтырап, дірілдеп кетті... Тордың ішінде тәжірибе жасалған тышқанның өлі денесі жатты...

Қашкын қылмыскер «Зед» әлі іздестірілу үстінде.

Мазмұны

Салах Маатаның өмір жолы мен шығармашылығы.....	3
سيرة ذاتية.....	8
روبوت. صلاح معاطى.....	13
Мәтін сөздігі.....	17
С.Маата. Робот.....	21
الطفرة. صلاح معاطى.....	28
Мәтін сөздігі.....	34
С.Маата. Мутация.....	38
العمر خمس دقائق. صلاح معاطى.....	47
Мәтін сөздігі.....	48
С.Маата. Бес минуттық ғұмыр.....	49
نبوءة الشيخ مسعود. صلاح معاطى.....	51
Мәтін сөздігі.....	57
С.Маата. Шейх Масғұдтың көріпкелдігі.....	61
مجنون. صلاح معاطى.....	70
Мәтін сөздігі.....	75
С.Маата. Мәжнүн.....	79
توقفت الساعة. صلاح معاطى.....	86
Мәтін сөздігі.....	88
С.Маата. Сағат тоқтап қалды.....	89
عندما تخطئ المفصلة. صلاح معاطى.....	92
Мәтін сөздігі.....	97
С.Маата. Гильотина қателескен кезде.....	99
السجين زد. صلاح معاطى.....	107
Мәтін сөздігі.....	113
С.Маата. Тұтқын Зед.....	116